

**ELEŖTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ:
FRANSA'DAKİ SARI YELEKLİLER
HAREKETİNE İLİŖKİN HABERLERİN
CUMHURİYET VE YENİ ŖAFAK
GAZETELERİNDEKİ İDEOLOJİK SUNUMU**

Yüksek Lisans Tezi

Tamer ATAÇ

EskiŖehir 2020

**ELEŖTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: FRANSA'DAKİ SARI
YELEKLİLER HAREKETİNE İLİŖKİN HABERLERİN CUMHURİYET VE
YENİ ŖAF AK GAZETELERİNDEKİ İDEOLOJİK SUNUMU**

Tamer ATAÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tamer ATAÇ’ın “Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Fransa’daki Sarı Yelekliler Hareketine İlişkin Haberlerin Cumhuriyet ve Yeni Şafak Gazetelerindeki İdeolojik Sunumu” başlıklı tezi .../.../20... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca, **Basın ve Yayın** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Ömer ÖZER	
Üye	: Doç. Dr. Haluk BİRSEN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÜNALAN	

.....
Enstitü Müdürü

ÖZET

ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: FRANSA'DAKİ SARI YELEKLİLER HAREKETİNE İLİŞKİN HABERLERİN CUMHURİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETELERİNDEKİ İDEOLOJİK SUNUMU

Tamer ATAÇ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos, 2020

Danışman: Prof. Dr. Ömer Özer

Bu tezde eleştirel söylem çözümlemesi yapılmıştır. Çalışma 2018 yılının Kasım ayında Fransa'da başlayan Sarı Yelekliler Hareketi'nin, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki ideolojik sunumunu konu almaktadır. İlgili haberler Teun Adrian van Dijk'ın "makro-mikro yapı" modeline göre çözümlenmiştir. Kuramsal temelde eleştirel söylem çözümlemesi ve van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı anlatılmıştır. Yöntem açıklandıktan sonra çözümlemeye geçilmiştir. Çözümlemede van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımının Türkçe haberlerin incelenmesine uygun olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada her iki gazetenin de kendi ideolojik çizgileri doğrultusunda bir ideolojik üretim yaptığı saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesi, genellikle Sarı Yeleklilerin eylem ve söylemlerine yer vermeye çalışmıştır. Yeni Şafak gazetesinin haber söylemi ise genellikle Emmanuel Macron karşıtlığı üzerinden kurgulanmıştır. Cumhuriyet gazetesi Sarı Yelekliler Hareketi'ne Yeni Şafak gazetesinden daha yakın bir duruş sergilemiştir. Ama ideolojik bir sunum yapmaktan da kaçınmamıştır. Sonuç olarak iki gazete de haber söyleminde ideolojik üretim yapmıştır. Böylelikle haber söyleminin ideolojik olduğu saptanmıştır. Haber söyleminin ideolojik olması sorunludur ve bu durum güç odakları tarafından manipüle edilebilir. Yani olayın kendisinden çok, haber söylemi önem kazanmaktadır. Aynı olay ekseninde ortaya çıkan iki farklı ideolojik üretim, bu durumun bir yansıması olarak gösterilebilir. Sonuç olarak bu çalışma haber söyleminde ideolojik üretiminin sabit, fakat biçiminin farklı olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Sarı yelekliler hareketi, Eleştirel söylem çözümlemesi, Teun Adrian van Dijk, Haber söylemi

ABSTRACT

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS: THE IDEOLOGICAL PRESENTATION OF THE NEWS OF THE YELLOW VESTS MOVEMENTS IN FRANCE IN CUMHURİYET AND YENİ SAFAK NEWSPAPERS

Tamer ATAÇ

Department of Journalism

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, August, 2020

Supervisor: Prof. Dr. Ömer ÖZER

In this thesis, critical discourse analysis has been done. The study focuses on the ideological presentation of the Yellow Vests Movement, which started in France in November 2018, in the newspapers of Cumhuriyet and Yeni Şafak. Related news has been analyzed according to Teun Adrian van Dijk's "macro-microstructure" model. On a theoretical basis, critical discourse analysis and van Dijk's approach to critical discourse analysis were described. After the method was explained, analysis started. In the analysis, it was observed that van Dijk's critical discourse analysis approach is suitable for the analysis of the Turkish news. In the study, it was determined that both newspapers produced an ideology in the line with their own ideological lines. As a result, it has been observed that Cumhuriyet newspaper generally tries to include the actions and statements of the Yellow Vests. On the other hand, it has been seen that the news discourse of the Yeni Şafak newspaper is generally based on the opposition of Emmanuel Macron. Cumhuriyet newspaper took a closer stance to the Yellow Vests Movement than Yeni Şafak newspaper. But also Cumhuriyet newspaper could not avoid making an ideological presentation. It was determined that both newspapers produced ideology in their news discourses. Thus, news discourse has been determined to be ideological. The fact that news discourse is ideological is problematic and this can be manipulated by power. Hereby, news discourse becomes more important than the event's itself. Two different ideological productions emerging in the same event axis can be shown as a reflection of this situation. As a result, this study revealed that ideological production is fixed but its form is different in the news discourse.

Keywords: Yellow Vests Movement, Critical discourse analysis, Teun Adrian van Dijk, News discourse

ÖNSÖZ

Her şeyden önce tez süreci boyunca bana gösterdiği sabır ve ilgili tutumu için sayın danışmanın Prof. Dr. Ömer Özer'e teşekkürü bir borç bilirim. Kendisine çok teşekkür ediyorum. Değerli vakitlerini ayırarak savunma jürisinde katkıda bulunan ve görüşlerini esirgemeyen Doç. Dr. Haluk BİRSEN ve Dr. Öğr. Üyesi Duygu ÜNALAN'a teşekkür ederim.

Manevi olarak her zaman desteklerini hissettiğim canım teyzem Nesrin ARSLAN, eniştem Yusuf ARSLAN, kuzenlerim Ömer Faruk ARSLAN ve Çağla KURT'a çokça teşekkür ediyorum. Kuzenim Ömer Faruk ARSLAN'a tez sürecim boyunca bana sağladığı ekstra katkılar için ayrıca bir kez daha teşekkür ediyorum.

Varlıklarını her zaman yanımda hissettiğim, en büyük motivasyon kaynaklarım olan biricik annem Neslihan ATAÇ, canım babam Ayhan ATAÇ ve canım kardeşim Taner ATAÇ'a bana bu zamana dek sağladıkları maddi ve manevi tüm olanaklar için sonsuz teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız. Sizi seviyorum.

21.08/2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Tamer ATAÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımlanması ve Problem	1
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem	5
1.4. Sınırlıklar	5
2. ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ.....	6
2.1. Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım	12
2.2. Sosyal Aktör Yaklaşımı	14
2.3. Söylem Tarihsel Yaklaşım.....	15
3. TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN SOSYOBİLİŞSEL ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YAKLAŞIMI.....	17
3.1. Güç	17
3.2. Bilgi.....	20
3.3. Tutum.....	22
3.4. Sosyal biliş.....	24
3.5. Söylem	29
4. YÖNTEM	34
5. ÇÖZÜMLEME: HABERLERİN MAKRO VE MİKRO YAPISI	37
5.1 Makro Yapı Çözümlemesi: Haberlerin Tematik ve Şematik Yapısı	37

5.1.1. Cumhuriyet gazetesi.....	37
5.1.2. Yeni Şafak gazetesi.....	49
5.2 Mikro Yapı Çözümlemesi: Sentaktik Yapı, Sözcük Seçimleri, Yerel Bağdaşıklık ve Retorik Çözümlemeler	59
5.2.1. Cumhuriyet gazetesi.....	59
5.2.2. Yeni Şafak gazetesi.....	63
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	68
KAYNAKÇA.....	72

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Söylemin sosyobilişsel organizasyonu	33
--	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Fairclough'ın söylemi ele aldığı üç boyut.....	13
---	----

1. GİRİŞ

Bu başlık altında konunun tanımlanması, problem, amaç, önem ve sınırlılıklar açıklanmıştır.

1.1. Konunun Tanımlanması ve Problem

Bu çalışmanın konusunu 17 Kasım 2018 tarihinde Fransa’da başlayan Sarı Yelekliler Hareketi’nin (Yellow Vests Movement) Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki sunumu oluşturmaktadır. Konuya ilişkin haberler eleştirel söylem çalışmaları kapsamında Teun Adrian van Dijk’in geliştirmiş olduğu “makro-mikro modeli” çerçevesinde çözümlenmiştir.

Sarı Yelekliler Hareketi, Fransa Hükümeti’nin uygulamış olduğu yeni vergi politikaları sonucunda akaryakıt fiyatlarına yapılan zamma karşılık gerçekleşen bir toplumsal harekettir. Sarı Yelekliler, ilk defa 17 Kasım 2018 tarihinde sokağa çıkmış ve Sarı Yelekliler Hareketi Paris’te yapılan bu gösteri yürüyüşü ile başlamıştır. Gösteriye katılanlar, hükümetin yeni vergi paketinin insanları ekonomik eşitsizliğe sürüklediğini ifade etmişlerdir. Onlara göre, başta kırsal alanda ve banliyölerde yaşayan orta sınıf ve işçi sınıfından insanlar söz konusu zamdan en çok etkilenen kesimdir¹². Gösteriye katılan yurttaşların endişelerini dile getirdikleri bir diğer konu da yaşam maliyetlerinin yüksekliğidir. Sarı Yelekliler, bu nedenlerden dolayı Fransız Hükümetinden dört başlık altında çeşitli taleplerde bulunmuşlardır. Bunlar arasında “akaryakıt fiyatlarının azaltılması, varlık vergisinin yeniden düzenlenmesi ve asgari ücretin arttırılması” öne çıkmıştır. Sarı Yelekliler, söz konusu taleplerini 29 Kasım 2018 tarihinde kırk iki maddelik bir liste halinde yayımlamıştır³. Anılan liste iş-ekonomi, politika, çevre-sağlık ve jeopolitika başlıkları altında toplanmış bir manifesto niteliğindedir.

Gösteriye katılanlara Sarı Yelekliler denmesinin nedeni şudur: Sarı Yelekliler kendilerini gösteriler sırasında Fransız kanunları gereği her vatandaşın arabasında bulundurulmasının zorunlu olduğu sarı yelekleri giyerek ifade etmişlerdir⁴. Sarı yeleğin

¹<https://www.theguardian.com/world/2018/nov/16/gilet-jaunes-yellow-jackets-protesters-france-standstill> (Erişim tarihi: 14.02.2020)

²<https://www.npr.org/2018/12/02/672714809/french-president-holds-security-meeting-on-yellow-vest-protests>

³<https://see.news/see-publishes-yellow-vests-demands-to-end-protests-in-france/>

⁴<https://www.nytimes.com/2018/12/04/fashion/yellow-vests-france-protest-fashion.html> (Erişim tarihi: 14.02.2020)

seçilmesinin en önemli nedeni, işçi sınıfının çalışma giysisi olması ve işçi hareketini temsil ediyor olmasıdır. Ayrıca sarının dikkat çekici bir renk oluşu ve bu yeleklerin herkes tarafından kolaylıkla edinilebiliyor olması da sarı yeleğin seçilmesinde etkili olmuştur.

Sarı Yelekliler, seslerini duyurabilmek için farklı etkinlikler yapmışlardır. Yol kapatma, yakıt depolarını devre dışı bırakma onların en sık gerçekleştirdiği etkinlikler arasında yer almaktadır. Ancak gösteriler ve/veya etkinlikler, her zaman sakin geçmemiş, zaman zaman kimi radikaller tarafından isyana dönüştürülmeye çalışılmıştır.⁵ Örneğin kimi zaman Sarı Yelekliler arasına bazı sağ grupların karıştığı olmuş ve eylemler bu gruplar tarafından sabote edilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle polisler karşı karşıya gelen Sarı Yelekliler Hareketi, polisin uyguladığı orantısız şiddet sonucu kanlı olaylara sahne olmuştur. Gösteriler sırasında yaşanan şiddet olayları 1968 Mayıs ayından günümüze kadarki en şiddetli olay olarak nitelendirilmiştir.⁶ Öyle ki gösteriler sırasında polisin uyguladığı şiddet sonucu kimi vatandaşlar bazı uzuvlarını yitirmişlerdir⁷⁸. Gösterilerin çok ciddi boyutlara ulaşması, uluslararası medyada da yankı uyandırmıştır. Böylelikle Sarı Yelekliler Hareketi uluslararası platforma taşınarak, Fransa dışındaki ülkelerde de kendine taraftar bulmuş ve küresel ölçekte etkisini arttırmıştır.

Fransa dışında gerçekleşen en büyük gösteri, 19 Aralık 2018'de Tayvan'ın Taipei kentinde gerçekleşmiştir. Buradaki gösteriye on bini aşkın insan katılmıştır. Tayvan'daki gösterilerin temelini de hükümetin vergi uygulamaları ve vatandaşların adalet yönündeki endişeleri oluşturmuştur⁹. Sarı Yelekliler Hareketi, Fransa dışında Avrupa'da da kendine taraftar bulmuştur. Bu anlamda en büyük destek, Fransa'nın komşu ülkesi Belçika'dan gelmiştir. 30 Kasım 2018'de Belçika'da polislerin geçit vermemesi üzerine Sarı Yelekliler ile polisler arasında arbede yaşanmış, bunun sonucunda altmış Sarı Yelekli toplum düzenini bozduğu iddiasıyla tutuklanmıştır¹⁰.

⁵<https://www.npr.org/2018/12/03/672862353/who-are-frances-yellow-vest-protesters-and-what-do-they-want> (Erişim tarihi: 14.02.2020)

⁶https://www.liberation.fr/france/2018/12/02/paris-emeutes-inedites-depuis-68_1695615 (Erişim tarihi: 14.02.2020)

⁷<https://www.theguardian.com/world/video/2019/mar/07/my-hand-was-hanging-from-my-wrist-gilets-jaunes-protesters-mutilated-by-police-weapons> (Erişim tarihi: 15.01.2020)

⁸<https://www.theguardian.com/world/2019/jan/27/gilets-jaunes-leader-hit-in-eye-during-protest-will-be-disabled-for-life> (Erişim tarihi: 15.01.2020)

⁹<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3601006> (Erişim tarihi: 15.01.2020)

¹⁰<https://www.mercurynews.com/2018/11/30/yellow-jacket-tax-protests-spread-billiard-balls-vs-water-cannons/> (Erişim tarihi: 15.01.2020)

Belçika'daki olaylar bununla sınırlı kalmamış, olaylar sırasında 12 Ocak 2019 tarihine kadar aralık ayında iki, ocak ayında da bir kişi olmak üzere toplamda üç kişi yaşamını yitirmiştir¹¹.

Fransa'daki Sarı Yelekliler Hareketi etkisini net olarak beşinci haftada göstermiştir. Nitekim Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, 10 Aralık 2018'de Sarı Yeleklilerin taleplerine bir televizyon yayınında karşılık vermiştir¹². Cumhurbaşkanı Macron, bu yayında 2019 yılından başlayarak geçerli olmak üzere asgari ücreti yüz euro daha arttıracığının sözünü vermiştir. Bunun yanı sıra Macron, düşük gelirli emeklilerin yürürlükteki vergi düzenlemesinden muaf olacağını ve fazla mesai ücretini vergilendirmeyeceğini açıklamıştır. Ayrıca yıl sonlarında işverenlerin işçilerine bonus ödemeler yapacaklarını da dile getirmiştir. Fakat varlıklılar üzerinde uygulanan gelir vergisinin yeniden düzenlenmesi konusunda bir işlem yapmayacaklarını ifade etmiştir. Emmanuel Macron, bu durumun kendilerini zayıflatacağını söylemiş ve iş alanları yaratılması gerektiğini belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Macron'un verdiği sözler, Sarı Yeleklilerin taleplerini belirten kırk iki maddelik manifesto ile örtüşmemiştir. Bunun sonucunda vaatleri yetersiz bulan Sarı Yelekliler eylemlerini sürdürmeye karar vermiştir. Sarı Yelekliler Hareketi bu tezin tamamlanmış olduğu tarihte hâlâ sürmekte olan bir harekettir.

Hareket isimleri, hareketin kaçınıcı haftasında olunduğuna göre ifade edilmiştir. Örneğin 21 Eylül 2019 tarihinde gerçekleşen 45'inci hareket, adını 45'inci hareket olmasından almaz. Hareketin başladığı 17 Kasım 2018 tarihinden sonraki 45'inci haftada olmasından alır. Yani 45'inci hareket Sarı Yeleklilerin 45'inci haftada gerçekleştirdiği 16'ncı harekettir.

Tez çalışmasında Sarı Yelekliler Hareketi'ne ilişkin Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yer verilen haberler, eleştirel söylem çözümlemesiyle incelenmiştir. Bu konunun seçilmesinin nedeni, Sarı Yelekliler Hareketi'nin önemli bir toplumsal olay olmasıdır. Bu olaylar tarihe not düşmüştür denebilir. Hareket, önce Fransa sonra Avrupa ve dünyada yankı bulmuştur. Bunun yanı sıra, bu kadar önemli bir olayın haberlerinin ideolojik sunuma konu olabileceği de düşünülmüştür. Nitekim eleştirel söylem çözümlemesi araştırmaları çerçevesinde bakıldığında bu türden haberlerin çoğunlukla ideolojik olarak sunulma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır.

¹¹<https://www.sudinfo.be/id95716/article/2019-01-12/gilets-jaunes-trois-belges-decedes-depuis-le-debut-du-mouvement> (Erişim tarihi: 14.02.2020)

¹²<https://www.bbc.com/news/world-europe-46513189> (Erişim tarihi: 15.01.2020)

Çalışmada Cumhuriyet ve Yeni Şafak gibi birbirine taban tabana zıt konumda bulunan iki gazetenin Sarı Yelekliler Hareketi'ni, haberlerinin söyleminde ideolojik olarak nasıl sundukları ortaya konmuştur. Söylem, dil içinde yaşam bulan ideolojik bir yapıdır ve ideolojinin dilsel düzeydeki örgütleniş biçimini ifade eder. Eleştirel söylem çözümlemesi ise söylemde üretilen ideolojiyi açığa çıkarmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirelilik vurgusu ise, bu yaklaşımın sorun odaklı olduğunu göstermektedir. Eleştirel söylem çözümlemesinin kendine sorun edindiği konular ekonomik ve sosyal eşitsizlikler, toplumsal cinsiyet sorunları, azınlıklar ve ırkçılık gibi toplumsal konulardır. Eleştirel söylem çözümlemesi bu konuları ele alırken ezene karşı ezilenin yanında konumlanmaktadır. Nitekim eleştirel söylem çözümlemesi, topluma ve toplumsal sorunlara yoğun olarak duyarlıdır. Güç odakları, varlıklarını söylemsel düzeyde ideolojik üretim yaparak kazanmakta ve sürdürmektedir. Bu yüzden söz konusu güç odakları sürekli olarak söylem üretmek ve kendi ideolojilerini hâkim kılmak zorundadırlar. Aşağıdan yukarıya doğru bir direniş söz konusu olduğu için, ezenler ve ezilenler arasında her zaman dilsel bir mücadele olmuştur/olmaktadır. Söylemde üretilen ideoloji ancak dilsel çözümlemeler ile açığa çıkarılabilir. Bunu da anlaşılaacağı üzere eleştirel söylem çözümlemesi yapmaktadır. Dolayısıyla Sarı Yelekliler Hareketi'nin haberleri eleştirel söylem çözümlemesine uygundur ve bu tezin de yöntemini oluşturmaktadır.

Buraya kadar yapılan sunum çerçevesinde bir kez daha ve net olarak söylemek gerekirse tezin problemi; Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin haber söyleminde Fransa'daki Sarı Yelekliler Hareketi'ni ideolojik olarak nasıl sunduklarıdır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yayımlanan Fransa'daki Sarı Yelekliler Hareketi'ne ilişkin haberlerinin ideolojik olarak nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır. Bir başka deyişle çalışmada, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin haber söyleminde yaptığı ideolojik üretim ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda tezde aşağıdaki iki soruya yanıt aranmıştır:

1. Haberlerde makro düzeyde nasıl bir ideolojik üretim yapılmıştır?
2. Haberlerde mikro düzeyde nasıl bir ideolojik üretim yapılmıştır?

1.3. Önem

Demokratik toplumlarda toplumsal sorunları dile getirmek, sorunlara talep ve çözüm önerileri geliştirerek kamusal alanda tartışmak ve siyasal alana taşımak ancak toplumsal hareketler ile mümkündür (Dağtaş, 2016, s. 9). Genel anlamda toplumsal hareketler, sıradan insanların toplumu bazı açılardan değiştirmek için yürüttükleri bilinçli, planlı ve sürekli çabalar olarak tanımlanmaktadır. (Goodwin ve Jasper, 2009). Bu hareketler içinde yer almak yurttaşların temel insan haklarından biridir (Dağtaş, 2016, s. 9). Demokratik toplumlarda toplumsal olaylar ancak medya aracılığı ile gelişip yaygınlaşabilir. Bu bağlamda medyanın toplumsal olaylara yer vermesi; aynı zamanda vatandaşların sorunlarına, taleplerine ve önerilerine yer verdiği anlamını taşımaktadır. Burada önemli olan, medyanın ilgili toplumsal hareketleri nasıl sunduğunu ortaya çıkarmaktır. İdeolojik bir sunum, Sarı Yelekliler bakımından hiç sunmamaktan daha kötü bir sonuç da doğurabilir. Öyle ki bunun sonucunda toplumsal hareketin amaçları yurttaşlar tarafından yanlış anlaşılabilir.

Bu tez çalışması, Fransa'daki Sarı Yelekliler Hareketi'nin toplumsal bir olay olarak Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde ideolojik olarak nasıl sunulduğunun kavranması açısından önemlidir. Çalışma aynı zamanda eleştirel söylem çözümlemesinin haberlerdeki ideolojik üretimi ortaya çıkarma konusunda ne kadar etkili bir yöntem olduğunun ortaya konması bakımından da önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

- Çalışma Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri ile sınırlıdır.
- Çalışmada ele alınan haberler, 17 Kasım 2018 ve 17 Şubat 2019 tarihlerini kapsamak üzere Sarı Yelekliler Hareketi'nin başlangıç tarihinin ilk üç ayı ile sınırlandırılmıştır.
- Çalışmada Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin sadece basılı sayılarındaki haberleri incelenmiştir. Dijital alanda yayımlanmış haberler araştırma kapsamının dışındadır.
- Bu çalışmada tezin sınırlılıkları gereği 17 Kasım 2018 tarihi ile 19 Şubat 2019 tarihleri arasında yapılan on üç hareket ele alınmıştır.

2. ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

Eleştirel söylem çözümlemesi metin ve konuşma yapılarına odaklanmaktadır. Teun Adrian van Dijk'a göre (1993, s. 252) eleştirel söylem çözümlemesi çalışmacıları her şeyden önce, gücün kötüye kullanımının söylem boyutlarını incelemelidir. Adaletsizlik ve eşitsizlik de gücün kötüye kullanımından kaynaklandığı için bu kavramlarla da yakından ilgilenilmelidir. Eğer güçlü konuşmacılar güçlerini söylemde yürürlüğe koyar ya da başka türlü sergilerlerse, bunun nasıl yapıldığını tam olarak bilmek gerekir. Yani izleyicilerini/okurlarını ikna edebiliyor veya başka türlü etkileyebiliyorlarsa, bu sürece hangi söylemsel yapıların ve stratejilerin katıldığını saptamak zorunludur. Bu yazılanlar aynı zamanda, eleştirel söylem çözümlemesinin ana amacı olarak ele alınan söylemsel tahakkümün yeniden üretiminin iki ana boyuta sahip olduğunu ortaya koymaktadır: üretim ve alımlama (van Dijk, 1993, s. 259).

Dili oluşturan insan sosyal bir varlıktır. Bu nedenle dil, sosyal olgulardan ayrı düşünülemez. Dilin sosyal bir yapı oluşu, onu sosyal olarak ele almayı gerektirir. Bu durum, söylemi anlayabilmek için dilbilimsel çalışmaların tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla dilin sosyal yapısını göz ardı etmeyen bir yaklaşım, söylemi kavrayabilmek adına önemlidir. Dil, sosyal bir varlık olması nedeniyle karmaşık bir yapıdadır. Dil; kültür, toplum, tarih, coğrafya, ekonomi ve politika gibi sosyal alanların etkisinde doğar ve gelişir. Ayrıca bulunduğu sosyal alanlar içinde farklı görünümlere sahip olabilir. Tıpkı iş yaşamındaki dil ile sosyal yaşamdaki dilin farklı oluşu gibi. İçinde bulunulan coğrafya ve yaşanan tarihi dönem de dilin kullanımında etkili bir yere sahiptir. Bu bağlamda dilin kurucu rol üstlendiği söylemi anlayabilmek veya çözümleyebilmek için, gereksinim duyulduğunda tüm ilgili sosyal alanlara başvurmaya olanak sağlayacak disiplinlerarası bir yaklaşım gerekmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi tam da böyle bir yaklaşım önermektedir. Bu yaklaşımda söylem, dil ve toplumdan ayrı düşünülemez. Bunlara eleştirelilik vurgusu da eklenince, yaklaşımın bütün bileşenleri tamamlanmış olmaktadır. Wodak ve Meyer'e göre (2009, s. 8) eleştiri, güç yapısını ortaya çıkarmayı ve ideolojilerin maskesini kaldırmayı amaçlamaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi kapsamında eleştirelilik kavramı, tahakküm ve eşitsizliğin yeniden üretimine katkı sağlayan ve sapmalardan sorumlu olanların "politik eleştiri"sini ifade etmektedir (van Dijk, 1993, s. 253). Eleştiri, söylemin toplumda yol açtığı sorunlara işaret eder. Bu sorunlar ise toplumsal eşitsizliklerdir. Eşitsizlikler ancak

birbirine denk olmayan güç ilişkileri ile mümkün olabilir. Öyleyse buradan yola çıkarak toplumsal eşitsizlikler, güçlü ve güçsüz arasındaki ilişkinin bir sonucudur denebilir.

Dil, insanların sosyal ilişkiler kurmasına ve geliştirmesine olanak sağlayan en temel sosyal olgulardandır. İnsanı sosyal bir varlık yapan niteliklerin biri de dildir. Bu nedenle dilin sosyal anlamdaki kurucu rolü yadsınamaz. Böylelikle dilin sosyal eşitsizliklerin oluşumuna sağladığı katkı da önemli bir araştırma konusudur. Dilin sosyal düzeyde kurucu bir yapıda olması, toplumsal eşitsizliklerde payının olduğu kabulünü de beraberinde getirir. Öyle ki güçlü ve güçsüz arasındaki ilişki dil ile başlamaktadır. Güçlü, güçsüz olana üstünlüğünü en başta dilsel düzeyde dayatır. Dilsel düzeydeki “güçlü” ve “güçsüz” kavramları güce sahip olma ile ilgilidir. Bu, güç odaklarının dilsel düzeyde de varlığını sürdürme çabasından kaynaklanmaktadır. Böylelikle toplumsal eşitsizlikler, her alanda olduğu gibi dilsel düzeyde de varlığını sürdürür. Güçlü, güçsüz olana üstünlüğünü ancak kendi ideolojisini kabul ettirerek kazanabilir. Güçlü olan taraf kimi zaman bir kişi, kimi zamanda aynı ideolojiyi paylaşan bir grup şeklinde karşımıza çıkabilir. Buradaki ideolojiler kişi veya kişilerin çıkarları doğrultusunda şekillendirmiş oldukları görüşlerin bütününe ifade eder. İdeolojik güç savaşını kazanan taraf, kendi ideolojisini karşıya dayatma olanağı bulur. Böylelikle toplumsal eşitsizlik yeniden üretilmiş olur. Eleştirel söylem çözümlemesi tam olarak bu noktada önem kazanır. Eleştirel söylem çözümlemesi, yaşanan toplumsal eşitsizlikleri açığa çıkarmayı amaçlar. O, söylemde toplumsal eşitsizliklere sebep olan ideolojiyi ortaya çıkarır. Bunu özellikle eleştirelilik vurgusuyla gerçekleştirir. Eleştirel olma yönü, eleştirel söylem çözümlemesini diğer yaklaşımlardan ayırır. Diğer söylem çözümlemesi çalışmacılarının aksine, eleştirel söylem çözümlemesi çalışmacıları açık bir sosyopolitik duruş benimser (van Dijk, 1993, s. 252). Bu sosyopolitik duruş toplumda yaşanan eşitsizliklere karşıdır. Eleştirel söylem çözümlemecileri, bu tür karşıt araştırmalarla açık bir konum alırlar. Böylece toplumsal eşitsizliği anlamak, ortaya çıkarmak ve en sonunda buna karşı gelmek isterler (van Dijk, 2015b, s. 466). Bu nedenle eleştirel söylem çözümlemesi, politik olarak işlenmiş söylem çözümlemesi çalışmacılarının toplumsal bir hareketi olarak nitelendirilebilir (van Dijk, 2015b, s. 466).

van Dijk’a göre (1993, s. 252) eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümlemesi yoluyla daha iyi anlamayı umduğu sosyal sorunlara vurgu yapar ve motive edicidir. Eleştirel söylem çalışmacıları eşitsizlikleri, gücün kötüye kullanımını ve yeniden üretim süreçlerini eleştirel bir anlayışla değiştirmek istemektedirler. Eleştirel

söylem çalışmacılarının amacı, tahakküm ve eşitsizlikten kaynaklanan sorunlardan en çok etkilenenleri değişim yoluyla harekete geçirmektir (van Dijk, 1993, s. 252). Eleştirel söylem çözümlemesi, belirli bir disipline, paradigmaya, okula veya söylem kuramına katkıda bulunmayı amaçlamamaktadır (van Dijk, 1993, s. 252). Bu yönüyle söylem çözümlemesinin seçeneklerinden biri de değildir. Eleştirel söylem çözümlemesinde kuramlar, tanımlar, yöntemler ve ampirik çalışmalar, sosyopolitik bir hedefin gerçekleştirilmesiyle ilgilerinin bir fonksiyonu olarak seçilir veya ayrıntılandırılır (van Dijk, 1993, s. 252). Eleştirel söylem çözümlemesini diğer sosyal bilimlerden ayıran en önemli özelliği de budur. Yani toplumsal eşitsizlikler ve gücün kötüye kullanımı gibi sosyopolitik sorunlar ve güç odaklarına karşı takındığı öznel tutumdur. Gerçekleştirmek istediği sosyopolitik hedef ise bu sorunlara karşı güçsüzün yanında ve gücün yeniden üretiminin karşısında durmaktır. Bir başka deyişle eleştirel söylem çözümlemesi çalışmacıları kendilerini ezilenin yanında ve elitlerin karşısında konumlandırır.

Eleştirel söylem çözümlemesinin amacı ve konusuna değinmek bu çalışma bakımından önem taşımaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi üniter bir kuramsal çerçeveye sahip değildir (van Dijk'tan aktaran Özer, 2017, s. 59). Ancak yine de eleştirel söylem çözümlemesinin temel amacının söylem içindeki ideolojiyi ortaya çıkarmak olduğunu vurgulamak doğru olacaktır. Eleştirel söylem çalışmacılarına göre bu, ancak söylemin büründüğü dilsel yapının çözülmesi ile mümkündür. Eleştirel söylem çözümlemesi dili çözümlerken dilbilim, tarih, iletişim, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve siyaset gibi birçok farklı disiplinden yararlanır. Bu açıdan eleştirel söylem çözümlemesi, sorun uyumlu disiplinlerarası bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Eleştirel söylem çözümlemesi, kendini güç odaklarına karşı ezilenin yanında konumlandırır ve statükoya karşı gelir. Bu yönüyle takındığı tavır eleştireldir. Özetle eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal eşitsizliği eleştirel olarak incelemeyi amaçlar. Fairclough ve Wodak (1997, s. 258-284) eleştirel söylem çözümlemesinin ana ilkelerini şöyle özetler:

1. Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunları ele alır.
2. Güç ilişkileri söylemseldir.
3. Söylem toplumu ve kültürü oluşturur.
4. Söylem ideolojik işler yapar.
5. Söylem tarihseldir.
6. Metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık eder.

7. Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
8. Söylem bir tür sosyal eylemdir.

Eleştirel söylem çözümlemesinin ele aldığı konular toplumsal eşitsizliklerdir. Bu eşitsizlikler daha da özelleştirmek gerekirse; toplumsal cinsiyet, ırkçılık, ekonomik eşitsizlikler gibi konulardır. Eleştirel söylem çözümlemesi eşitsizlikleri; güç, ideoloji ve söylem üçgeni içinde irdelemektedir. Kuşkusuz, iktidar ve sermayenin doğurduğu güç de bu bağlamda eleştirel söylemin konularından biridir. Güç odakları, kendi ideolojilerini hakim kılmak için geliştirdikleri söylemlerle toplumsal eşitsizliklere neden olur. Eleştirel söylem çözümlemesi bu söylemleri mercek altına alır. O, ideolojileri eleştirelilik çatısı altında inceler. Söz konusu eleştirelilik, Frankfurt Okulu'nun sahip olduğu eleştirel duruştan beslenmektedir. Bu bakımdan Max Horkheimer'ın 1937 yılında yayımlamış olduğu ünlü *Traditional and Critical Theory* makalesine dayanmaktadır (Wodak ve Meyer, 2009, s. 6). Horkheimer, bu makalesinde eleştirel kuramın, sosyal kuramın onu yalnızca anlamaya veya açıklamaya yönelik geleneksel kuramın aksine, toplumu harekete geçirmeye ve değiştirmeye yönelmesi gerektiğini vurgular (Wodak ve Meyer, 2009, s. 6). Buradan hareketle eleştirel söylem çözümlemesi açısından şöyle denebilir: Eleştirelilik; duruşu gereği yalnızca çözümleme yapmakla kalmamalı, çözümlemelerle toplumu bilinçlendirmeli ve dolayısıyla da harekete geçirmeye çalışmalıdır. Bu yönüyle eleştirel söylem çözümlemesinin amacı, Marksist literatürde yer alan praksis kavramı ile de örtüşür niteliktedir. Eleştirel söylem çözümlemesi ekonomi, sosyoloji, tarih, siyaset bilimi, antropoloji ve psikoloji dahil olmak üzere tüm temel sosyal bilimlerle entegre olmuş biçimde çalışarak toplumun anlayışını geliştirmelidir (Wodak ve Meyer, 2009, s. 6). Eleştirel söylem çözümlemesinin diğer disiplinlerle ilişkisi ve amaçları Fairclough, Muldering ve Wodak'a göre (2011, s. 2) şöyledir:

Son yıllarda eleştirel söylem çözümlemesi sosyal bilimlerde köklü bir alan haline gelmiştir. Bununla birlikte, bazı dilbilim dallarının aksine, eleştirel söylem çözümlemesi nispeten sabit bir dizi araştırma yöntemine sahip ayrı bir akademik disiplin değildir. Bunun yerine; eleştirel söylem çözümlemesini her biri farklı kuramsal modellere, araştırma yöntemlerine ve gündemine sahip çeşitli yaklaşımlar kullanarak, soruna yönelik bir disiplinlerarası araştırma hareketi olarak görebiliriz. Onları birleştiren; iktidarın, adaletsizliğin, istismarın ve toplumdaki ekonomi-politik ve kültürel değişimin göstergebilimsel boyutlarına gösterilen ortak ilgidir. Eleştirel söylem çözümlemesi şu konularda diğer disiplinlerden ayrışır: dil ve toplum arasındaki ilişkiye bakış açısı ve yönteme olan eleştirel yaklaşımı.

Eleştirel söylem çözümlemesinin dil ve toplum ilişkisine bakış açısını diğer sosyal bilimler disiplinlerinden ayıran en temel özellik; sosyal bilimler nesnelliği ve titizliğinden ödün vermeden, kendisini tahakküm gruplarına karşı açıkça ezilen grupların yanında konumlandırmasıdır (Fairclough, Muldering ve Wodak, 2011, s. 2). Eleştirel söylem çözümlemesi kendisini tarafsız ve nesnel bir sosyal bilim olarak değil, bir amacı olan ve kendini o amaca adanmış olarak görür. Sosyal bilimler alanında çalışma yapan araştırmacıların birçoğu ise politik çıkarlarını ve tutumlarını açıkça ortaya koymaktan uzaktır. Fakat bu durum kesinlikle eleştirel söylem çözümlemesinin diğer sosyal bilimler çalışmalarından daha az bilimsel olduğu anlamına gelmez. Dikkatli, titiz ve sistematik çözümleme standartları eleştirel söylem çözümlemesinde de diğer yaklaşımlarda olduğu gibi eşit kuvvette uygulanır (Fairclough, Muldering ve Wodak (2011, s. 2).

Eleştirel söylem çözümlemesini diğer disiplinlerden ayıran ikinci önemli fark da yönetime olan eleştirel yaklaşımdır. Eleştirel söylem yaklaşımı yöntemi bir amaç değil, bir araç olarak görür. Eleştirel söylem geliştirdiği yaklaşımı ideolojik üretimi açığa çıkarmada işlevsel hale getirme gayretindedir. Bu yönüyle pozitivist bir yaklaşımdan çok post-pozitivist yaklaşıma daha yakın bir duruşu temsil eder. Fairclough, Muldering ve Wodak (2011, s. 2) eleştirel söylem çözümlemesinde söylemi sosyal bir pratik olarak kabul etmektedirler. Onlara göre bu yaklaşım; belirli bir söylemsel olay ile onu çevreleyen durumların, kurumların ve sosyal yapıların tüm farklı unsurları arasında diyalektik bir ilişkiyi de beraberinde getirir. Bu diyalektik ilişki iki yönlü bir ilişkidir. Öyle ki söylem; durumlar, kurumlar ve sosyal yapılarla şekillenir. Fairclough, Muldering ve Wodak (2011, s. 2) eleştirel söylemin yönetime olan eleştirel yaklaşımını anlatırken şöyle devam etmektedirler:

Öte yandan gene aynı söylem, kendini şekillendiren durumları, kurumları ve sosyal yapıları şekillendirme gücüne sahiptir. Başka bir deyişle, söylem sosyal olarak oluşturucu olduğu kadar oluşturulan bir yapıdadır. Söylem sosyal statükonun sürdürülmesine, yeniden üretilmesine ve aynı zamanda dönüştürülmesine katkıda bulunması anlamında kurucudur. Böylelikle söylem, sosyal olarak çok etkili bir yapı olduğu için önemli iktidar sorunlarına yol açar. Dolayısıyla söylemsel uygulamaların sosyal etkileri olduğu kadar ideolojik etkileri de olmaktadır. Bu etkilere kimi zaman sosyal sınıflar, kimi zaman kadınlar ve erkekler kimi zaman da etnik gruplar arasında eşit olmayan güç ilişkileri üretmeye çalışırken rastlanabilir. Güç sahiplerinin ideoloji üretirken başvurdukları dili kullanma yolları ve bunların altında yatan çıkar ilişkileri, insanlar için genellikle görülmesi zor niteliktedir. Eleştirel söylem

çözümlemesi, söylemi sosyal bir pratik olarak görür. Böylelikle söylemin saydam olmayan yönlerini daha görünür kılmayı amaçlar.

Böylesi bir durum hesaplanmış bir politik dil tasarımının varlığına işaret eder. Hesaplanan politik dil tasarımı, politik mücadelede başarı için önemli bir faktördür. Wodak'a göre politik dil tasarımı, son yıllarda siyasetçilerin kamu imajlarına manikür yapmak ve düşüncelerinin yayılmasını yönetmek için 'spindoctor'ların¹³ artmasına neden olmuştur.

Bu başlık altında eleştirel söylem çözümlemesi çalışmalarının tarihsel gelişimine de yer vermek yararlı olacaktır. Eleştirel söylem çalışması sosyal bilimler alanındaki birçok disiplin ve yaklaşımdan etkilenmiştir. Bu alanlardan bazıları Marksist ve neo-Marksist düşünce etkisinde gelişmiş olan; Frankfurt Okulu'nun temsilciliğini yaptığı eleştirel paradigma, İngiliz Kültürel Çalışmaları, eleştirel dilbilim, eleştirel sosyodilbilim ve işlevsel dilbilim alanlarıdır (van Dijk, 1995, s. 25). Eleştirel söylem çözümlemesi, geniş bir çalışma alanına sahip olması nedeniyle çalışma alanlarını tek bir çatı altında toplamak zordur. Eleştirel söylem çözümlemesi, dilbilimciler ve özellikle eleştirel dilbilimciler için verimli bir akademik çalışma alanı vaat eder. Nitekim bu alandaki ilk çalışmalar da İngiliz ve Avustralyalı eleştirel dilbilimciler Roger Fowler, Bob Hodge, Gunther Kress ve Tony Trew tarafından verilmiştir (van Dijk, 1995, s. 25). Bu isimler çalışmalarını Halliday'in dilin işlevsel görüşünden etkilenerek yapmışlardır (Wodak ve Meyer, 2009, s. 27). Bu çalışmalar sayesinde eleştirel dilbilimin temel varsayımları, ilkeleri ve süreçleri ortaya konmuştur (Wodak, 2002, s. 13). Norman Fairclough İngiltere'de yapmış olduğu çalışmalar ile neo-Marksist bir çizgide, dil ve güç arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir. Öte yandan bir diğer İngiliz dilbilimci Paul Chilton (1985, 1988) da özellikle politik söylem üzerine odaklanmıştır. Bu doğrultuda Chilton, nükleer silahları olumlu bir şekilde sunmak için kullanılan ve bir tür yanıltıcı dil olan nuke-speak (atom bombası söylemi) kavramı üzerine yaptığı çalışmalar ile dikkat çekmiştir. Günümüze yaklaştıkça eleştirel söylem çözümlemesi konularının daha geniş başlıklar altında toplanma eğilimi içinde olduğu görülmektedir (van Dijk, 1995, s. 25). Örneğin yakın dönem eleştirel söylem çalışmacılarından Wodak ve arkadaşları kurumsal güç, erkek egemenliği, ırkçılık ve anti-semitizm üzerine odaklanmıştır. Irkçılık eleştirel söylem çalışmaları içinde oldukça fazla ele alınmıştır (van Dijk, 1987; 1988; 1991). van Dijk, erken çalışmalarında medyadaki ırkçılık konusuna yer vermiş,

¹³İşi fikir yapmak olan, özellikle de siyasette olayları gerçekte olduğundan daha iyi göstermeye çalışan kimse. <https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/spin-doctor> (Erişim Tarihi: 16.01.2020)

daha yakın zamanda ise söylem ve ideoloji üzerinde yoğunlaşmıştır. Sue Fisher ve Alexandra Dundas Todd (1986) gibi çalışmacılar da tıp, eğitim ve hukuk alanında kullanılan profesyonel dilin, söylem ile ilişkisini eleştirel bir açıdan ele alarak çözümlemişlerdir. Elbette tüm bu isimlerin yanı sıra, eleştirel söylem çalışmaları toplumsal cinsiyet ve feminist çalışmaların güçlü örnekleri (Bull ve Swan, 1992; Lakoff, 1975; Thorne, Kramarae ve Henley, 1983; Fisher ve Todd, 1988) olmadan düşünülemez (van Dijk, 1995, s. 25). Fransız dilbilimci Michel Pecheux'ye de eleştirel söyleme dil ve ideoloji alanında açtığı pencereden dolayı ayrı bir parantez açmak gerekir. Pecheux (1975) çalışmalarında Michel Foucault'nun dil ve ideoloji üzerine düşüncelerinden etkilenmiş, söylemi dil ve ideoloji perspektifinden ele almıştır. Bu isimlerin dışında elbette Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve Latin Amerika gibi burada detaylandırılmayan diğer ülkeler arasında da zengin bir eleştirel çalışma geleneği vardır (van Dijk, 1995, s. 25). Bu çalışmada, eleştirel söylem çözümlemesi alanının temel çerçevesini oluşturan, yukarıda bahsi geçen isimler ile yetinilmiştir.

Öte yandan eleştirel söylem yaklaşımları altı başlıkta toplanmaktadır (Wodak, 2009, s. 25-27). Bunlar Dispositif Çözümleme, Derlem Çözümlemesi Yaklaşımı, Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım, Sosyal Aktör Yaklaşımı, Söylem Tarihsel Yaklaşım ve Sosyobilişsel Yaklaşım'dır. Ömer Özer (2018, s. 36) buna bir yaklaşım daha eklemiştir. Bu, Hodge ve Kress'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi Çerçevesi yaklaşımıdır. Söz konusu yaklaşımların genel hatları ile bir çerçevesini çizmek faydalı olacaktır. Bu çerçeveyi oluşturabilmek adına çalışmada; Fairclough, van Leeuwen ve Wodak'ın yaklaşımlarına öz biçimde yer verilmiştir. van Dijk'ın eleştirel söylemi ele alış biçimi olan Sosyobilişsel Eleştirel Söylem Çözümlemesi Yaklaşımı ise, tezin yöntemsel temelini oluşturduğu için bir sonraki bölümde kapsamlı olarak ele alınmıştır.

2.1 Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım (Dialectical-Relational Approach)

İngiliz düşünür Norman Fairclough tarafından geliştirilmiştir. Fairclough; Karl Marx, Antonio Gramsci, Michel Foucault ve Michael Halliday'den etkilenmiştir (Özer, 2018, s. 36). O, yaklaşımını Halliday'in Sistemik İşlevsel Dilbilimi kuramı üzerine temellendirmiştir (Wodak ve Meyer, 2009, s. 27). Fairclough eleştirel söylem çözümlemesini, anlamlandırma süreci ve sosyal pratiğin diğer bileşenleri arasındaki diyalektik ilişkinin çözümlemesi olarak anlamaktadır (Özer, 2018, s. 36). Ona göre, her söylem mutlaka semiyotik bir görünüme sahip olmalıdır. Fairclough'ın

yaklaşımında sosyal düzenin bu semiyotik görünümü kendini söylem düzeni (orders of discourse) şeklinde gösterir. Fairclough bu kavramı, Foucault'dan ödünç almıştır. Kısaca söylem düzeni, söylemsel pratiklerin toplamı ve onlar arasındaki ilişkileri ifade eder (Fairclough, 1992, s. 43). Fairclough'ın Diyalektik-İlişkisel Yaklaşımı, Marksist gelenekteki sosyal çatışmaya odaklanmıştır ve onun söylemdeki dilsel görünümünü belirlemeyi denemektedir. Fairclough'a göre, eleştirel söylem çözümlemesi özgürleşimci hedefler izlemek zorundadır (Özer, 2018, s. 36).

Fairclough'ın yaklaşımında dilin üç işlevine vurgu yapılır. Bunlar: dilin değişim yaratma gücü, dilin davranış yaratma gücü ve dilin güç aygıtı işlevleridir. Üç işlev de birbirini tamamlar niteliktedir. Buna göre dil, değiştirme gücü yaratır. Dilin değiştirme gücü de davranışlarımızı değiştirmeye yardımcı olur. Böylelikle dil, sahip olduğu değişim potansiyeliyle bir güç aygıtına dönüşmüş olur. Fairclough, dili iletişimsel bir eylem olarak görür. Fairclough'a göre (1989, s. 25) bu iletişimsel eylem üç boyuttan oluşur: metin, söylemsel pratik ve sosyal pratik. Sosyal pratik asıl gerçekliği, söylemsel pratik metinde geliştirilen söylemi, metin ise söylemin semiyotik olarak kodlanmasını ifade eder. İlk boyut metindir. Metinler yazılı, sözlü (günlük konuşmalarımız vs.) veya imgesel şekilde karşımıza çıkar. Metin boyutu, iletişimin sözcükler/kelimeler seviyesine karşılık gelir. İkinci boyut söylemsel pratiktir. Söylemsel pratik boyutu, metinlerin üretim sürecine işaret eder. Burada, metin üzerinde bir çözümleme gerçekleştirilir. Üçüncü ve son boyut ise sosyal pratiktir. Sosyal pratik, sosyal yapının bir formasyonudur ve toplumun sahip olduğu tüm kurallar ve standartların bütününe işaret eder. Bu boyutta çözümleme, kurallar ve standartlar üzerinden ilerlemektedir.

Şekil 2.1. Fairclough'ın söylemi ele aldığı üç boyut (Fairclough, 1989, s. 25).

Fairclough, söylem terimini kullanarak, dili tamamen bireysel bir etkinlikten çok, sosyal bir pratik olarak görmeyi önerir (Fairclough, 1992, s. 35). Fairclough'a göre (2001, s.1) eleştirel söylem çözümlemesi, söylem ve diğer sosyal pratik unsurlar arasındaki diyalektik ilişkilerin çözümlemesidir. Bu bağlamda Fairclough'ın söylemi ele alışı diyalektiktir. Fairclough; diğer disiplinleri de kapsayan, karşılıklı çalışmanın mümkün olduğu transdisipliner bir yaklaşım arzular (Fairclough, 2000, s. 164).

Fairclough'ın amacı; sosyal yaşamda görülen değişikliklerde, söylemin rolünü ortaya koymaktır (Fairclough, 2001, s. 1) Söylemin değişim sürecinde nasıl şekillendiği, kurduğu anlam ve diğer bileşenler ile arasındaki bağ Fairclough'ın cevabını aradığı temel sorulardır (Fairclough, 2001, s. 1). Ona göre sosyal pratik bileşenlerinden biri olan söyleme, ayrıcalıklı bir rol vermek doğru değildir çünkü söylem kurulmuştur. Söylem düzenine göre Fairclough, söylemin istikrarlı bir sistem olmadığını savunur. Fairclough'a göre bu sistem, sosyal etkileşim esnasında gerçekte neler olup bittiğini aktarma konusunda riske giren bir "açık sistem" değildir. Burada risk olarak nitelendirilen şey gerçeklerin anlaşılması, ortaya çıkmasıdır. Bu yüzden Fairclough, söylemin açık bir sistemden farklı olarak, istikrarlı olmayan bir dil sisteminde oluşturulduğunu öne sürer.

2.2 Sosyal Aktör Yaklaşımı (Social Actor Approach)

Teo van Leeuwen'in Sosyal Aktör Yaklaşımı geniş bir sosyolojik ve dilbilimsel çalışma alanını kapsar. Bu yaklaşım, Frankfurt Okulu'nun eleştirel kuramından etkilenmiştir. Teo van Leeuwen, bu yaklaşımı Kress ile birlikte geliştirmiş olduğu sosyal semiyotik (social semiotics) üzerine inşa eder. Sosyal semiyotik, çağdaş toplumdaki çoğu metnin potansiyel ideolojik karakteri ve çoklu semiyotiğini aydınlatmaktadır (Özer, 2018, s. 199). Bu yaklaşım van Leeuwen'ın metine bakış açısını, Fairclough ve van Dijk'tan ayırır. O diğerlerinin aksine söylemi sadece metin, yazılı iletişim ve sözlü iletişim olarak ele almaz. Bu yaklaşıma bir de imgeleri ekler. Buradaki imgeler medyada kullanılan görsel aygıtların söyleme katkısını ve iletişim potansiyellerini tartışmaya açar. Sosyal semiyotik, uzamsal düzenlemeler, renk, tasarım, imgeler ile ilgilidir (Özer, 2018, s. 199). van Leeuwen, ayrıca renk, tipografi ve el yazmasının semiyotiği üzerine de çalışmaktadır (Özer, 2018, 199). Tıpkı diğer eleştirel söylem çalışmacıları gibi van Leeuwen da disiplinlerarası çalışmayı önemsemektedir. van Leeuwen'a göre eleştirel söylem çözümlemesi şu görünümünün ikisiyle de ilgili

olmalıdır: gerçeğin sosyal oluşumunun aracı olarak söylem ile güç ve kontrolün aracı olarak söylem. Bu bağlamda van Leeuwen, söylem kadar, söylemi üreten güç ve kontrol odaklarının da ortaya çıkarılması gerektiğine vurgu yapar. Eleştirel söylem çözümlemesinin amacı bu olmalıdır. van Leeuwen, güç odaklarını ortaya çıkarabilmek için sosyal aktör yaklaşımını geliştirmiştir. van Leeuwen (2008, s. 23-51) aktörlerin, söylem üretirken başvurdukları yöntemleri on iki aşamada ifade eder. Bu aşamalar şunlardır: Sosyoanlamsal Envanter, “Bizim Irkımız Odyssey”, Dışlama, Rol Vermek, Genelleştirme ve Özelleştirme, Asimilasyon, Gruplaştırmak ve Gruplaştırmamak, Belirsizleştirme ve Ötekileştirme, Adlaştırma ve Kategorizasyon, İşlevselleştirme ve Kimlik Atama, Kişileştirme ve Kişisizleştirme, Üstbelirlenim. van Leeuwen (2008, s. 23-51) sıralamış olduğu bu aşamaları “Bizim Irkımız Odyssey” adındaki bir haberi çözümleyerek açıklamaya çalışmıştır.

2.3 Söylem Tarihsel Yaklaşım (Discourse-Historical Approach)

Söylem Tarihsel Yaklaşım, Ruth Wodak ve Viyana'daki toplumdilbilimcilerle Frankfurt Okulu geleneğinde çalışan diğer akademisyenler tarafından geliştirilmiştir. Yaklaşım özellikle cinsiyetçilik, antisemitizm ve ırkçılığa odaklanan disiplinlerarası bir yaklaşımdır (Fairclough, Mulderring, Wodak, 2011, s. 364). Eleştirel araştırmaların ana amaçlarından biri pratik uygulamasıdır. Söylem Tarihsel Yaklaşım, Avusturya'daki savaş sonrası anti-semitizmi disiplinlerarası çalışabilmek için özel olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşımın ayırt edici özelliği, arka plan bilgilerinin sistematik bir şekilde kendi bağlamında ele alınması ve bunların yazılı veya sözlü metnin çözümlemesinde kullanılmasıdır.

Eleştirel söylem çözümlemesi, bazı görüşlerin aksine "doğru" veya "yanlış" olanı değerlendirmekle ilgilenmez. Wodak'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, araştırmanın her noktasında yapılan seçimleri apaçık hale getirmelidir. Ayrıca, söylemsel olayların bazı yorumlarının neden diğerlerinden daha geçerli görüldüğünü kuramsal olarak da gerekçelendirmelidir (Wodak ve Meyer, 2001, s. 65). Wodak ve Meyer'e göre (2001, s. 69-70) söylem tarihsel modelin temel karakteristiği şöyledir: Bu model disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Disiplinlerarasılık birkaç düzeyde bulunur: Kuramda, çalışmanın içinde, takımda ve pratikte. Söylem tarihsel model, soruna yöneliktir. Özel dilbilim öğeleri üzerine odaklanmamıştır. Kuram ve yöntem eklektiktir. Yani araştırılan nesneyi anlamada ve açıklamada yardımcı olan diğer kuramlar ve

yöntemler yaklaşıma entegre edilmiş haldedir. Söylem tarihsel yaklaşım her zaman saha çalışması ve etnografi içerir. Daha fazla çözümleme ve kuramlaştırma için araştırılan nesneyi içeriden bir çalışma ile araştırır. Bu yaklaşım abdüktiftir¹⁴. Kuram ve ampirik veriler arasında sürekli bir hareket gerektirir. Metinler arası ve söylemler arası ilişkiler incelenir. Tarihsel bağlam her zaman söylemlerin ve metinlerin yorumlanmasıyla çözülür. Büyük kuramlar bir temel görevi görür. Söylem Tarihsel Yaklaşım, eleştirel kuramın sosyo-felsefik yorumu ile ilgilidir. Bu nedenle, üç yönü birleştiren bir eleştiri kavramını takip eder. Bu üç yön Wodak’a göre şöyledir:

Metin veya söylem eleştirisi: Metin-içi veya söylem-içi yapılarındaki tutarsızlıkları, kendi içindeki çelişkileri, paradoksları ve ikilemleri keşfetmeyi amaçlamaktadır.

Sosyo-teşhis eleştirisi: Söylemsel uygulamaların ikna edici -açık veya gizli- veya “manipülatif” karakterini arındırmakla ilgilidir. Burada, bağlamsal bilgilerden yararlanılmaktadır ve söylemsel olayları yorumlamak için çeşitli disiplinlerden sosyal teorilerin yanı sıra diğer teorik modellere de başvurulur.

Geleceğe yönelik olası eleştiri: İletişimin geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (örneğin, cinsiyetçi dil kullanımına karşı yönergeler hazırlayarak veya hastanelerde, okullarda dil engellerini azaltarak vb.).

¹⁴Abdüktif akıl yürütme, bir gözlem ile başlayan ve daha sonra gözlemler için en basit ve en olası açıklamayı bulmaya çalışan bir tür mantıksal çıkarımdır.

3. TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN SOSYOBİLİŞSEL ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YAKLAŞIMI

Teun Adrian van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine bakışı sosyobilişseldir. van Dijk eleştirel söylem çözümlemesini; söylem, toplum ve biliş üçgeninde ele alır (van Dijk, 2015, s. 64). Bu bağlamda geliştirdiği yaklaşım Sosyobilişsel Eleştirel Söylem Çözümlemesi'dir. Sosyobilişsel yaklaşım da tıpkı diğer eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları gibi sorun odaklı bir yaklaşımdır. Tek bir disiplinden yararlanmaz, çok disiplinli bir yaklaşım gerektirir. (van Dijk, 2015, s. 63). Sosyobilişsel yaklaşımı diğer eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımlarından ayıran en önemli özellik, biliş üzerine yaptığı vurgudur. Diğer yaklaşımlar söylem ve toplum arasında gezinirken, van Dijk bunlara biliş kavramını ve alanını da eklemiştir. van Dijk, biliş söylem ve toplum arasındaki bir ara yüz olarak ele alır (Ghachem, 2015, s. 265). van Dijk'a göre bilişsel arayüz, söylem yapıları ve sosyal yapılar arasındaki ilişkiyi anlama ve yorumlamada arabulucu bir rol oynamaktadır. Yani insanlar sosyal yapıları ve sosyal yapılar etkisinde gelişen söylem yapılarını ancak bilişsel arayüz ile anlamlandırırılar. Bu nedenle van Dijk'a göre eleştirel söylem çözümlemesinde biliş kilit bir role sahiptir. Sosyal biliş ise van Dijk'a göre (2009, s. 78) insanların diğer grup veya topluluklarla paylaştığı inanç ve sosyal temsillerdir. Sosyal biliş; bilgi, tutumlar, ideolojiler, değerler ve normları içeren ortak sosyal temsiller olarak tanımlanır (Ghachem, 2015, s. 265). Bu kavramlar, iktidarlar ve sermaye sahipleri gibi güç odaklarının söylem geliştirirken sıklıkla başvurdukları alanlardır. Güç odakları varlıklarını sürdürebilmek ve eylemlerini meşrulaştırabilmek için bilgi, tutumlar, ideolojiler, değerler ve normları kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde yeniden inşa etmeye çalışır. Bu durum, toplumda eşit olmayan güç ilişkilerinin doğmasına sebep olur. Bu nedenle van Dijk güç, bilgi, tutum, sosyal biliş ve söylem kavramlarına önem verir. van Dijk'ın yaklaşımını geliştirdiği bazı kavramlar bazında anlamak ve açıklamak yararlı olacaktır.

3.1. Güç

van Dijk (1995, s. 11) meşru veya kabul edilebilir gücü *-power-*, kötüye kullanılan güçten *-power abuse-* ayırabilmek adına ikincisi için tahakküm *-dominance-* kavramını kullanır. van Dijk'a göre (2015, s. 71) güç ve tahakküm, kişilerarası ilişkilerin bir özelliği olarak değil, sosyal gruplar veya örgütler arasındaki özel bir kontrol ilişkisi olarak tanımlanır. Kontrolün sosyal ve bilişsel olmak üzere iki boyutu

vardır. Sosyal boyut, üzerinde tahakküm kurulan grupların ve üyelerinin eylemlerinin ve dolayısıyla da söylemlerinin kontrolünü; bilişsel boyut ise zihinsel modeller ile bilgi, tutumlar ve ideolojiler gibi kişisel ve sosyal olarak paylaşılan bilişlerinin kontrolünü ifade eder. (van Dijk, 2015, s. 71). Güç, genellikle sosyal olarak değerli kaynaklara ayrıcalıklı erişime dayanır. Servet, gelir, bilgi veya statü bu kaynaklardan bazılarıdır (van Dijk, 1995, s. 10). Tahakküm ise genellikle sosyal kaynaklara sürekli ayrıcalıklı erişimi isteyen ve bu eşitsizliğin meşrulaştırılmasını amaçlayan stratejileri içeren yeniden üretim süreçlerini ifade eder (van Dijk, 1995, s. 11). Bu durum, kamu söylemine erişim için de geçerlidir. Örneğin kitle iletişim araçlarına sahip olmak gibi (van Dijk, 1995, s. 11). Demokratik toplumlarda kitle iletişim araçlarına sahip olmak, sosyal alanda söz sahibi olunması anlamına gelir. Bu durum güç kazanmak veya var olan gücü sürdürebilmek için önemlidir. Dolayısıyla, kitle iletişim araçlarını kontrol etmek, çağdaş enformasyon toplumlarında sosyal gücü elde etmenin önemli koşullarından biridir (van Dijk, 1995, s. 11). van Dijk (1996, s. 84-85) güç ve tahakküm hakkındaki görüşlerini yedi madde ile şöyle sıralar:

1. Güç; sosyal gruplar, kurumlar veya kuruluşlar arasındaki ilişkilerin bir özelliğidir.
2. Sosyal güç; bir grubun (veya üyelerinin) başka bir grubun eylemleri ve/veya zihinleri üzerinde uyguladığı, dolayısıyla diğerlerinin hareket özgürlüğünü sınırlaması veya onların bilgi, tutum ve ideolojilerini etkilemesidir.
3. Belirli bir grubun veya kurumun gücü “dağıtılabildir”. Siyaset, medya, eğitim, hukuk veya kurumsal iş alanı gibi belirli bir sosyal alan ile sınırlandırılabilir. Böylece farklı güç merkezleri ve bu merkezleri kontrol eden seçkin gruplar ortaya çıkar.
4. Tahakküm, bir sosyal güç istismarı şeklidir. Yani, bir kimsenin kendi çıkarları doğrultusunda başkaları üzerinde yasal veya ahlaki olarak gayrimeşru bir denetim uygulamasıdır. Bu durum genellikle toplumsal eşitsizlikler ile sonuçlanır.
5. İktidar, değerli sosyal kaynaklara ayrıcalıklı erişime dayanır. Zenginlik, iş, statü veya kamusal söylem ve iletişime imtiyazlı erişim gibi.
6. Sosyal güç ve tahakküm genellikle örgütlenir ve kurumsallaşır. Bunun sebebi daha etkili bir kontrol sağlamak ve mevcut gücün yeniden üretim biçimlerini mümkün kılmaktır.

7. Tahakküm nadiren mutlakdır. Genellikle kademelidir. Tahakküm kuran taraf, tahakküm altında olan gruplar tarafından az ya da çok direnç veya karşı güce maruz kalabilir.

Eleştirel söylem çözümlemesi, öncelikle güç ve gücün kötüye kullanımının söylemsel olarak yeniden üretilmesiyle ilgilenir. Bilgi büyük ölçüde söylemle çoğaltıldığından, bu üçlü arayüzün *-güç, gücün kötüye kullanımı ve gücün söylemsel olarak yeniden üretilmesi-* eleştirel söylem çözümlemesi yoluyla incelenmeye gereksinim duyduğu açıktır (van Dijk, 2011, s. 28). Grup gücü; mülkiyet veya kapital gibi maddi güç kaynaklarına ve ayrıca bilgi, statü, şöhret ve kamu söylemine erişim gibi sembolik güç kaynaklarına dayanır. Etnik ilişkilerde sembolik güç kaynakları ten rengi, kökeni, uyruğu veya kültürü olabilir (van Dijk, 2015, s. 71). Böyle bir “negatif” toplumsal güç ilişkisi, meşruiyet ve aynı zamanda sosyal normların ve insan haklarının ihlali olarak tanımlanabilir. Bu, tipik olarak kontrolün güçlü grubun çıkarına ve daha az güçlü grubun çıkarına karşı olmasını içerir. Dolayısıyla ırkçılık, beyaz (Avrupalı) insanların çıkarlarını destekleyen ve beyaz olmayan (Avrupalı olmayan) kişilerin çıkarlarına aykırı bir sosyal tahakküm sistemidir (van Dijk, 2015, s. 71). Bu yüzden eleştirel söylem çözümlemesi, söylemi kontrol etmek için bilginin nasıl kötüye kullanıldığına veya alıcıların bilgilerinin güç sahibi grupların çıkarları doğrultusunda nasıl manipüle edilebileceğine odaklanmalıdır (van Dijk, 2011, s. 36).

Söylem, gücün kullanımında önemli bir rol oynar (van Dijk, 2015, s. 71). Demokratik toplumlarda söylemi ve enformasyonu yöneten en önemli aygıtlardan biri de şüphesiz medyadır. Medya gücü, genel olarak sembolik ve ikna edicidir çünkü medyanın öncelikle okuyucuların veya izleyicilerin zihinlerini bir dereceye kadar kontrol etme potansiyeli vardır (van Dijk, 1995, s. 10). Bu bağlamda medya ve özellikle de haber medyasının sahip olduğu kontrol potansiyeli van Dijk için incelemeye değerdir. Haber anlayışını (veya zihinsel inşâ sürecini) sosyal olarak paylaşılan bilginin bir işlevi olarak kabul edersek, bu durum bilgilerin ve dolaylı olarak anlayışın da kontrol edilebilmesi anlamına gelir (van Dijk, 1995, s. 15). Bu durum haber medyasının politikleşmesi ile ilgilidir. Politikleşen haber medyası demokratik olarak var oluş amacından uzaklaşarak manipülatif bir durum almaya başlar. van Dijk (2011, s. 28) güç ve gücün kötüye kullanımının politik tahakküm ve çağdaş demokrasilerdeki manipülasyon sorununa odaklanır. Bu nedenle demokratik toplumlarda yurttaşların bilgi edinme özgürlüğüne karşılık yapılan haberler de manipülasyonun bir parçasıdır.

Haberler, olayları okuyucuların aklında önyargılı zihinsel modeller oluşturacak şekilde sunar. Böylelikle haberleri okuyanlar, haberlerin kendi çıkarlarına aykırı bilgiler olduğu sonucuna ulaşırken, öte yandan aynı haberler siyaset veya iş dünyasındaki belirli güç elitlerinin yararına olan bilgiye hizmet ediyor olabilirler (Lee ve Solmon, 1990'dan aktaran van Dijk, 2011, s. 36).

Toplumsal iktidarın analizi, iktidarı dar bir toplumsal veya politik yaklaşımın ötesine geçmeye zorlar. Öyle ki sosyal güç okuyucu veya izleyici gruplar tarafından paylaşılan tutum ve ideolojiler gibi sosyal bilişler ve zihinsel temsillerin incelenmesini de içerir (van Dijk, 1995, s. 11). Bu durum, tutum ve ideolojilerin yönetilmesi ile ilgilidir. Nitekim tutum ve ideolojiler, ancak sosyal bilişler ve zihinsel temsiller içinde şekillenebilir. Bu nedenle van Dijk'ın vurguladığı sosyobilişsel arayüz ve zihinsel temsiller iktidarın varlığını sürdürebilmesi için işlevsel bir konuma sahiptir. Eğer az ya da çok zihinsel temsillerle bağlantı kurabiliyorsak, haberlerin özellikleri ile medyanın gücüne ilişkin önemli bilgiler edinilebilir. Böylelikle "etki" veya "manipülasyon" gibi iyi bilinen ancak belirsiz kavramlara nihayet kesin bir anlam verilebilir (van Dijk, 1995, s. 11). van Dijk, sosyobilişsel arayüz ve zihinsel temsilleri eleştirel söylem çözümlemesi için bir anahtar olarak kullanma niyetindedir. Bu yolla güç sahiplerinin kurduğu söylem, gücün ideolojisinden arındırılabilir. Böylelikle gücün söylem yoluyla kötüye kullanılmasının ve yeniden üretilmesinin önüne geçilebilir.

3.2. Bilgi

Bilgi, tüm bilişlerin temelidir. Dolayısıyla bilgi; düşünce, algılama, anlama, eylem, etkileşim ve söylemin epistemik topluluk üyeleri tarafından paylaşılan bir sistemini ifade eder (van Dijk, 2015, s. 68). Bilgiye sahip olmak söylemsel düzeyde anlamları ve algıları yönetme yetisi kazandırır. Hiç kuşkusuz, daha çok bilgi daha çok anlam üretme ve daha çok algı yaratma potansiyelini de beraberinde getirir. Toplumdaki bazı gruplar veya kuruluşlar, özel bilgiye erişim konusunda ayrıcalık sahibidir. Bu nedenle bu gruplar, kamusal söylemi ve başkalarının eylemlerini manipüle edebilir veya başka şekilde kontrol edebilir (van Dijk, 2015, s. 68-69). Bu sebeptendir ki, politik ve ticari anlamda daha çok bilgiye sahip olan iktidarlar ve sermaye sahipleri gibi güçlerin söylemleri incelenmeyi gerektirir. Eleştirel söylem çözümlemesi için asıl önemli olan, bilginin bir güç kaynağı olmasıdır (van Dijk, 2015, s. 68). Güç sahipleri, söyleme iki nedenle başvurur: güç kazanmak veya var olan gücünü sürdürmek. Bu durum var olan

eşitsiz güç ilişkilerinin sürdürülmesine sebep olur. Eleştirel söylem çözümlemesinin amaçlarından biri de tahakkümün (gücün kötüye kullanımının) toplumsal eşitsizlikler üzerindeki sonuçlarını ve söylemsel olarak yeniden üretilmesini incelemektir. Toplumsal güç ilişkileri, imtiyazlı erişime sahip olanların veya tahakküm gruplarının kıt sosyal kaynaklar üzerindeki kontrolüne dayanır. Bu kaynaklar sadece maddi değil, aynı zamanda semboliktir. Bilgi ve kamu söylemine erişim, çağdaş toplumun en önemli sembolik güç kaynakları arasındadır. Bu nedenle, iktidarı ve iktidarın kötüye kullanımını incelemek için güçlü grupların ve kurumların (medya, üniversiteler vb.) kamu söyleminde bilgilerini tam olarak nasıl yönettiklerini ve ifade ettiklerini anlamak çok önemlidir (van Dijk, 2003a, s. 87-88).

Bilgi, tarihsel olarak gelişen her topluluğun epistemik ölçütlerini karşılayan inançlar olarak tanımlanır (van Dijk, 2015, s. 68). Bu nedenle bilgi, tarihsel olarak farklı aşamalardan geçmiş olduğu için her toplumda aynı anlamı taşımayabilir. Bilgi sisteminin kesin genel organizasyonu hâlâ bilinmemekle birlikte; bilginin günlük olayların senaryoları, nesne şemaları, kişiler veya insan grupları gibi birçok farklı türde hiyerarşik kavram tarafından yerel olarak düzenlendiği varsayılmaktadır (van Dijk, 2015, s. 68). Bilgi ve söylem iç içe geçmiş bir yapıdadır. Bilgi ve söylem arasındaki ilişki her ikisi için de çok önemlidir. Öyle ki tecrübeye dayalı olmayan bilgimizin çoğu söylem yoluyla elde edilirken, söylemin üretimi ve anlaşılması da çok miktarda sosyal olarak paylaşılan bilgiyi gerektirir (van Dijk, 2015, s. 68). Buradan hareketle bilgi ve söylemin birbirini tamamlayıcı niteliğe sahip olduğu açıktır. Söylemler karmaşık bilgi paylaşım yapılarıdır. Söylemin birçok yapısı cümlelerin konuya eklemlenmesi için bilgimizin kaynağını gösteren kanıtlar, makaleler, çıkarımlar, varsayımlar ve argümantasyon gibi bir takım epistemik terimlerle açıklama gerektirir (van Dijk, 2015, s. 68).

Eleştirel söylem çözümlemesinin en büyük zorluklarından biri, söylem ve bilgi arasındaki ilişkiyi açık hale getirmektir (van Dijk, 2003a, s. 85) van Dijk'a göre (2015, s. 68) her söylem modelinin kendine özel bir bilgi aygıtı *-knowledge device-* vardır. Bilgi aygıtının diğer bir adı da K-cihazı'dır. Bilgi aygıtı veya diğer adı ile K-cihazı, bağlam içerisinde kullanılacak olan bilgileri belirlemede kullanılır. K-cihazının görevi, bilgi-bağlam arayüzünün koordinasyonudur (van Dijk, 2003b, s. 99). K-cihazı, söylemin doğru anlaşılması için önemlidir. Öyle ki söylemin alıcı kitle tarafından anlaşılması ve içselleştirilebilmesi için alıcı kitlenin hangi bilgilere sahip olup

olmadığının bilinmesine ihtiyaç duyulur. Tam bu noktada bilgi aygıtı devreye girer. Bilgi aygıtı, söylem oluşturulurken hangi bilgilerin kullanılması hangi bilgilerin kullanılmaması gerektiğine karar veren hesaplama süreçlerinin bütününe işaret eder. Bilgi aygıtı, çok sayıda epistemik söylem yapısını kontrol eder (van Dijk, 2015, s. 68). van Dijk'a göre (2015, s. 68) katılımcıların bilgisi; söylem işleme ve etkileşimdeki tüm konuşmalar için çok önemli olduğundan, iletişimsel durumun bir parçasıdır. van Dijk (2004, s. 9) bilgiye olan yaklaşımında bilginin bazı özelliklerini şöyle özetler:

- Bilgi, sosyal veya kültürel bir topluluğun, “bilgi topluluğunun” veya “epistemik topluluğun” paylaştığı bir inançtır.
- Bilgi, epistemik topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan bilgi (değerlendirme) kriterleri temelinde sosyal olarak kabul edilir ve paylaşılır.
- Bilgi ölçütleri farklı epistemik topluluklarda (kültürler, sosyal gruplar, meslek örgütleri vb.) veya bir topluluğun farklı tarihsel evrelerinde farklı olabilir. Bu nedenle, bilginin ortak akıl kriteri ancak doğrudan gözlem, güvenilir kaynaklar ve doğru çıkarım olabilir. Dini topluluklar, bilimsel topluluklar veya diğer toplulukların kriterleri, günlük yaşamdaki bu değişen "ortak akıl" kriterlerinden farklı olabilir.
- Epistemik toplulukların farklı bilgi kriterleri nedeniyle bilgi, tanım gereği görecelidir.
- "Hakikat" kavramı inançlardan ziyade ifadelere veya söylemlere ayrılır.
- Bilgi ve inançlar kasıtlıdır, maksatlardır. Gerçek veya hayali olaylarla ilgilidirler.
- İnançlar ve dolayısıyla bilgi, durumların zihinsel temsili açısından bilişsel olarak kavramsallaştırılır.
- Etkileşim ve söylemde bilgi; konuşmacılar tarafından paylaşıldığında veya alıcılar tarafından paylaşılan bilgi kriterlerine dayanarak, kendisiyle ve başkalarıyla ilişkilendirilir.

3.3. Tutum

Sosyal bilgi, epistemik toplulukların çoğu üyesi tarafından paylaşılan inançlar olarak tanımlanırken, tutumlar ve ideolojiler gibi yalnızca belirli gruplar tarafından paylaşılan sosyal inanç biçimleri de vardır (van Dijk, 2015, s. 69). Çoğu insan kürtaj veya göçün ne olduğunu bilir ve ideolojilerine bağlı olarak iyi veya kötü, yasak veya serbest gibi farklı tutumlara sahip olabilirler (van Dijk, 2015, s. 69). Tutum, ideolojik

bir tavidir. Öyle ki ideolojiler ancak tutum geliştirerek fiziksel boyut kazanabilir. İdeolojilerin fiziksel dünyada varlık gösterebilmesi, içselleştirilebilmesi için önemlidir. Aksi halde soyut kalmış ideolojiler insanlara anlaşılması güç gelebilir. Bu nedenle, her ideoloji tutum geliştirme eğilimindedir. İdeoloji bir defa oluşturulmakla da bitmez. Sürekli yeniden üretilmelidir çünkü ideoloji durağan değil, dinamiktir. Hayatın her alanında (kimi zaman farklı görünümde) kendini yeniden üretmek zorundadır. Bu da ancak tutumlarla gerçekleşebilir. Bu durum ideolojinin meşruiyetinin sağlanabilmesi için önemlidir. Örneğin rock müzik dinleyicilerinin siyah giyinmek ve saçlarını uzatmak yönünde bir tutum geliştirdiğini görürüz. Bu tutumlara sahip kimselerin rock müzik dinleyicisi olduğunu düşünmemiz, rock müzik ideolojisinin tutum düzeyinde geliştirdiği kendini ifade etme biçimiyle ilgilidir. Tutumlar diğer bir deyişle ideoloji göstergelerdir. İdeolojilerle bir bağ kurmamızı sağlar. Fakat unutulmamalıdır ki tutumlar her zaman saç uzatmak veya siyah giyinmek gibi açık bir şekilde kendini belli etmeyebilir. Göçmenlerin sınır dışı edilmesi konusunda yapılan bir referandumda verdiğimiz oy da bizim tutumlarımızın bir parçasıdır. Tutumlar, karmaşık ideoloji sistemlerinde örgütlenir (van Dijk, 1982, s. 40). Bu nedenle sağlıklı bir değerlendirme için her tutum, parçası olduğu ideoloji içinde değerlendirilmelidir.

Tutumlar, daha özel ideolojilerin kazanılmasını ve değiştirilmesini kontrol eden temel ideolojilere dayanır. Örneğin ırkçı bir ideoloji, göçle ilgili olumlu ve olumsuz tutumları kontrol edebilir (van Dijk, 2015, s. 69). van Dijk'a göre (1982, s. 40) tutumlar bir tür organize görüş paketleri olarak adlandırılabilir. Tutumlar genel görüşlerin şema benzeri organizasyonlarıdır (van Dijk, 1982, s. 40). İlk organizasyon ilkesi hiyerarşidir. Tutumlar, yüksek seviye (genel) ve düşük seviye (daha az genel, özel) görüşleri belirtir. Dolayısıyla 'Nükleer enerjiye karşıyım' tutum düşüncesi, 'Nükleer radyasyon tehlikelidir' düşüncesinden daha genel yani yüksek seviyede olacaktır. İkinci organizasyon ilkesine göre, bir tutumdaki aynı nesne hakkındaki görüşler doğrudan veya dolaylı olmalıdır. Bu durum, bir tutum için örgütsel tutarlılığı ifade eder (van Dijk, 1982, s. 40). Bu nesne çoğunlukla "sosyal" bir nesne olacaktır. Sosyal üyeler için sosyal etkileşim ile ilgili bir şey, kişi, grup veya olaya konu olan bir nesne (van Dijk, 1982, s. 40). Dolayısıyla görüşlerin tutumsal organizasyonu; bizim ve başkalarının sosyal eylemlerinin etkili bir şekilde planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgilidir (van Dijk, 1982, s. 40). Örneğin iş adamları, siyahlar, nükleer enerji veya doğum kontrolü gibi sosyal gruplar ve konular hakkında tutumlarımız vardır. Ancak elma ya da

karmaşık bir düşünce sistemi ve sosyal etkileşim sistemine dahil olmayan diğer nesneler hakkında tutumlarımız yoktur (van Dijk, 1982, s. 40). Üçüncü olarak tutumlar, bireylerin önemlilik veya ilgililik atfettiği durumlara göre düzenlenebilir. “Nükleer santral atıkları ekolojik sistemi mahveder” gibi daha düşük seviyedeki bir görüş, bazı bireyler için daha önemli veya ilgi çekici olabilir. Bu söylem özellikle de çevre duyarlılığı olan kimseler tarafından önemli ve ilgi çekici bulunabilir. Diğer taraftan "radyasyonun tehlikeleri" hakkındaki bir söylem, "nükleer santral atıkları ekolojik sistemi mahveder" söyleminden daha yüksek düzeyde ve genel kalmaktadır (van Dijk, 1982, s. 40).

3.4. Sosyal biliş

Sosyal biliş, toplum ve biliş kavramlarının birleşiminden türemiştir. Bu bağlamda sosyal biliş, toplum ve biliş olmak üzere iki farklı kavramın kesişim noktasına işaret eder. Toplum kısaca, bir arada yaşayan insanlar topluluğu anlamına gelir. Biliş ise bilmek veya öğrenmek edinimi üzerine yürütülen etkinliklerin bütünüdür. Bu bağlamda sosyal biliş, bir arada yaşayan insanların öğrenme süreçlerini ifade eder. van Dijk sosyal biliş kavramına odaklanan bir eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı geliştirmiştir. Nitekim yaklaşım, adını da sosyal biliş kavramına olan duyarlılığından almıştır. van Dijk (1993, s. 259) söylem yapıları ile sosyal biliş yapıları arasındaki ilişkilere odaklanmamız gerektiğine vurgu yapar. Böylece toplumda eşitlikli güç ilişkilerine neden olan ve söylem yolu ile yayılan ideolojilerin açık ve berrak bir görünüm kazanacağına inanır.

van Dijk’ın sosyobilişsel yaklaşımı, bilişi bireysel bilişin ötesine taşır. O, bireysel ilişkilerden çok toplumsal ilişkilerle ilgilenir. Bu nedenle sosyobilişsel yaklaşım için önemli olan toplumsal biliştir. van Dijk, sosyal biliş kavramının önemine yaptığı vurguyla, toplumsal anlam üretim süreçlerine odaklanır. O, ideolojinin toplumsal anlam ile üretildiğine inanır. Bu nedenle kelimelerin sözlük anlamından çok toplumsal anlamına odaklanır. Ona göre bilgi aygıtına imtiyazlı erişime sahip olan güç odakları, bilginin işlenmesinde de etkindir. Öyle ki güç odakları kendilerinin erişimine sahip olduğu bilgiyi paylaşmadan önce, ona kendi çıkarlarına uygun ideolojik bir anlam yüklerler. Daha sonra ideoloji söylem aracılığı ile yaygınlaşır. van Dijk (2016, s. 9) özelden genele doğru bilginin söylem içindeki işlevlerini şöyle sıralar: Söylemde bilgi; sözcüklerin anlaşılmasında, cümle anlamlarının anlaşılmasında, söylem anlamlarının

anlaşılmasında ve kişisel zihinsel modellerin inşasında kullanılır. Bu nedenle söylem kişiye özgü zihinsel modellere ve anlam dünyamıza bir müdahaledir ve sorunludur. İdeoloji yüklüdür. Eşit olmayan güç ilişkilerinin sürdürölmesinde işlevseldir. Söylem yolu ile verilmek istenen ideoloji, güç sahibinin dayattığı ideolojidir. Bu ideoloji kimi zaman bir kişi kimi zaman bir kurum kimi zaman bir sermaye sahibi kimi zaman da bir iktidara ait olabilir. van Dijk'a göre (2015, s. 70) eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı toplumda güç sahibi grupların güç istismarının yanı sıra kurumlar, kuruluşlar, işletmeler ve ulus devletlerinin eylemleri ile de ilgilenir. van Dijk (2015, s. 70) eleştirel söylem çözümlemesinde özellikle kamu söylemini doğrudan veya dolaylı olarak kontrol eden grup ve kuruluşlarla beraber siyaset, kitle iletişim araçları, eğitim, kültür ve ticaret alanında yer alan sembolik elitler ile de ilgilendiğini ifade eder. Bu yaklaşım onun toplumu ele alırken kontrol edenler ve kontrol edilenler olarak kategorize ettiğinin bir göstergesidir. Ona göre kontrol edebilirliğin kıstası kitle iletişim araçlarına sahip olmak, sermaye sahibi olmak ve iktidar sahibi olmak gibi kavramlar ile ilintilidir. Burada bahsedilen kontrol, kamusal alanda söz sahibi olabilme yetisidir. Kontrol sahibi olanlar, kaynaklarını güç kazanmak veya güçlerini korumak için kullanır. Bu durum, var olan eşitliksiz güç ilişkilerinin sürdürölmesine katkıda bulunur. Bu ilişki sorunludur ve üzerine düşünölmesi gereken bir konudur. Güç ilişkileri ekonomik, sosyal, kültürel ve toplumsal birçok alanda kendini gösterebilir. Nitekim eşitsizlik, söylemsel boyutta da kendini göstermektedir. Çözüm ise ancak toplumsal eşitsizliklere yol açan söylemsel tahakküme direnmekten geçer. van Dijk (2015, s. 70) söylemsel tahakküme karşı direnişi, toplumun sosyal biliş kavramı üzerinde edineceğı farkındalık ile biçimlendirmeye çalışır.

Sosyobilişsel yöntem ile önem kazanan kavramlardan biri de zihinsel modellerdir. Zihinsel modeller bireylerin özel bilişsel anlamlandırma modelleridir (van Dijk, 2015, s. 66). Zihinsel modeller kişisel ve benzersiz olsa da insanların sosyal olarak paylaştığı biliş biçimleri de vardır. Böylece hepimiz aynı epistemik topluluğun diğeri üyeleriyle paylaşılan dünyanın genel ve soyut bilgisine sahip oluruz. Örneğın belirli bir sosyal grup olarak kürtaç, göç veya ölüm cezası gibi tutumları savunabiliriz. İrkçılık, cinsiyetçilik, militarizm, neoliberalizm gibi daha temel ideolojiler ya da ırkçılık karşıtı görüş, feminizm, pasifizm, sosyalizm gibi rakip ideolojilere sahip olabiliriz (van Dijk, 2015, s. 66). Kişisel deneyimlerimiz, bu çeşitli sosyal biliş biçimleri temelinde yorumlanır ve zihinsel modeller olarak temsil edilir. Bu nedenle benzersiz ve kişisel

zihinsel modeller, aynı topluluğun diğer üyelerininkine az çok benzer olabilir. İnsan bilişinin bu çok önemli özelliği iş birliği, etkileşim, iletişim ve dolayısıyla söylemi mümkün kılar (van Dijk, 2015, s. 67).

Polis, yargı veya erkek gücü gibi çeşitli askeri biçimler hariç, iktidarın güç kullanımı genellikle bilginin, inançların, anlayışın, planların, tutumların, ideolojilerin, normların ve değerlerin etkisini içeren bir zihin yönetimini gerektirir. Bu durum sosyal biliş olarak kavramsallaştırdığımız kamusal zihinde, erişim yönetimi (bilgiye olan) ile ayarlanır (van Dijk, 1993, s. 257). Sosyal biliş, toplumsal ilişkilerin ve grupların sosyal olarak paylaşılan temsillerinin yanı sıra yorumlama, düşünme ve tartışma, çıkarım ve öğrenme gibi zihinsel işlemleri de kapsar (van Dijk, 1993, s. 257). Her ne kadar bireylerin zihninde somutlaşmış olsalar da sosyal bilişler toplumsaldır. Öyle ki grup üyeleri tarafından paylaşılır ve varsayılırlar. Sosyal eylem ve etkileşimi izlerler ve bir bütün olarak toplumun sosyal ve kültürel organizasyonunun temelini oluştururlar (van Dijk, 1993, s. 257). Kuramsal amaçlarımız için sosyal biliş, tahakküm (dominance) ve söylem arasında bağlantı kurmamıza olanak sağlar (van Dijk, 1993, s. 257).

Bilginin kontrolü, dünya hakkındaki yorumumuzun yanı sıra söylemimizi ve diğer eylemlerimizi de önemli ölçüde şekillendirir. Eleştirel çözümlemenin metin ve konuşmaya (örneğin medya ve eğitim) olan ilgisinin asıl amacı, bu metin veya konuşmaların bilgilerin kuruculuğunu üstlenme amacı ile ilgilidir (van Dijk, 1993, s. 258). Ne yazık ki görüşler, tutumlar, ideolojiler, normlar ve değerler gibi sosyal biliş biçimlerinin yapısı ve işlemleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Yalnızca değerlendirilen sosyal temsillerin, belirli kategorileri içeren şematik bir formu olduğu varsayılmaktadır. Örneğin erkeklerin zihninde kadınlar hakkında sahip olduğu şema veya beyazların zihninde siyahlar hakkında sahip olduğu şema gibi (van Dijk, 1993, s. 258). Bu tür şematik olarak organize edilmiş tutumların içeriği genel ve sosyal olarak paylaşılan görüşlerle, yani değerlendirme inançlarıyla oluşturulur (van Dijk, 1993, s. 258). Örneğin Bosna'daki savaşıla ilgili bir gazete haberi bu savaşın gazetecilik modellerine dayanır. Bu modeller, diğer medyaların etkisi, önemli tanıklar veya politikacıların basın toplantıları gibi birçok kaynak metninin yorumlanması ile oluşturulur. Aynı zamanda, bu modellere var olan bilgiler (Yugoslavya, savaşlar, etnik çatışma, vb.) gibi kişiden kişiye az çok değişkenlik gösteren genel tutum ve ideolojiler de katkıda bulunur (van Dijk, 1993, s. 258). İdeolojileri; grupların temel amaçlarını, ilgi alanlarını ve değerlerini yansıtan temel sosyal bilişler olarak tanımlamak mümkündür.

İdeolojiler, metaforik ve dolayısıyla belirsiz bir şekilde grupların ve üyelerinin daha özel sosyal tutumlarını organize eden ve izleyen temel bilişsel programlar veya işletim sistemleri olarak görülebilir. Bu tür ideolojilerin tam olarak neye benzediği ve tutumların gelişimini veya değişimini stratejik olarak nasıl kontrol ettikleri neredeyse bilinmemektedir (van Dijk, 1993, s. 258).

Bilgi, tutumlar ve ideolojiler sosyal olarak paylaşılan genel ifadeler ve dolayısıyla tüm grupların ve kültürlerin karakteristiği olsa da spesifik modellerin özgün olarak, kişisel ve kendi bağlamı içinde değerlendirilmesi gerektiği de unutulmamalıdır. Örneğin Bosna'daki savaşta oluşan gazetecilik modellemesi bir başka savaş için kullanmaya uygun olmayabilir. van Dijk'ın burada vurgu yaptığı nokta, modellerin içinde şekillendiği grup ve kültür için geçerlilik taşıdığıdır. Aksi durumda bağlamdan uzaklaşılabilir. van Dijk'a göre (1993, s. 258) bu özel model süreçlerin büyük bölümü otobiyografik olarak değil, sosyal olarak belirlenmiş olsa bile, bir dil kullanıcısının bu metni nasıl anladığını tanımlar. Başka bir deyişle, modeller kişiyi sosyal ve dolayısıyla bireysel eylemler ve söylemlerle ilişkilendirmemize izin verir (van Dijk, 1993, s. 258).

Belirli söylem yapılarının belirli zihinsel süreçleri nasıl belirlediğini bilmek gerekir. Bu zihinsel süreçte başvuru yöntemlerinden biri de somutlaştırmadır. Somutlaştırma fikrin görünür bir durum alması ve kolaylıkla kavranabilmesi için önemli bir unsurdur. Bu nedenle, modellerde somutlaştırmaya yarayan belirli retorik figürlerin (abartı veya metafor gibi) istek doğrultusunda şekillendirilmesi söz konusu olabilir (van Dijk, 1993, s. 259). Benzer şekilde anlamsal (semantik) hareketler, kişisel modellerinin (fikirler dahil) genelleştirilmesi veya bağlamı dışına çekilmesini yani diğer bir deyişle sosyal tutumların değişmesini kolaylaştırabilir (van Dijk, 1993, s. 259).

Bu noktaya kadar olan kısımda van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi ekseninde ele aldığı sosyal biliş kavramı kuramsal bir çerçevede aktarılmaya çalışılmıştır. Fakat van Dijk'a göre (2016, s. 10) kuramsal çerçeve, sosyal bilişin yalnızca nasıl olduğunu göstermez. Konuşma veya metinlerde nasıl işlediğini de açıklamaya çalışır aynı zamanda birçok söylem yapısının tanımlarını ve analizlerini de ortaya koyar. Buna bağlı olarak van Dijk (2016, s. 10) söylem yapıları içinde yer alan bir dizi sosyobilişsel kavramı şöyle açıklar:

Vurgu, tonlama ve kelime sıralaması: Vurgu, tonlama ve kelime sıralaması şu anda hangi bilginin bilindiğine, hangi bilgiye odaklandığına, hangi bilginin yeni veya

beklenmedik olduğuna ve hangi bilginin şu anda katılımcılar arasında dinamik bir şekilde ortak zeminde paylaşıldığına bağlıdır.

Anlamlar: Kelime ve cümlelerin anlamları, dilbilgisi, dil kullanıcılarının diğer dilsel ve söylemsel bilgisi ve epistemik topluluk üyelerinin ortak genel ve sosyokültürel bilgisi temelinde üretilir.

Uyum (tutarlılık): Cümleler arasındaki tutarlılık ilişkileri kısmen dilsel veya söylemsel uyum biçimleriyle (örneğin zamirler veya belirli makalelerle) ifade edilebilir. Ancak cümleler arasındaki tutarlılık ilişkileri, dil kullanıcılarının temel zihinsel modellerindeki katılımcılar veya olaylar arasındaki ilişkilere dayanır.

Fikir ve duygu sözcükleri: Fikir ve duygu sözcükleri, yoğunluk veya tonlamanın yanı sıra, zihinsel modellerde temsil edilen kişisel görüşlerin ve duyguların ifadeleridir.

Evrensel konular: Anlamsal makro yapılar olarak evrensel konular, altta yatan zihinsel modellerin makro yapıların ve cümlelerin, yerel anlamlarıyla yorumlanması ve planlanmasıdır.

Deiktiklik¹⁵: Deiktik ifadeler, bağlam modelinin şematik kategorilerindeki bilgileri ifade eder. Bunlar zaman, yer, perspektif ve katılımcıların mevcut sosyal veya iletişimsel eylemin yanı sıra katılımcıların niyetleri ve güncel bilgisini (ortak zemin) kapsar.

Konuşma eylemleri: Konuşma eylemleri, bağlam özellikleri (söylem yapılan kişi veya grubun bilgisi, istekleri, niyetleri veya gücü gibi) açısından tanımlanan uygunluk koşulları temelinde üretilir.

Kanıtlar: Kanıtlar, söylemde ifade edilen bilginin nasıl elde edildiğinin ifadeleridir.

Geleneksel, şematik, standart yapılar: Çeşitli söylem türlerinin geleneksel yapıları, söylemin şematik organizasyonunun paylaşılan kültürel bilgi ifadeleri olarak planlanması ve anlaşılmasıdır. Örneğin haber metinlerinin veya bilimsel makalelerin geleneksel bir organizasyon şematiğinin olması gibi.

Metaforlar: Metaforlar zihinsel deneyim modellerinin yapısına dayanır. Örneğin, çok sayıda mülteci veya göçmenin, geçmişte büyük dalgalarda boğulma deneyimlerinin kaygısı nedeniyle (olumsuz ve manipülatif olarak) dalga metaforu ile tanımlanması gibi.

İdeolojik kutuplaşma: Söylem seviyelerindeki ideolojik kutuplaşma, "Biz'im iyi özelliklerimiz (iç grup) ve "O"nların kötü özellikleri (dış grup) vurgulanarak ("biz ve

¹⁵Deiktik, anlamı kimin konuştuğuna, kiminle konuştuğuna, nerede olduklarına vb. bağlı olan bir kelime veya kelime öbeğidir. <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/deictic> (Erişim Tarihi: 24.04.2020)

"o"nlar yaratarak) altta yatan tutumları (örneğin göç veya kürtaj) ve ideolojileri (örneğin ırkçılık veya cinsiyetçilik) vurgular. Kutuplaşma; sözlük, metaforlar, görüntüler vb. gibi belirli olayların kişisel zihinsel modelleri aracılığıyla oluşturulabilir.

van Dijk'a göre (2016, 12) bu liste tüm söylemsel sosyobilis formlarını ortaya koymaktan uzak olsa da sözcüklerin, cümlelerin ve söylemlerin birçok özelliğinin modeller, bilgi ve diğer sosyobilis biçimleri gibi temel zihinsel temsillerinin özelliklerinin en azından bir kısmının açıklaması sayılabilir.

3.5. Söylem

Siyaset, kitle iletişim araçları, eğitim, bilim ve hukuk gibi toplumun geniş alanları; büyük ölçüde kendi bağlamlarındaki birçok söylem türünden *-discourse genre-* ve iletişimsel olaylardan oluşur (van Dijk, 2008, s. 192). Söylem bileşeni herhangi bir eleştirel söylem çalışmasının özel ve merkezi amacıdır (van Dijk, 2014, s. 17). Fakat söylem, her zaman ideolojik olarak şeffaf değildir ve söylem çözümlemesi her zaman insanların ideolojik inançlarının ne olduğunu ortaya çıkarmamıza izin vermez. Bu durum, katılımcılar tarafından iletişimsel durumun tanımına, yani bağlama bağlıdır (van Dijk, 2006, s. 124). İdeolojik söylem sürekli kişisel ve bağlamsal olarak değişkenlik gösterir. Yani ideoloji kavramımız indirgemeci değildir (van Dijk, 2006, s. 124). İdeolojik söylem genellikle, altta yatan tutumların ve ideolojilerin kutuplaşmış yapılarını gösterir. Tipik olarak, "bizler"ın, yani iç grubun pozitif/olumlu özelliklerini ve "onlar"ın yani dış grubun negatif/olumsuz özelliklerini vurgulayan bir yapıdadır. Böyle bir kutuplaşma tüm söylem seviyelerini etkileyebilir (van Dijk, 2013, s. 180). İdeolojiler söylem yoluyla edinilir, yürürlüğe konur ve çoğaltılırsa, bunun bir dizi söylemsel yapı ve strateji aracılığıyla gerçekleşmesi gerekir. Örneğin, "biz" zamiri bu yapılardan biridir. Genel olarak var olan konuşmacının iç grubuna atıfta bulunmak için kullanılır. Kuramda, bağlama bağlı olarak, söylemin herhangi bir değişken yapısı ideolojik olarak başka bir şeyin "işaret"i olabilir (van Dijk, 2006, s. 124). Örneğin bir sözcüğün veya ifadenin içeriğindeki belirli tonlama, vurgu veya yoğunluk, cinsiyetçi veya ırkçı olarak yorumlanabilir. Belirli konular için yapılan tercihler, bir maço veya neoliberal bir ideolojiyi ifade edebilir (van Dijk, 2006, s. 124). Kendi başlarına karmaşık fenomenler olarak çözümlenen söylemler, birçok yapı düzeyinde tanımlanır ve çok çeşitli teoriler ve alt disiplinler açısından açıklığa kavuşturulur (van Dijk, 2008, s. 192). Söylem grameri, anlambilim, biçim, retorik, konuşma çözümlemesi, hikâye

çözümlemesi, tartışma çözümlemesi, pragmatik ve göstergebilim bu yapılardan bir kaçıdır (van Dijk, 2008, s. 192). Bu seviyeler bir yandan daha yerel olan, mikro seviye çözümlemeler, diğer yandan daha evrensel olan makro seviye çözümlemeler olarak tanımlanır (van Dijk, 2008, s. 192). Bu çözümlemelerin temel ilkeleri sıralılıktır: Söylemin her seviyesinde (sözcük, cümle, anlam, konuşma eylemi, dönüş, vb.) her birim, daha önce yorumlanmış birimler tarafından koşullandırılmış olarak üretilir, yorumlanır ve çözülür. Bu durum haber çözümlemesi için de geçerlidir (van Dijk, 2008, s. 192). Söylemler sadece haberlerde olduğu gibi “sözlü” boyutla sınırlı değildir. Tonlama, jestler ve mimikler gibi sözel olmayan boyutlara da sahiptir. Bir yandan da ses, müzik, görüntü, film ve diğer çok modlu yönler gibi “semiyotik” yani göstergebilimsel boyutlara da sahiptir. (van Dijk, 2008, s. 192). Bu bağlamda söylem içinde semantik (anlamsal) düzeyde ifadeler oluşturulurken birtakım ikna edici unsurlara başvurulur. Bunlar van Dijk’a göre (1993, s. 264) şu şekildedir:

Tartışma (Argumentation): Olguları takip eden olumsuz değerlendirmelerdir.

Retorik figürler (Rhetorical figures): Karşı tarafın negatif eylemlerinin ve bizim pozitif eylemlerimizin abartılı olarak vurgulanmasıdır. Bu düzeyde örtmece, inkâr ve olumsuz eylemleri olduğundan daha önemli/önemsiz gösterme gibi davranışlar gözlenebilir.

Sözcüksel üslup (Lexical style): Olumlu veya olumsuz imalarda bulunan kelimelerin bilinçli olarak seçilmesi süreci.

Hikaye anlatımı (Story telling): Olumsuz olayları kişisel olarak deneyimlendiği gibi anlatmak; olayların olumsuz özelliklerinin üzerinde mantıklı, makul detaylar vermektir.

Olumsuz eylemlerin yapısal vurgusu (Structural emphasis of their negative actions): Cümle sözdiziminin hareketlilik yapıları. Örneğin gazete haberlerinin manşetleri ve özetleri.

Bu ikna edici unsurlar söylemdeki ideolojiyi güçlü kılabilmek içindir. Söylem içindeki ideoloji, birçok farklı teknik ile üretilebilir. van Dijk’a göre (2015, 71) ideolojik söylem yapılarından bazıları şöyledir:

Kutuplaştırma: İdeolojiler, içinde bulunulan grubun olumlu bir temsili ile öteki grubun olumsuz bir temsili arasında kutuplaşmaktadır.

Zamirler: Dil kullanıcıları genellikle, ideolojik grupların üyesi olarak konuşan "politik" zamirler kullanırlar. (“bizler” ve “onlar” gibi.)

Kimlik belirleme: Grup ideolojilerinin ana kategorisi grupların kimliğini belirler. Örneğin “biz feministler olarak” söylemi gibi.

Kendimizin pozitif, karşı tarafın negatif tanımlarına vurgu: Kutuplaşmanın etkisi altında kendimizin olumlu özelliklerine vurgu yaparken, karşı tarafın olumsuz özelliklerine vurgu yaparız. Örneğin milliyetçiler milliyetçi söylemde, yaşadıkları ülkenin yüceltilmesini ifade eder ve böylelikle kendilerinin pozitif bir özelliğine/tanımlamasına vurguda bulunurlar.

Etkinlikler: İdeolojik gruplar kendilerini genellikle yaptıkları etkinliklerle tanımlar. Örneğin milliyetçi bir söylem içinde “ülkemizi korumak için yaptık” söylemi buna örnek olarak gösterilebilir.

Normlar ve değerler: İdeolojiler, iyi davranış normları veya uğruna çabalanması gereken değerler üzerine inşa edilir. Özgürlük, eşitlik, adalet ve bağımsızlık bu norm ve değerlere örnek verilebilir.

Çıkarlar: İdeolojik mücadele güç ve çıkarlarla ilgilidir. İdeolojik söylem; hem gıda, barınma ve sağlık gibi temel kaynaklar ve ilgi alanlarımıza referansta bulunabilir hem de bilgi, statü veya kamu söylemine erişim gibi sembolik kaynaklara referansta bulunabilir.

Eleştirel çözümlemenin ana amacı olarak ele aldığımız tahakkümün söylemsel olarak yeniden üretimi, üretim ve alım olarak iki büyük boyuta sahiptir. Eleştirel söylem çözümlemesi bu iki boyutu ele alırken, metin ve konuşma yapılarına odaklanır. Eğer güçlü konuşmacılar ya da gruplar güçlerini söylemde yürürlüğe koyar ya da başka türlü sergilerlerse, bunun nasıl yapıldığının tam olarak bilinmesi gerekir (van Dijk, 1993, s. 259). Böylece izleyicilerini ikna edebiliyor veya başka türlü etkileyebiliyorlarsa, bu sürece hangi söylemsel yapıların ve stratejilerin dahil olduğunu bilmek gerekir (van Dijk, 1993, s. 259). Eleştirel söylem çözümlemesinin esası, gücün kötüye kullanımının yaygınlaşmasında işlevsel olan söylem yapılarının çözülmesidir. Güç ve gücün kötüye kullanımı sosyal gruplar arasındaki ilişkiler açısından tanımlandığından, bu tür söylemler genellikle ideolojik temellere dayanır. Dolayısıyla bizler baskın sosyal grupların eylemlerinin altında yatan tutum ve ideolojileri sergileme eğilimini gösteren söylem yapılarına odaklanmalıyız (van Dijk, 2015, s. 71). Eğer erkekler kadınları toplantılardan dışlarsa, beyazlar siyahların basına erişimini kısıtlarsa ya da göçmenlik bürosu memurları avukatların ya da sosyal hizmet görevlilerinin mültecileri sorgulamasına izin vermezse burada söylem

baskınlığı yani iletişimsel ayrımcılık, marjinalleştirme veya dışlanmanın olduğu söylenebilir (van Dijk, 1993, s. 260). Böylece bazı sesler sansürlenir, bazı görüşler duyulmaz, bazı perspektifler göz ardı edilir; söylemin kendisi ayrı bir yapı haline gelir (van Dijk, 1993, s. 260). Bu durumda van Dijk kimi zaman sessiz kalmanın da söylemsel bir eylem olabileceğine işaret eder. van Dijk'a göre (1993, s.260) göre iletişimsel ayrımcılık süreci de gücün yeniden üretim süreçlerinin bir parçasıdır. Bu eylemlerin çoğu sözdizimi, morfoloji veya fonolojinin birçok özelliğinde olduğu gibi az çok otomatik ve daha az bilinçli olarak kontrol edilen veya hiç değişken olmayan şekilde oluşur (van Dijk, 1993, s. 261). Yani, gücün etkisi bu seviyelerde çok daha az dolaylı veya dolaysız olacaktır. Öte yandan, iletişim burada daha az bilinçli olarak kontrol edildiğinden, bu seviyelerde daha ince ve kasıtsız hakimiyet tezahürleri gözlenebilir (van Dijk, 1993, s. 261). Bu tezahürler kendini tonlamada, sözcüksel veya sözdizimsel tarzda, retorik figürler, yerel anlambilimsel yapılar, dönüş stratejileri, nezaket fenomenleri vb. gibi tarzlarda gösterebilir. Bu tip mikro yapılar, yasal veya ahlaki kurallarla daha az düzenlenebilir (van Dijk, 1993, s. 261).

Birisinin trafik kazasına tanık olduğunu varsayalım. Böylelikle kişinin aklında artık, kazanın zihinsel bir modelini oluşturduğunu varsayabiliriz. Kişinin gözlemlenen bu olayı anlaması, hatıranın sonuçlarından ve zihinsel model yapım süreçlerinden oluşur (van Dijk ve Kintsch, 1983, s. 4). Olayları ve konuşmaları anlayan kişiler, ancak benzer tür olaylar hakkında daha genel bilgiye sahip olmaları halinde zihinsel bir model kurabilirler. Örneğin kişilerin trafik kazalarını yorumlamak için, olağan trafik olayları, otomobil ve sürücülerin başına gelen eylemler ve hikayeler hakkında bir şeyler bilmeleri gerekir (van Dijk ve Kintsch, 1983, s. 5). Ancak bu şekilde trafik kazaları hakkında bir zihinsel model geliştirilebilir. Zihinsel modellerin oluşmasında deneyim kadar etkili olan bir diğer unsur da söylemdir. Deneyimler söylem aracılığıyla paylaşıldıkça, daha önce aynı deneyimi paylaşmamış kişiler tarafından da zihinsel olarak modellenir. Söylem yoluyla inşa edilen zihinsel modeller, deneyim yoluyla edinilenler kadar güçlü ve gerçekçi olmayabilir. Deneyimini aktaran kişi yaşadıklarını kendi zihinsel süzgecinden geçirir. Böylelikle kimi zaman söylemsel düzeyde edinilen zihinsel modeller manipülatif olabilir. van Dijk ve Kintsch'in yorumlarından hareketle zihinsel modeller için, olaylar ve geçmişte edindiğimiz deneyimler hakkında sahip olduğumuz zihinsel temsillerdir diye bahsedebiliriz. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, söylem ve zihinsel modeller arasında organik bir bağ olduğu açıkça görülebilir. Nitekim

van Dijk (2013, s. 180) bir söylemi planlamak veya anlamak, zihinsel bir model oluşturmaktır der. Bu noktada söylemin geliştiği yapılar olan metin ve konuşmaya odaklanmak gerekir. Metin ve konuşma; söylem ve eylemin doğasını açıklayan, zihinsel modeller tarafından üretilir ve anlaşılır (van Dijk, 2013, s. 180). Bu bağlamda zihinsel modeller söylemin oluşumunda ve anlaşılmasında işlevseldir. Söylem, van Dijk'ın sosyobiliş yaklaşımına göre makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde örgütlenir. Zihinsel modeller bu örgütlenmede, bilişsel süreçlerin mikro düzeyinde yer alır. van Dijk (2015, s. 71), söylemin sosyobilişsel organizasyonunu şöyle şematize eder:

Tablo 3.1. *Söylemin sosyobilişsel organizasyonu (van Dijk, 2015, s. 71)*

Yapı düzeyi	Biliş	Toplum
Makro	Toplumsal olarak paylaşılan bilgi, tutumlar, ideolojiler, normlar, değerler	Topluluklar, gruplar, organizasyonlar
Mikro	Toplum üyelerinin deneyimlerinin kişisel zihinsel modelleri	Toplum üyeleri arası etkileşim/söylem

Söylem, buzdağı gibidir. Yeni bilgiler bu buzdağının görünen kısmıdır. Ancak buzdağının görünmeyen ve büyük kısmı, ima edilen bilgiler ve önceden varsayılmış bilgilerden oluşur. Buz dağının bu kısmı örtüktür. Bu tür örtük bilgiler açıkça ifade edilen cümlelerin anlamsal ifadelerinde değil, teorik olarak söylemin zihinsel durum modelindeki varlığı varsayılarak açıklanır (van Dijk, 2012, s. 480). Bu nedenle ideolojik üretim buzdağının görünen kısmında değil görünmeyen kısmında gerçekleştirilir. Bu da söylem üretiminin bilinen bilgiler ile değil, bilinmeyen, ima edilen bilgilerle ve zihinsel modellerin kontrolü ile olduğunu gösterir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmanın yöntemi Teun Adrian van Dijk'ın Sosyobilışel Yöntemi içerisinde yer alan makro yapı ve mikro yapı çözümleme modelidir. Haberler, Teun Adrian van Dijk'ın (1983) “makro-mikro” modeli kullanılarak çözümlenmiştir. Bu modelin kullanılmasının nedeni, makro-mikro yapı çözümlemesinin haberlerde yapılan ideolojik üretimi ortaya çıkarmada en güçlü teknik olduğunun düşünülmesidir. Türkiye’de çok sayıda çalışmada da denenmiştir. Söylem çözümlemesi, genellikle dilbilimsel göstergelere odaklanır. Dilbilimsel göstergelere odaklanan metin çözümlemeleri, metnin ideolojik yönünü ortaya koyma yönünden eksik kalmaktadır. Bu tez çalışması, hem dilbilimsel çözümlemelere gerektiği önemi vermiş hem de ideolojik üretimi ortaya koymuştur. Modelinden yararlanan van Dijk tam olarak böyle bir yaklaşım önerir. O, dilbilimsel göstergelerin yanı sıra haber metnindeki ideolojik yapıları da önemser. van Dijk’a göre (1995, s. 15) haber anlayışını sosyal olarak paylaşılan bilginin bir işlevi olarak kabul edersek, bu durum bilgilerin ve dolaylı olarak anlayışın da kontrol edilebilmesi anlamına gelir. Bu durum haber medyasının politikleşmesi ile ilgilidir. Politikleşen haber medyası demokratik olarak var oluş amacından uzaklaşarak manipülatif bir hal almaya başlar. van Dijk (2011, s. 28) güç ve gücün kötüye kullanımının politik tahakküm ve çağdaş demokrasilerdeki manipülasyon sorununa odaklanır. Bu durum ideolojik üretim süreçlerini işaret eder. Bunun yanı sıra van Dijk'ın haber metnindeki ideolojik üretime verdiği önem de, makro-mikro yapı çözümlemesi modelinin seçilmesinde etkili olmuştur. van Dijk'ın makro-mikro yapı çözümlemesi modelini Ömer Özer (2018, s. 166) şöyle ortaya koymuştur:

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

b. Haber Girişi

1. *Spot/lar*

2. *Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.*

c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana olayın sunumu
2. Sonuçlar
3. Art alan bilgisi (Önceki olay da dahil)
4. Bağlam bilgisi

b. Yorum

1. Haber kaynakları
2. Olay taraftarlarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

- a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
- b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Yerel Bağdaşıklık

- a. Nedensel ilişki
- b. İşlevsel ilişki
- c. Referansal ilişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a. Fotoğraf
- b. İnandırıcı bilgiler
- c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Bu çalışmada Sarı Yelekliler Hareketi'nin Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki ideolojik sunumu ele alınmıştır. Bu gazetelerin seçilmesinin nedeni, iki gazetenin de ideolojik olarak birbirinden farklı görüşlere sahip olmasıdır. Böylece haber metinlerindeki ideolojik üretimin daha net biçimde ortaya konabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda Cumhuriyet gazetesi iktidara muhalif ve merkezden sola doğru bir çizgiyi temsil etmektedir. Yeni Şafak gazetesi ise iktidara yakınlığı ile bilinen, hükümet politikalarını destekleyen ve merkezden sağa doğru bir çizgiyi temsilen alınmıştır. Tezin amacı; farklı ideolojiye sahip iki gazetenin aynı olaya ilişkin haberleri, söylemsel düzeyde ideolojik olarak nasıl sunduklarını ortaya çıkarmaktır.

Tez kapsamında Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 17 Kasım 2018 ile 17 Şubat 2019 tarihleri arasında üç ay boyunca yaptığı haberler taranmıştır. İncelemeye, sadece dış haberler kategorisinde yer alan haberler katılmıştır. Bu kategori dışında kalan haberler kapsam dışındadır. Bunun yanı sıra Sarı Yelekliler Hareketi'nin sıçradığı diğer

lkelerle ilgili haberler de kapsam dışı bırakılmıştır. Aynı zamanda Sarı Yeleklilerle yapılan söyleşi haberleri de söyleşi kapsamında değerlendirildiği için zmlmelerin dışında tutulmuştur. Cumhuriyet gazetesinden otuz, Yeni şafak gazetesinden ise otuz bir haber çözümlmeye alınmıştır. Cumhuriyet gazetesi otuz haberden on tanesine hem ilk sayfada hem de i sayfada yer vermiştir. Yeni şafak gazetesi ise otuz bir haberden on  tanesine hem ilk sayfada hem de i sayfada yer vermiştir. Bu haberleri temsilen Cumhuriyet gazetesinden sekiz, Yeni şafak gazetesinden sekiz olmak üzere toplamda on altı haber çözümlenmiştir. Haber sayısının belirlenmesinde dikkat edilen unsur, haberlerin içinde bulunduğu ayı temsil etme gücüdür. Bu kapsamda zmlmelerde kasım ayının on iki gününü temsilen bir habere yer verilmiştir. Aynı şekilde şubat ayının on sekiz günü temsilen de bir habere yer verilmiştir. Aralık ve ocak ayları içinse üçer habere yer verilmiştir. Özetle kasım ve şubat aylarından birer, aralık ve ocak aylarından üçer haber olmak üzere her gazeteden toplam sekiz haber çözümlenmiştir.

Yeni şafak gazetesinin sayfa içi haber tasarımınnın zaman zaman çok dağınık bir görüntü sergilediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle sadece haber metni çözümlenmiştir. Haber metni dışındaki küçük kutulardaki metinlere değinilmemiştir. Yeni şafak gazetesinde kullanılan üst başlık ve alt başlık formasyonları da tasarım yönünden sorunlu bulunmuştur. Bu durum kimi zaman alt başlık ve üst başlık arasında ayırım yapmayı g kılmaktadır. Bu nedenle alt başlık ve üst başlık arasında ayırım yapılamadığı zamanlarda bu başlıklar, üst başlık olarak kabul edilmiştir.

5. ÇÖZÜMLEME: HABERLERİN MAKRO VE MİKRO YAPISI

5.1. Makro Yapı Çözümlemesi: Haberlerin Tematik ve Şematik Yapısı

Bu aşamada gazetelerden alfabe sırasına göre önce Cumhuriyet gazetesinde yer alan haberlerin makro yapısı çözümlenmiştir. Daha sonra Yeni Şafak gazetesi haberlerine geçilmiştir.

5.1.1. Cumhuriyet gazetesi

Çözümlemeler, haberlerden örnekler verilerek gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde haber metnine kadarki bölümler verilmiş, metin ise tüm haberi içerecek şekilde eklerde yer almıştır.

Fotoğraf Altı: ‘SARI YELEK’ İSYANI (18 KASIM 2018 S15)

Haber Girişi: *Fransa yakıt fiyatlarındaki artışa karşı dün ülke genelinde protestolara sahne oldu. Başkent Paris başta olmak üzere pek çok kentte on binlerce kişi meydanlara çıktı, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un tartışmalı ekonomik reform paketine karşı tepki gösterdi. (Bu haberin tümü için bkz. EK 1, EK 2).*

Cumhuriyet gazetesinin konuyla ilgili verdiği ilk habere kullandığı başlık “Sarı Yelekliler İsyanı” şeklinde olmuştur. Başlığı ilk okuyan birinin konuyu tanımlaması güçtür. Nitekim başlıkta enformasyon eksilimine gidilmekte ve genelleştirme yapılmaktadır. Sarı Yeleklilerin kim olduğu anlaşılamamaktadır. Bu nedenle okuyucunun haberin spotunu da okuması gerekmektedir. Spot şu şekildedir:

“Fransa ’da Cumhurbaşkanı Macron’un tartışmalı ekonomik reform paketine tepkiler dinmiyor. Son olarak yakıt vergisinin artırılmasını protesto eden sarı yelekli binlerce kişi alanlara çıktı. Paris ’te ‘Yalancı’, ‘Zenginlerin başkanı Macron’ sloganları atıldı. Elysee Sarayı ’na yürümek isteyenleri polis engelledi. Eyleme halkın desteğinin yüzde 76 olduğu belirtildi.”

Dikkat edilirse Sarı Yeleklilerin neden isyan ettikleri ve kimler oldukları spot okunduktan sonra anlaşılmaktadır. Bu, başlıklar arasında ve haber içinde bir genelden özele gidiş olduğunu da göstermektedir. Ele alınan haber, gazetenin birinci sayfasında foto haber olarak verilmiş ve devamı gönderilmiştir. Devamdaki başlık SARI YELEKLİLER İSYANI şeklindedir. Burada anlamda kayma olmakta ve sanki sarı yelek

için isyan edilmektedir anlamı çıkmaktadır. Gerçek böyle değildir. Devam başlığının haberinde şöyle denmektedir:

“Fransa yakıt fiyatlarındaki artışa karşı dün ülke genelinde protestolara sahne oldu. Başkent Paris başta olmak üzere pek çok kentte on binlerce kişi meydanlara çıktı, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un tartışmalı ekonomik reform paketine karşı tepki gösterdi. Halihazırda Macron’a karşı sendikaların ara ara eylemlerinin sürdüğü ülkede son olarak yakıt vergisinin artırılması kararıyla birlikte Jacline Mouraud isimli bir kadının sosyal medya üzerinden başlattığı kampanyaya yoğun ilgi oldu. Macron’un akaryakıttaki vergilerin aşağı çekilmesinin söz konusu olmadığı çıkışı gündeme yansıırken “Sarı yelek” adı altında örgütlenen eylemciler dün yönetimi protesto için sokaklara çıktı, yolları kapattı. Muhalefet ve sendikalar da eyleme destek verirken birçoğu alanda kendi sembollerini kullanmadı. Paris’teki eylemlerde “Macron istifa”, “Yalancı”, “Zenginlerin başkanı Macron” sloganları atıldı. Elysee Sarayı’na yürümek isteyen kalabalığı polis engelledi. Yerel basın, eyleme halkın desteğinin yüzde 76 olduğunu aktaran anketlere yer verdi. Son dönemde Macron’un kamuoyu desteğinin düşüşte olduğu biliniyor.

Haberde ilk bakışta ideolojik bir yanlılık sezilmemektedir. Muhabir, gerçeği dile getirmek istemiştir denebilir. Hatta Sarı Yeleklilerden yana bir tavır almaya çalışmaktadır diye düşünmek de olasıdır. Örneğin *“Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un tartışmalı ekonomik reform paketine karşı tepki gösterdi.”* ifadesi geçmektedir. Ancak satır aralarında Sarı Yelekliler karşıtı bir ideolojik üretim yapıldığını söylemek de mümkündür. Nitekim *“Sarı yelek”* adı altında örgütlenen eylemciler dün yönetimi protesto için sokaklara çıktı, yolları kapattı.” ifadesi onların sorunlu oldukları yönünde bir anlam içermektedir. Yol kapatmak ve sokaklara çıkmak, söylemdeki sorunlu tarafa işaret eden ifadelerdir. *“Paris’teki eylemlerde “Macron istifa”, “Yalancı”, “Zenginlerin başkanı Macron” sloganları atıldı. Elysee Sarayı’na yürümek isteyen kalabalığı polis engelledi.”* İlk cümle yine onların sorun çıkaran taraf olduklarını ortaya koyarken, ikinci cümlede özne sıfat sözcüğü bulunmaktadır. Polisin engellemesi, olumsuz bir eylemi sunmasına karşın, polis lehine bir anlatımı mümkün kılmaktadır. Bir başka anlatımla polisin olumsuz içerikli bir eylemi böylece meşruluk kazanmaktadır. Haberde kullanılan “kalabalık” sıfatı birçok olumsuz anlama işaret etmektedir. Kalabalık olmak; nicelik olarak sayıca fazla fakat nitelik yönünden ne olduğu belli olmayan bir insan grubuna işaret eder. Kalabalık olmak nitelikten çok

niceliğe vurgu yapan bir ifadedir. Böylelikle Sarı Yeleklilerin vatandaş olma ve işçi sınıfını temsil etmesi anlamı örtük bir anlama bürünmüştür. Bu yönüyle polis ile karşı karşıya gelen Sarı Yeleklilerin nitelikleri bulanıklaşmıştır. Demek ki polis karşısında nitelikler silikleşmektedir. “Kalabalık” ifadesinin kullanım nedeni, polislerin eylemlerinin meşru bir zemine çekilmesi gayretindendir. Vatandaşların yürümek istediği Elysee Sarayı Cumhurbaşkanı’nın resmî adresini temsil etmektedir. Bu durumdan rahatsız olan Cumhurbaşkanı, vatandaşların yürüyüşünü durdurmak istemektedir. Bu, ancak vatandaşlara “kalabalık” gibi ne yapacağı kestirilemeyen, olumsuz anlamlar yüklenerek meşrulaştırılabilir. Haber dili de Macron’un bu düşüncesine “kalabalık” ifadesini kullanarak katkıda bulunmuştur.

Bu arada ideolojik üretim spotta da yapılmıştır. “*Tepkiler dinmiyor*” metaforik bir ifadedir ve ideolojik üretime konu olmaktadır. Tartışmalı reform paketi, tepkilerin ters dönmesine neden olmaktadır. Nitekim alanlara çıkmak ifadesi düz anlamlı bir ifadedir ancak Sarı Yeleklilerin alanlardaki eylemlerinin sorunlu olduğuna da işaret etmektedir. Nitekim Saraya yürümek istemişler ve meşru güç polis tarafından engellenmişlerdir.

Bu haberin fotoğrafında Sarı Yeleklilerin yol kapattığı görülmektedir. Fotoğrafta, sarı yelekli birinin işaret parmağını kaldırdığı görülmektedir. Bu fotoğraf ideolojik düzeyde metni desteklemektedir. Nitekim normal düzeninde giden bir yaşamın akışının engellendiği anlamını beraberinde taşımaktadır. Bu da haberin ideolojik üretimini göstermektedir. Çünkü aslında haksız olan onlardır. Tepkilerin dinmemesi durumunu yansıtmaktadır. Fotoğrafta dumanların yükselmesi, olumsuz bir havanın estiği şeklinde yorumlanabilir.

Burada bir noktaya daha değinmek gerekmektedir. Başlıkta kullanılan isyan sözcüğü TDK sözlükte, “başkaldırı” anlamını içermektedir. Başkaldırı ise “herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelme, ayaklanma, isyan” anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet gazetesi, Sarı Yeleklilere destek olacağını derken onların karşısında bir anlam oluşturulmasına neden olmuştur. Anlam çatısı böyle kurulmaktadır. Daha birinci gün ilk haber başlığı böyle atılmıştır. Sarı Yelekliler başkaldırmaktadırlar, devlet güçlerine karşı gelmektedirler, ayaklanmaktadırlar ve isyan etmektedirler. Bunlar hukuk ve düzen karşıtı eylemlerdir ve günlük yaşamın huzur içinde akmasını engelleyen eylemlerdir (!). Dolayısıyla gazete, ideolojik üretimden kaçamamaktadır.

Haberde ana olayının sunumu spotda yapılmıştır. Buna göre ana olay, Sarı Yeleklilerin sokağa çıkmaları olarak belirtilmektedir. Gazete burada da onlara destek olmak istemiş ama ideolojik üretimden başka bir deyişle onları olumsuz göstermekten kaçınamamıştır. Nitekim huzur ve düzen içinde giden yaşam Sarı Yeleklilerin sokağa çıkmaları üzerine bozulmuştur. Anlam bu yönde oluşmuştur. Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta da “Fransa” kullanımındaki metonomik anlamdır. “Fransa” kullanımı Fransız vatandaşlarını veya yurttaşlarını temsil etmektedir. Yani Fransa vatandaşları akaryakıt fiyatlarındaki artışa karşı Paris başta olmak üzere ülke genelinde protestolar düzenlemiştir.

Haberde çıkan sonuçları düz anlamlı ve yan anlamlı olarak göstermek mümkündür. Düz anlam bakımından şiddet üzerinden haber değeri atfedilen olaylar, yan anlamında polisi meşrulaştıran bir kıyafetle ödüllendirilmiştir. Nitekim bu haberde olmasa da ilerleyen günlerde yapılmış haberlerde görüldüğü üzere aşırıya kaçan taraf şiddet uygulayan polis değil, sokağı “kızıştıran” Sarı Yelekliler olmaktadır. Buna göre gazete deyim yerindeyse “kaş yapayım derken göz çıkartmış” ve ideolojik üretim yapmaktan kaçınamamıştır.

Bütün bu ideolojik üretimin ana kaynağı art alan ve bağlam bilgisinin olmaması veya yeterince verilmemesidir. Fransa, toplumsal hareketlerin yaşandığı önde gelen ülkelerden biridir. Yaşam sınırlarını zorlayan kapitalist uygulamalar, insanların yaşam şartlarının zorlaşmasına neden olmuş ve Sarı Yelekliler de bu durumu protesto etmektedirler. Bu şekilde sunulması gereken olaylar, şiddet üzerinden verilmektedir. Bu da elbette art alan bilgisinin yeterince verilmemesinden kaynaklanmaktadır. Böylece olaylar yanlış bir bağlama oturtulmaktadır. Yani olayların gerçek “neden” ve “nasıl”ı aktarılmamaktadır.

Başlık: *Fransa’da öfke dinmiyor* (2 ARALIK 2018 S10)

Haber Girişi: *Fransa’da, akaryakıt zamlarıyla birlikte alevlenen Macron yönetimine karşı protestolar başta başkent Paris olmak üzere ülke genelinde dün de sürdü. Yaklaşık iki hafta önce sosyal medyadan başlatılıp meydanlara inen, “Sarı Yelekliler” adı altında gerçekleşen eylemlerde dün Paris sokakları adeta savaş alanına döndü. Paris’teki ünlü Champs-Elysees Caddesi polis tarafından kapatıldı. (Bu haberin tümü için bkz. EK 3, EK 4).*

Habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin fotoğrafında polislerin tazyikli su sıkıldığı sırada yere çöken Sarı Yelekliler görülmektedir. Başlıklar arasında ve haber içinde genelden özele bir gidiş olduğu görülmektedir. Başlık *SARI YELEKLİ ÖFKE DİNMIYOR* şeklindedir. Buradaki öfke kullanımı dikkat çekicidir. Aslında gazetenin bu başlık kullanımıyla Sarı Yeleklilere destek vermeye çalıştığı önerilebilir. Nitekim bu söylem, “onlar çok kızgınlar, onlara haksızlık yapılmıştır” anlamlarını çağrıştırmaktadır. Ancak öte yandan “öfke” sözcüğü, TDK sözlükte; “engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet ve gazap” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla haberde Sarı Yelekliler, şiddet içerisinde yoğrularak sunulmaktadır. Sanki onlar şiddet üreten kişilermiş de huzur ve güven içinde süren yaşamı tehdit edenlermiş olarak sunulmuştur. Bir başka deyişle saldırgan ve kızgın bir tutum sergileyenler olarak resmedilmişlerdir. Bu, gerçeği yansıtmamaktadır. En azından tamamını yansıtmamaktadır.

Ana olay, haber girişinde sunulmaktadır. Buna göre ana olay, Sarı Yeleklilerin eylemleridir. Bu eylemlerin akaryakıt zamları üzerine alevlendiği belirtilmektedir. “*Macron yönetimine karşı protestolar*” ifadesi meşru yönetime karşı yapılması dolayısıyla Sarı Yelekliler Hareketi’ni meşru olmayan bir hareketmiş gibi sunmaktadır. Bu da sorumluluğu Sarı Yeleklilere yüklemektedir. Ayrıca sanki hareketin sosyal medyada başlatılması normalmiş de meydanlara inilmesi normal değilmiş gibi bir izlenim edinilmektedir. Savaş alanına dönen Paris sokaklarının bu durumu da onlar yüzünden olmuştur. Böylece polisin aldığı her karar, yaptığı her eylem meşru olmaktadır. Her şeyden önce savaşmak işteş bir eylemdir, karşılıklıdır ve iki güç arasında yapılır. Buna göre, gazete Sarı Yeleklilerle polisi karşıt ve birbirine eşit konumda iki güç olarak konumlandırmıştır. Ancak polis, örgütlü bir devlet kurumudur. Sarı Yeleklilerle güçlerinin eşit olması mümkün değildir. Bu, ideolojik bir tavidir ve Sarı Yeleklileri olduğundan daha güçlü yani sorunlu olarak göstermektedir.

Spot şöyledir: “*Fransa’da, iki hafta önce akaryakıt zamlarıyla birlikte alevlenen Macron yönetimine karşı protestolar ülke genelinde dün de sürdü. Paris’teki Champs-Elysees Caddesi’ne girmek isteyen eylemcilere polis biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. Eylemciler araç ve çöp kutularını ateşe verdi. 100’e yakın kişi yaralandı, 200’den fazla eylemci gözaltına alındı.*”.

Klişe sunum spotta da sürmektedir. Yukarıdan beri yapılan sunum, Sarı Yeleklileri sorunlu olarak gösterdiği için polisin sert eylemi, örneğin tazyikli su

sıkması, biber gazı kullanması yani şiddet uygulaması normalleştirilmiş ve “müdahale etti” ifadesiyle yumuşatılmıştır. Bu durum, ideolojik bir tavrın yansımasıdır. Gerçeği ters yüz etmektedir. Bunlar yetmezmiş gibi haberde bir de Sarı Yeleklilerin yapmış olduğu protestoların alevlendiği ifade edilmiştir. TDK sözlükte alevlenmek; şiddeti arttırmak ve öfkelenmek anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla haberde protestoları alevlendirenlerin biber gazı ve tazyikli su sıkarak orantısız şiddet uygulayan polisler değil de (çünkü onlara “müdahale” etmiştir), Sarı Yeleklilerymiş gibi bir sunum yaptığı görülmektedir. Bu da gazetenin bir kez daha “kaş yapayım diye göz çıkartmasına” neden olmuştur. Yani Cumhuriyet gazetesi, Sarı Yeleklileri olumlu göstermek isterken olumsuz göstermekten kaçınamamıştır.

Haberin devamında polislerin Sarı Yeleklilere biber gazı ve tazyikli suyla “müdahale” ettiği ifade edilmiştir. Haberin ilerleyen kısmında bu “müdahaleler” sonucu en az on dördü “güvenlik görevlisi” olmak üzere seksen kişinin yaralandığı ifade edilmiştir. Burada hem spesifikleştirme hem de zıtlığa başvurulmuştur. Yaralanan kişilerin sayısı verilerek spesifikleştirme yapılmıştır. “Güvenlik görevlileri” ve Sarı Yelekliler arasında da zıtlık ilişkisi kurulmuştur. Buraya kadar tüm bu olanların sorumlusu polis değil, Macron hiç değil yalnızca Sarı Yeleklilerdir anlamı oluşmaktadır. Yukarıdan bu yana gelen sunum bunu düşündürmektedir. Sarı Yelekliler rahat durmamış ve Fransa’da huzur ve güven içinde süren yaşamı tehdit etmişlerdir. Polis de bu nedenle “müdahale etmiş” (!) yaralananlar olmuştur. Şimdi bu yaralanmaların sorumlusu kimdir? Polis midir yoksa Sarı Yelekliler midir? (!)

Nitekim polisler “güvenlik güçleri” ve “güvenlik görevlileri” olarak tanımlanmıştır. “Güvenlik görevlileri”nin karşısındakiler doğal olarak güvenliği tehdit edenlerdir. Sarı Yelekliler de bu durumda güvenliği tehdit eden taraftadır. Bazı eylemcilerin çöp kutuları ve arabaları ateşe verdiği aktarılmıştır. Eylemcilerin neden olduğu olumsuz gelişmeler çöp kutusu ayrıntısına kadar verilirken, polisin uygulamış olduğu şiddet, “müdahale” sözcüğü kullanılarak anlamsal olarak daraltılmıştır.

Bu haberde de art alan ve bağlam bilgisinin yeterince sunulmadığını, haberin şiddet üzerinden değer bulduğunu, ideolojik olarak Sarı Yeleklilerin gündelik yaşamın huzurunu tehdit ettiğini ve elbette polisin de buna izin vermediğini söylemek pek tabii mümkündür. Sorunlu sunum bir kez daha söz konusu olmuştur. Gazete geleneksel haber üretim ve sunum ile ideolojik üretimden kaçamamaktadır.

Haberin sonunda “güvenlik güçlerinin” eylemlerde aşırı sağcı grupların provokasyona giriştiği görüşüne yer verilmiştir. “Güvenlik güçleri”nin ifadesine göre, eylemlerde aşırı sağcı gruplar provokasyona girişmiştir. Bu görüşe yer verilmesi anlamlıdır. Öyle ki “güvenlik güçleri” ancak aşırılık, provokasyon veya güvenlik tehdidi gibi durumlarda güçlerini meşru bir zeminde kullanma yetisine sahip olabilmektedir. Böylelikle olaylarda aşırıların bulunduğu ifade edilmesi, polis şiddetini bir kez daha meşrulaştırmıştır.

Başlık: *Macron formül arıyor (3 ARALIK 2018 S7)*

Fotoğraf Altı: *Macron Champs-Elysees’de inceleme yaptı.*

Haber Girişi: *Kamuoyu araştırmalarına göre Fransa tarihinin en düşük halk desteği oranına sahip Emmanuel Macron iktidarı, ülkenin son yıllardaki en kitlesel protestolarından biri olan “sarı yelekliler” eylemlerini dindirmek için çıkış arayışında. (Bu haberin tümü için bkz. EK 5, EK 6).*

Haberde koyu ve altı çizili yerlerin aslında gazetenin sunum biçimini örnekleyen ve özetleyen ifadelerle dolu olduğunu söylemek mümkündür. Sarı Yelekliler, ana caddelere girişi engellemiş, bu yetmezmiş gibi hukuk ve düzenden sorumlu polisle çatışmıştır. Elbette bu durum Macron’u meşru ve haklı olarak sunmaktadır. Macron, Sarı Yeleklilerin kaos istediğini iddia etmektedir. Macron yaptığı uygulamaları “değişim ve iyileştirme” sözcükleriyle açıklamaktadır. Bu söylem, Sarı Yeleklileri hem bu değişimi istemeyen taraf hem de şiddet yanlısı taraf olarak sunmaktadır. Gazete bu sunuma ek olarak akaryakıt fiyatlarına getirilen ek vergiye de gerekçe üretmekte ve yapılan eylemleri böylece meşru olmayan bir şekilde sunmaktadır. Bu durumda Sarı Yeleklilere destek nerede kalmıştır? Macron’un formül araması, onun barışçı ve sorun çözücü bir yönetici olduğu yönünde anlam oluşmasına neden olmaktadır. Habere atılan başlık okuyucu nezdinde bu yönde bir anlama neden olmakta ve anlam çatısı da böyle kurulmaktadır. Bu çatının altında yukarıda yazılanlar yer alırken anlam da Sarı Yelekliler karşısında işlemektedir.

Habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin fotoğrafında sarı yeleği olmayan ve yüzü kanlar içinde yaralı bir eylemcinin, dizleri üzerine çökerek kollarını havaya kaldırdığı görülmektedir. Yerler ıslaktır. Bu kişinin arkasında ise Sarı Yelekliler bulunmaktadır. Sarı Yeleklilerden biri onu alkışlarken, bir diğeri ise yumruklarını sıkmış vaziyette yerdeki eylemciyi izlemektedir.

Fotoğraf altı yazısı olarak verilen ifade ise şöyledir: “Eylemlerde yüzlerce kişi gözaltına alındı, yüzden fazla kişi de yaralandı.” Fotoğraftaki şiddetin nedeni olarak eylemler ve dolayısıyla da Sarı Yelekliler olarak sunulmaktadır. Böylece onlar davalarında haklı olsalar da haber söylemi tarafından haksız konuma itilmektedirler.

İlk sayfadaki haberin başlığında “Macron çıkış arıyor” ifadesi kullanılmıştır. İlk sayfadaki haber spotu şöyledir: *“Fransa’da Macron iktidarı ‘sarı yelekliler’ eylemlerini dindirmek için formülleri masaya yatırdı. Protestoların uğrak noktası Champs- Elysee Caddesi’ni ziyareti sırasında istifaya çağrılan Macron, kabinesiyle acil güvenlik zirvesi düzenledi. Macron toplantının ardından Başbakan Philippe’den muhalefet liderleri ve ‘sarı yelekliler’den bir heyet ile görüşmesini istedi. Reuters’a konuşan bir cumhurbaşkanlığı kaynağı, ‘Toplantıda OHAL gündeme gelmedi’ dedi.”* Haberde kullanılan “acil” ifadesi, Macron’un gelişmelerden dolayı endişeli olduğu izlenimini yaratmıştır. Bu yapı haberin başlığında kullanılan “Macron çıkış arıyor” ifadesi ile de uyumludur. Bu uyum bir global bağdaşıklık örneğidir. Sonuç olarak Macron artan tansiyon karşısında acil şekilde güvenlik zirvesi düzenlemiş ve bir çıkış yolu aramaktadır.

Üst Başlık: *PARİS YÖNETİMİ AKARYAKIT ZAMMINI 6 AY ERTELEDİ* (5 ARALIK 2018 S7)

Başlık: *KRİZİ ‘ASKIYA’ ALDI*

Fotoğraf Altı: *Fransa’da ulaşım sektöründe çalışanların yanı sıra ambulans sürücülerinin destek verdiği eylemlere ortaöğretimde hükümetin uygulamaya koymaya hazırlandığı reform planına tepki gösteren öğrenciler de katıldı. 100’den fazla okulda gösteriler düzenlendiği bildirildi.*

Fotoğraf Altı: *Bordeaux’da dün de eylemler vardı.*

Haber Girişi: *Başbakan Philippe, halkın sesini dinlediklerini, hiçbir vergi artışının ulusun bütünlüğünü tehlikeye atmaması gerektiğini söyledi. (Bu haberin tümü için bkz. EK 7, EK 8).*

Habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. Üst başlık olarak “KRİZ ASKIYA ALINDI”, başlık olarak “Fransızlar geri adım attırdı” ifadelerine yer verilmiştir. Ardından ilk spotta şu ifadeler kullanılmıştır: *“Fransa hükümeti, ‘sarı yelekli’ protestolar karşısında geri adım attı. Cumhurbaşkanı Macron’un halkın sesine kulak verdiğini belirten Başbakan Philippe, vergi artışını 6 ay erteledi.”* Haberde

Macron'un kararı, Sarı Yeleklilerin zafer hikâyesi olarak sunulmuştur ama başrolde Macron bulunmaktadır. Olaylar onun etrafında dönmektedir. Haber, Macron istemiş de olmuş anlamıyla kapanmaktadır.

Haberde Sarı Yeleklilerin kırk iki maddelik taleplerine yer verilmiştir. Sarı Yeleklilerin taleplerine geçmeden önce Sarı Yeleklilerin ideolojik olarak farklı uçları bünyesinde barındıran fakat herhangi bir öncü partilerinin bulunmadığı vurgusu anlamlıdır. Buradan Sarı Yeleklilerin ideolojik olarak farklı uçları bünyesinde barındırdığı fakat Sarı Yeleklilerin ideolojik olarak nasıl bir düşünceye sahip olduğunun belli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu genelleme Sarı Yeleklilerin ideolojik olarak belirsiz bir hareket olduğunu düşündürmektedir.

Haberin girişinde Başbakan Philippe'nin halkın sesini dinledikleri ifadelerine yer verilmiştir. Fakat daha da önemlisi Philippe'in hiçbir vergi artışının ulusun bütünlüğünü tehlikeye atmaması gerektiği hakkında söyledikleridir. Philippe'nin söylemi yakından incelendiğinde vergi artışında bir sorun bulunmamaktadır. Philippe, örtük olarak vergi artışları sonucunda Sarı Yeleklilerin protesto yapması ulusun bütünlüğünü tehlikeye attığını ima etmektedir. Üstelik Başbakan Philippe'e göre hiçbir vergi artışına karşı böylesi bir protesto yapılmamalıdır, vergiler kabullenilmelidir. Aksi halde Başbakan Philippe'nin söylemine göre ulusun bütünlüğünü tehlikeye atabilirsiniz. Başbakan Edouard Philippe bu söylem ile tamamen ideolojik bir söylem benimsemiştir. Vergi zamlarına karşı yapılan eylemler ve Sarı Yelekliler "ulus bütünlüğünü tehlikeye atmak" iddiasıyla ötekileştirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle kutuplaştırmaya zemin oluşturulmuştur. Sarı Yelekliler sorunludur ve sorun yaratmışlardır. Böylece ezilenlerin öyküleri dışlanmıştır.

Haber metninde, Sarı Yelekliler protestolarına üç haftada yüz binlerce kişinin katılım gösterdiği ve protestolarda dört kişinin de yaşamını yitirdiği bilgisine yer verilmiştir. Bu art alan bilgisi protestoların büyüklüğünü ve yol açtığı can kayıplarının düzeyini gözler önüne sermektedir. Söz konusu art alan bilgisi sayısal bir veri paylaşması yönüyle aynı zamanda bir spesifikleştirme örneğidir. Sonuç olarak anılan art alan bilgisinin paylaşılması ile Sarı Yelekliler Hareketi dramatize edilmiştir. Ancak, Macron olayların büyümesini istemediğinden geri adım atan lider olarak olumlu sunulmuştur.

Ayrıca haberin sonunda Sarı Yelekliler Hareketi bir "protesto dalgası" olarak ifade edilmiştir. Buradaki "dalga" kullanımı dikkat çekicidir. van Dijk "dalga"

metaforuna özel bir önem yükler. Siyasette ve medyada özellikle göçmenlerle ilgili gelişmeleri aktarırken, gelişmelerin olumsuz yönünü vurgulamak için “dalga” metaforu gibi birçok metafora başvurulduğu görülür (van Dijk, 2015, 75). “Dalga” metaforu göçmenlerle ilgili gelişmeleri aktarırken kullanıldığı gibi, sıradan haberlerde de sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ele aldığımız bu haber örneğinde de “protesto dalgası” kullanımı ile protestoların olumsuz yönüne vurguda bulunulmuştur. Nitekim dalgalar, denizcilikte rüzgar gibi olumsuz bir gelişmenin habercisidir. Peki “protesto dalgası” neyin habercisi olabilir? Daha olumsuz gelişmelerin olabilir mi? Elbette...Böylelikle haberde eylemler, Sarı Yelekliler karşıtı olumsuz bir anlamla kapatılmıştır.

Başlık: *Sarı Yeleklilere baskı artıyor* (4 OCAK 2019 S7)

Haber Girişi: *Fransa’da akaryakıt zamlarına karşı 17 Kasım’da başlayan ve hükümet karşıtı protestolara dönüşen “Sarı Yelekliler” hareketinin liderlerinden biri olarak bilinen Eric Drouet, önceki gün ikinci kez gözaltına alındı. (Bu haberin tümü için bkz. EK 9).*

Haberin başlığında Sarı Yeleklilere var olan baskının arttığı ifade edilmiştir. Bu iddia haberin devamında genişletilmiştir. Anlam genelden özele ilerlemektedir. Haberde Drouet’in ikinci kez göz altına alınması Sarı Yeleklilere uygulanan baskının artması olarak yorumlanmıştır. Ana olayın sunumunda Sarı Yeleklilerin üzerindeki baskının artması, Sarı Yelekliler Hareketi’nin liderlerinden birinin gözaltına alınması ile ilişkilendirilmiştir. Metinde, bu liderlerinden biri olan Eric Drouet’in gözaltına alınmasına yer verilmiştir.

Haberde Eric Drouet hakkında bir art alan bilgisine yer verilmiştir. Bu bilgi Drouet’in şu anda hala sürmekte olan bir davada yargılanıyor oluşu hakkındadır. Davanın konusu ise silah taşımaktır. Bu art alan bilgisinin paylaşılma sebebi elbette bilinçlidir. Öyle ki bu art alan bilgisi Eric Drouet’in kötü niyetli biri olabileceğini ima etmektedir. Bu durumda Eric Drouet’in masumiyet karinesi ayaklar altına alınmıştır. Haberde bu art alan bilgisine yer verilmesi ideolojiktir. Drouet’in halihazırda silah taşımaktan yargılanıyor olduğunun belirtilmesi, onun kötü niyetli biri olabileceğini düşündürmektedir ve Drouet’in potansiyel bir suçlu olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum örtük olarak Sarı Yeleklilere genellenmektedir ve Sarı Yeleklilerin genel özellikleri arasında yer alıyor anlamını beraberinde taşımaktadır.

Son olarak haberde Macron'un "*Sarı Yeleklilerin halka değil, kin duyan küçük bir topluluğa hitap ettiklerini*" söylemesi de Drouet hakkında çizilen portrenin tamamlanmasını sağlamaktadır. Macron'un bu söylemi ile Sarı Yeleklilerin liderinin faaliyetleri, Sarı Yeleklilerin tamamına genellenmiştir. Bu söyleme göre Sarı Yelekliler halka hitap etmemektedir. Sarı Yelekliler aksine küçük bir topluluğa hitap eden ikinci bir harekettir. Haberde sonuç olarak bu söylem yapısının, Drouet'in iki defa tutuklanmış olması ve halihazırda silah taşıma davasında yargılanıyor olması üzerinden inşa edildiği görülmektedir. Macron, Sarı Yeleklilerin önemini azaltmaya çalışmaktadır. Biz ve onlar yaratarak onların küçük ve ikinci bir topluluk olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır. Fakat küçük ve ikinci ona göreler.

Başlık: *Sarı Yelekliler yeniden sokaklarda* (7 OCAK 2019 S7)

Haber Girişi: *Fransa'da akaryakıt zammını protesto amacıyla 17 Kasım'da başlayan "Sarı Yelekliler" protestolarının sekizinci haftasında halk bir kez daha meydana daydı.* (Bu haberin tümü için bkz. EK 10).

Buraya kadar yapılan sunumun bu haberde de yinelenildiğini önermek doğru olacaktır. Genelden özele gidiş, "müdahale" etti yüklemiyle polis şiddetinin yumuşatılması gibi unsurlar hep var olmaktadır. Çatışma üzerinde iki güç tanımlaması dolaylı olarak yapılmıştır. Sarı Yelekliler, göstericiler olarak kamu mallarına zarar vermeye başlamışlardır. Onlar sorumludur ve şiddet yanlısıdır. Macron'dan aşağıya doğru emir komuta zincirinden akan şiddet böylece meşrulaştırılmıştır. Şiddet elbette yalnızca fiziksel değildir. Ekonomik, psikolojik ve sözlü de olmaktadır.

Başlık: *Meydanları bırakmıyorlar* (13 OCAK 2019 S15)

Fotoğraf Altı: *Fransa'nın başkent Paris başta olmak üzere pek çok bölgesinde Sarı Yelekliler dün yine eylemlerdeydi. Göstericiler Macron yönetimi karşıtı sloganlar attı.*

Haber Girişi: *Fransa'da geçen kasımda akaryakıt zamlarına tepki olarak başlayan daha sonra Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı protestolara dönüşen eylemler dokuzuncu haftada dün de devam etti. Başkent Paris'te Ekonomi Bakanlığı yakınlarında toplanan Sarı Yelekliler, Champs Elysees Caddesi'ne doğru yürüyüşe geçti. Hükümetin yasaklamasına rağmen, yasaklara aldırmayan binlerce Sarı Yeleklili başta Bastille Meydanı olmak üzere Paris'in çeşitli bölgelerinde eylem yaptı.* (Bu haberin tümü için bkz. EK 11).

Haberin girişinde her zamanki klasik Sarı Yelekliler tanımı yapılmıştır: *“akaryakıt zamlarına tepki olarak başlayan daha sonra Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı protestolara dönüşen eylemler”*.

Sarı Yeleklilerin, Hükümetin yasaklamasına rağmen yasaklara aldırış etmediği ifade edilmiştir. “Hükümetin yasak koyması” art alan bilgisinin paylaşılması anlamlıdır. Böylelikle Sarı Yelekliler meşru olmayan bir çizgiye itilmiştir. Sarı Yeleklilerin yasaklara aldırış etmemesi de haberin olaylara ilişkin bir yorumudur. Bu durumda haberde Sarı Yelekliler meşru olmayan ve isyan eden bir topluluk olarak resmedilmiştir. Bu ifadeler, haberin devamında Hükümet Sözcüsünün Sarı Yelekliler hakkında yaptığı açıklamaların dayanağını oluşturur niteliktedir. Yani Hükümet Sözcüsü Griveaux’un söylemlerini desteklemektedir.

Haber metninde polisin eylemlerde yoğun “güvenlik” önlemi aldığı belirtilmiştir. Polis üzerine düşeni yapmıştır. Öyle ki habere göre polisin görevi “güvenliği” sağlamaktır. Polislerin karşısındakiler ise Sarı Yeleklilerdir. Bu durumda Sarı Yelekliler güvenliği tehdit eden taraftır. Böylelikle haberde gene bir zıtlık kurularak kutuplaştırma yapılmıştır. Haberde polislerin “yoğun güvenlik önemlerine” rağmen, eylemlerde altmış kişi gözaltına alınmıştır. Polisler güvenlik için “yoğun” çaba sarf etmektedir. Peki altmış kişiyi gözaltına alan kimdir? Polisler değil midir? Öyleyse altmış kişiyi gözaltına alanların polis olduğuna neden yer verilmemiştir? Neden pasif bir yapı kullanılmıştır? Bunun sebebi, Sarı Yeleklilerin eylemlerdeki gelişmelerin sorumlusu olarak gösterilmek istenmesidir. Bu nedenle haberde “polisler altmış kişiyi gözaltına aldı ifadesi yerine” pasif bir yapı tercih edilerek eylemin asıl öznesi gizlenmiş, eylemden etkilenen Sarı Yelekliler cümlelerin merkezine çekilmiştir. Ayrıca altmış kişinin sayısal olarak paylaşılması bir spesifikleştirme örneğidir. Spesifikleştirme ile olayların boyutu gözler önüne serilmiştir. Bu sayının artması Sarı Yeleklilerin oluşturduğu güvenlik tehdidinin boyutunu da bir o kadar yukarı çekmektedir.

Haberin devamında Griveaux’un *“Sarı Yelekliler olarak bilinen hareket dahilinde protestolara hâlâ devam edenler ayaklanma, ajitasyon peşindedir ve nihai hedefleri hükümeti devirmektir”* ifadesine yer verilmiştir. Bu ifadeye göre Sarı Yelekliler meşru değildir ve Sarı Yeleklilerin asıl amacı meşru hükümeti devirmektir. Griveaux’ya göre Hükümet; Sarı Yeleklilerin talepleri arasından uygun gördüğü meşru talepleri yerine getirmiş, bundan fazlasını isteyenleri ise kendini acındırmak ve ayaklanma yapmakla suçlamıştır. Üstelik Sarı Yeleklilerin bu istekleri Hükümete göre

meşru olmayan taleplerdir. Hatta Hükümete göre protestocuların asıl amacı darbe yapmaktır. Bu bağlamda Sarı Yelekliler meşru olmayan bir çizgiye itilmiştir. Sarı Yeleklilerin gerek meşru olmayan taleplerde bulunması gerekse darbe yapacağı suçlamaları, protestocuları suçlu gösterme çabası olarak değerlendirilebilir. Bu ifadeler aynı zamanda haberin girişinde haberde kurgulanan söylem ile uyusur niteliktedir. Hatırlanacağı üzere haberin başında Sarı Yeleklilerin yasaklara aldırış etmeyen bir hareket olduğu yorumuna yer verilmişti.

Başlık: *Fransa durulmuyor* (10 ŞUBAT 2019 S15)

Fotoğraf Altı: *Paris 'te dünkü gösterilere polis müdahale etti.*

Haber Girişi: *Fransa'da akaryakıt zamlarını protesto ile başlayan, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı gösterilere evrilen Sarı Yelekliler dün 13. perde için sokaklardaydı.* (Bu haberin tümü için bkz. EK 12).

Haberin girişinde her zaman yapılan klasik Sarı Yelekliler tanımına yer verilmiştir: *“Fransa'da akaryakıt zamlarını protesto ile başlayan, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı gösterilere evrilen Sarı Yelekliler dün 13. perde için sokaklardaydı.”*

Olaylar, kime karşı olduğu, kaçınıcı gününde olduğu, ne yüzünden başladığı gibi ifadeler yer verilerek klişe olarak sunulmaktadır. Bunlar, geleneksel habercilik anlayışından kaynaklanmaktadır. Haber metninde kullanılan bir ifade dikkat çekicidir. İfade şu şekildedir: *“Başkent Paris'teki gösteriler sırasında polisle çatışan eylemcilerden birinin elinin koptuğu duyuruldu.”*. Bir kişinin eli kopuyor ve bunun polisle çatışmanın sonucunda yaşandığı belirtilmektedir. Kişinin elinin kopmasının sebebi ise polisle çatışmasıdır. Yani meşru olmayan bir eylem sonucunda bir kişinin eli kopabilir. Bu durumda polisle çatışan kişi suçludur. Çünkü polisle çatışmak gibi meşru olmayan bir eylemde bulunmuştur ve bunu hak etmiştir. Bu durumda, polis devletin meşru gücü olarak şiddet uygulayabilir ve “müdahale” etme yetkisine sahiptir. Buna direnirseniz sonuçlarına da katlanmak zorundasınızdır. Anlam bununla kapanmaktadır.

5.1.2. Yeni Şafak gazetesi

Yeni Şafak gazetesinin çözümlemesi de Cumhuriyet gazetesi gibi örnekler üzerinden yapılmıştır. Burada da haber metnine kadarki bölümler verilmiş, metin ise tüm haberi içerecek şekilde eklerde yer almıştır.

Başlık: *Sarı yelekliler ayaklandı* (18 KASIM 2018 S9)

Fotoğraf Altı: *MACRON'UN BOYNUNA İP DOLADILAR*

Haber Girişi: *Fransa'da Emmanuel Macron hükümetinin yakıt zammını ve hayat pahalılığı, başkent Paris'te protesto edildi.* (Bu haberin tümü için bkz. EK 13).

Haber başlıkları ve girişi arasında bir genelden özele gidiş olduğu anlaşılmaktadır. Genelleştirme, kurgulama ve enformasyon eksiltimi yapılmıştır. “Dolamak ve ayaklanmak” kurgulama yapıldığını göstermektedir. Genel ifadeli bir cümlenin açılımının yapılması genelden özele gidişin örneğidir. Sarı Yelekliler ise bir genelleştirme örneğidir.

Haberde sarı harflerle “*Sarı yelekliler ayaklandı*” başlığı kullanılmıştır. Ayaklanma olumsuz bir durumu yani şiddeti çağrıştırmaktadır. TDK sözlüğüne göre ayaklanmak; toplu bir biçimde zor ve şiddet kullanarak devlet güçlerine karşı gelmek, başkaldırmak, isyan etmek anlamlarına gelmektedir. Bu anlam, Sarı Yeleklileri daha baştan olumsuz olarak resmetmekte ve olayların sorumlusu olarak göstermektedir.

Ana olay haber girişinde sunulmuştur. Haber girişinde bir yoruma yer verilmiş ve aslında yapılan bu yorumla bir saptama yapılmıştır. Bu saptama Fransa’da yaşamın pahalı olduğu yönündedir. Üstüne bir de akaryakıt zammı yapılmıştır. Bu haber girişi, olayı tanımlamaktadır. Gazete, Macron karşıtı bir duruş sergilemek ister gibidir. Öyle ki Fransa’da yaşam pahalıdır, insanlar bunun altında ezilmektedirler ve bu nedenle ayaklanmaktadırlar anlamı pekişmektedir. Sorumluluk Macron’a atılmıştır. Haber, Macron Hükümeti zam yapmasaydı bütün bu olanlar yaşanmayacaktı anlamıyla kapanmaktadır. Nitekim protesto pasif cümleyle verilmiş, yapanlar yani özne cümlede gizlenmiştir. Nitekim Macron’un boynuna ip dolanmıştır. Dolayısıyla buradan Macron’un sonu geldi anlamı çıkmaktadır. Eylemler sürdükçe sanki ip de çekilecek gibidir.

Haber kaynağı olarak genelde anonim kaynak kullanılmıştır. Kaydedildi, ifade ediliyor, açıklandı gibi yüklemler cümlelerde verilen bilgilere inandırıcılık katarken, Sarı Yeleklilerin gücüne vurgu yapılmaktadır. Hükümet sanki çaresizdir. Bu çaresiz anlama karşın, belirsizlik anlamı da oluşmaktadır. Zaman zaman “güvenlik güçlerini” güçlü gösteren ifadeler de bulunmaktadır. Burada gazetenin Sarı Yeleklileri haklı göstermekten çok Macron’a karşı bir duruş sergilemek istediği yönünde bir değerlendirme yapmak mümkündür.

Gazetenin tavrının ortaya çıkarılmasında kaynağa dayalı habercilik yapmasının etkisi büyüktür. Yeni Şafak gazetesinde ise gazetenin art alan bilgisine yeterince yer vermemesi dikkat çekmektedir. Ayrıca olaylar gerçek bağlamına da oturmamıştır. Gerçek bağlamına oturmuş olsa, Sarı Yeleklilerin haklı davaları “ayaklandı, ip doladı” gibi riskli sözcük seçimlerine indirgenmezdi. Sonuç olarak Yeni Şafak gazetesi, haberlerde net tavrını gösteremezken Macron’u hatalı davranan kişi olarak sunmuştur denebilir. Başka bir anlatımla, gazetenin Sarı Yeleklilerin talepleri ile çok da ilgilendiği söylenemez. Fakat Macron karşıtı bir tavır sergilediği önerilebilir.

Bu arada, Yeni Şafak gazetesi ilk haberinde Sarı Yeleklilerin asıl kimliğini, akaryakıt kullanan Fransız şoförler olarak nitelemiştir. Halbuki sarı yelek, Fransa’da her araçta bulundurulması gereken bir ekipmandır. Fakat Fransız şoförlerin bir sembolü değildir. Sarı yelek, evrensel olarak işçilerin sembolüdür. Böylelikle bu tanımlama ile Sarı Yeleklilerin Fransız şoförleri temsil ettiği fikri akıllara gelmektedir. Bu yanlıştır. Sarı Yeleklilerin içerisinde akaryakıt kullanan şoförler de bulunmaktadır fakat bu tanımlama Sarı Yeleklileri tanımlamak için oldukça sığ kalmaktadır. Tanımlama yetersizdir. Böylelikle bu tanımla, işçi ve orta sınıfı temsil eden Sarı Yeleklileri olduğundan daha dar bir çerçeveye sıkıştırmıştır.

Başlık: *Fransa’da gündem OHAL (3 ARALIK 2018 S9)*

Üst Başlık: *Şehirleri ateşe verdiler*

Fotoğraf Altı: *Eylemciler Haute-Loire Bölge Valilik binasına molotofkokteyli attı. Binada çıkan yangın hasara neden oldu. Güneydeki Marsilya kentinde polis, limanda birçok yeri ateşe veren eylemcilere sert müdahalede bulundu. Toulouse kentindeki eylemde polisle göstericiler arasında gergin anlar yaşandı.*

Haber Girişi: *“Sarı yeleklilerin” üçüncü haftaya ulaşan gösterileri, başta Paris olmak üzere Fransa’yı yakıyor. Gösterilerin Fransa’ya komşu diğer ülkelere de sıçraması dikkat çekti. 17 Kasım’dan bugüne devam eden isyan benzeri olaylarda iki gösterici öldü, yüzlerce kişi de yaralandı. Avrupa Birliği ve ABD’den yaşanan polis şiddetine ilişkin herhangi bir kınama gelmemesi dikkat çekti.*

Haber Girişi: *Hafta sonu meydana gelen yoğun şiddet sonrası Fransa hükümeti OHAL’İ gündemine aldı. İstifası istenen Fransa Cumhurbaşkanı Macron, göstericileri kaos çıkarmakla suçladı ve kabinesini acil durumla topladı. Avrupa basını*

göstericilerin hedefinin Macron olduğunu savundu. (Bu haberin tümü için bkz. EK 14, EK 15).

Dikkat edilirse, gazete polis şiddeti diyerek “güvenlik güçlerinin” tutumlarına tavır almaktadır. Ancak Sarı Yeleklileri de sertlik yanlısı göstermekten kendini alamamaktadır. Bu, yukarıda yapılan Yeni Şafak gazetesinin Macron karşıtı bir tavır alması ve Sarı Yeleklileri çok da umursamadığı yönündeki saptamaya uygun bir yorumdur. Nitekim “şehirleri ateşe verdiler” başlığı Sarı Yeleklileri şiddet içinde sunmaktadır. “Canlarına tak etti de ateşe verdiler” anlamının oluşturulmak istendiği kabul edilse bile, şiddet olması dolayısıyla Sarı Yelekliler olumsuz bir eylemin aktörü olarak sunulmuştur. Nitekim aktif yüklem onları yıkıcı olarak göstermiştir. Ayrıca polis de meşru olarak sunulmuştur. Çünkü şiddete karşı “müdahalede” bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, tıpkı Cumhuriyet gazetesi gibi Yeni Şafak gazetesi de iki eşit güç varmış da çatışıyorlarmış anlamını oluşturmaktan kaçınmamıştır. Dolayısıyla gene burada da sorun gelip Macron’a dayanmaktadır. O, iyi bir yönetici değildir ve olaylar onun hatası ile başlamış ve Fransa’yı yakmıştır. Macron ise göstericileri kaos çıkarmakla suçlamaktadır. Göstericilerin hedefi Macron’dur. Kanıtı da Avrupa basınıdır. Yani gazete sorunu Sarı Yeleklilerle Macron arasına sıkıştırılmaktadır.

Gerçek art alan ve bağlam bilgisi sunulmuş olsa belki de okuyucu olaylara kendi bakış açısını geliştirme şansı elde edebilir. Nitekim Fransa’daki kapitalist ekonomi politikaları, sınıflı toplum yapısı, sınıf eşitsizliği gibi nedenler de sorunların gerçek nedenlerinden biri olabilir. Yani sorun Macron değil de yapısal olabilir. Ancak olaylar, akaryakıt zammına karşı başlayan olaylar olarak gösterilmektedir. Dünyada birçok devlette yöneticiler akaryakıt zammı yapmaktadır. Demek ki Fransa’da başka bir neden ve yapı söz konusudur. Gazete ise sorunu Macron karşıtlığına indirgemektedir.

MACRON PANİKTE ara başlığı durumu özetler niteliktedir. Panik sözcüğünün anlamı açıktır. Gazete, Macron istifa etse acaba bu yayını sürdürülecek midir? Aslında metinler incelendiğinde, gazete Sarı Yeleklilerden yana da tavır sergilememektedir. Gazetenin sorunu Macron’dur. Bu durumun sebebini belki de dönemsel olarak Türkiye ve Fransa ilişkileriyle açıklamak mümkündür.

Başlık: *Sarı dalga yayılıyor (4 ARALIK 2018 S9)*

Alt Başlık: *Paris’i sarsan gösteriler büyümeye devam ediyor*

Fotoğraf Altı: *Hafta sonu meydana gelen olaylarda, Fransız polisinin bir göstericiyi ölesiye darp ettiği görüntüler tepki çekti.*

Haber Girişi: *Fransa’da Macron iktidarı, Paris’i yakan ve ülke geneline yayılan sarı yelekliler isyanının önüne geçemiyor. Dün, “sarı isyana” ambulans şoförleri, milletvekilleri ve siyasi partilerden de destek geldi. Siyasiler Macron’un ekonomi politikalarını eleştirdi ve Meclis’in fesh edilmesini talep etti. (Bu haberin tümü için bkz. EK 16, EK 17).*

Başlık ve alt başlık arasında fiziksel ve anlamsal nedensel ilişki söz konusudur. Enformasyon eksiltimi kısmen alt başlıkta giderilmektedir. Yayılıyor ve devam ediyor yüklemeleri kurgulama örnekleri olurken aynı zamanda genelleştirme örneğidir de. Haber girişinde ise bu başlıkların açılımı yapılmakta, isyan olarak tanımlanan hareketin yayılma durumu anlamsal olarak açılmaktadır. Metaforik bir yüklemle (tepki çekti) Fransız polisinin uyguladığı şiddet eleştirilirken, hedefe yine Macron konmaktadır. Siyasiler bile harekete destek vermektedir. Fransa adeta, Fransa’da istenilmeyen bir Cumhurbaşkanı tarafından yönetilmektedir mesajı verilmeye çalışılmaktadır. Haber metninin ilk paragrafına bakıldığında da olaylar Sarı Yeleklilerle Macron arasına indirgenmektedir. Bu, yapısal bir yanlış olabilir ve yapısal bir sorun kişiye indirgenerek sunulmuş olabilir. Yani Macron gitse sorun çözülecek mesajı yanlış olabilir. Fakat gazete olayları Macron ile Sarı Yeleklilerin sorunu olarak tanımlamaktadır.

İsyan sözcüğü gazetenin Sarı Yeleklilerden yana bir tavır almadığını göstermektedir. Nitekim isyan olumlu bir eylemi ifade etmemektedir. Art alan ve bağlam bilgisinin verilmeme ya da yeterince verilmeme durumu bu haberde de sürmektedir. Ana olay haber girişinde de sürmekte, klişe bir sunum yapılmaktadır. Kaynaklar genelleştirilmiş kaynaklardır ve bu durum inandırıcılık anlamında işlevsel olabilir. Olayların gerçek “neden” ve “nasıl”ı yerine şiddet üzerinden bir sunum yapılarak Sarı Yeleklilerin haklı davaları şiddet olayları içinde yok sayılmaktadır. Onlar cümlelerden adeta silinmektedirler. Silinmediği durumda da isyan eden, eylemci vs. olarak sunulurken olumsuz bir davranışta bulunarak huzur ve güveni yıkanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu hak edilmiş bir tanım değildir, olamaz. Nitekim, haber metninde eylemlerin bir halk ayaklanmasına dönüştüğü ifade edilmiştir.

Haberin girişinde Sarı Yelekliler Hareketi önce tırnak içi ifade ile vurgulanarak “sarı isyan” şeklinde nitelendirilmiştir. Daha sonra haber metninde bu hareketin Avrupa basınında bir “sivil isyan” olarak nitelendirildiği ifade edilmiştir. Yani haberde önce bir

anlam inşa edilmiş ve ardından bu anlamı destekleyici ifadeler kullanılmıştır. Haber dilinde kurulan anlam, bir başka haber kaynağı referans gösterilerek desteklenmeye çalışılmıştır. Üretilmek istenen anlam bu hareketin bir isyan olduğu yönündedir.

Haber metnindeki en önemli ifade son cümledir. Bu cümlede ambulans çalışanlarının çalışma şartlarında iyileşme talebine yer verilmiştir. Ardından haberde yapılan yorumda “...sarı dalganın tsunamiye dönüşme ihtimalini gözler önüne serdi” ifadesi kullanılmıştır. Bu cümle haber başlığı ile anlam yönünden bir yakınlık içermektedir. Başlıkta kullanılan dalga metaforuna göndermede bulunulmuştur. Doğa olayları üzerinden olayın çevreye olan etkileri derecelendirilmiştir. Habere göre eğer talepler yerine getirilmezse bir doğa olayı olan dalga, daha büyük bir doğa olayı olan tsunamiye dönüşebilir. Burada üretilmek istenen anlam Sarı Yelekliler Hareketi’nin daha büyük bir “felakete” dönüşme potansiyelinin olduğudur. Yani Sarı Yelekliler bir felaket ile karşılaştırılmıştır. Buradan hareketle Macron’dan bir an önce Macron’dan kurtulmak gerekmektedir. Macron görevinde kaldıkça felaket de sürecektir. Hatta bu felaket daha büyük bir felakete de dönüşebilir. Bu haberle beraber van Dijk’ın dalga metaforu hakkında yaptığı yorumun ne denli yerinde olduğunu anlamak mümkündür.

Üst Başlık: *KÖŞEYE SIKIŞAN MACRON GERİ ADIM ATTI* (5 ARALIK 2018 S9)

Başlık: *ZAMLARA 6 AY ERTELEME*

Fotoğraf Altı: *17 Kasım’dan bu yana gösterilerde çıkan olaylarda 4 kişi hayatını kaybetti, 222’si güvenlik görevlisi bin 43 kişi yaralandı ve bin 424 kişi gözaltına alındı.*

Haber Girişi: *Üç haftadır Fransa’yı sarsan ve Avrupa genelinde yayılma eğilimi gösteren "Sarı Yelekliler" in protestoları Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’a geri adım attırdı. Fransız hükümeti 1 Ocak’ta devreye girecek akaryakıt vergi zammının 6 ay süreyle ertelendiğini açıkladı. Açıklama sonrası protestoların sürüp sürmeyeceği merak ediliyor. (Bu haberin tümü için bkz. EK 18).*

Sarı Yelekliler, sürdürdükleri eylemleriyle belli bir aşamaya gelmişlerdir. Örneğin habere göre, “Fransız hükümeti 1 Ocak’ta devreye girecek akaryakıt vergi zammının 6 ay süreyle ertelendiğini açıkladı.” ifadesine yer verilmiştir. Ancak Yeni Şafak gazetesi, Sarı Yeleklilerle ilgileniyormuş gibi yapıp, merkeze Macron’u ve onun başarısızlığını koymaktadır. Başlıktaki “sıkışan” sözcüğü Macron’a geri adım attırmaktadır. Aslında geri adım atan Fransa Hükümeti ve dolayısıyla devlettir. Ama gazete sorunu kişiselleştirmekte ve Macron’a indirgemeyi sürdürmektedir. Fotoğraf altı

yazısında verilen rakamların sorumlusu olarak gösterilen de yine Macron'dur. Verilmeye çalışılan anlam bu yöne kaymaktadır. van Dijk'a göre başlıklar haber girişinin, haber girişi de haber metninin özetidir. Buna göre buraya kadar yapılan değerlendirme, haber metni için de geçerlidir. Gerçekten de haber metnine, haber girişinin fiziksel ve anlamsal yinelemesi olarak giriş yapılmıştır. Başlık da buradan çıkarılmıştır. Gazete Macron ile olumsuz anlamda o kadar çok ilgilenmektedir ki “MACRON'DAN GERİ ADIM” şeklinde ara başlık atılmış bunun hikâyesi anlatılmıştır.

Haber fotoğrafının üzerine iki ara başlık atılmıştır. *Özel prim verilecek* başlığı altındaki haber metni şöyledir: “*Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, akaryakıt vergilerinin düşürülmesi ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi için “Sarı Yeleklilerin” cumartesi düzenlediği gösterilerde görev yapan polisler için özel prim ödeyeceklerini açıkladı. Prim miktarına ilişkin bilgi verilmedi. Geçen cumartesi Paris’te düzenlenen gösterilerde güvenliği sağlamak için yaklaşık 5 bin ve ülke genelinde binlerce polis görev yapmıştı.*”. Bu metinde dikkat çeken ifade polislerin gösterilerde “güvenliği” sağlamak için bulunduğudır. Bu, Sarı Yeleklilerin güvenliği riske atma potansiyeli olduğu ön kabulünü de beraberinde getiren bir söylemdir. Söylem diline göre polisler, güvenliği sağlamaktadır. Bu bağlamda polislerin yaptıkları eylemler güvenliğin sağlanması için olduğundan meşru eylemlerdir. “Güvenlik güçleri”nin karşısında yer alan Sarı Yelekliler ise bir kez daha güvenlik tehdidi olarak nitelendirilmiştir.

Fotoğraf üzerindeki bir diğer başlık ise *EKMEĞİN KENDİSİNİ İSTİYORUZ*'dur. Başlık büyük harflerle vurgulanmıştır. Haber metni ise şöyledir: “*Sarı yeleklilerin sözcülerinden Benjamin Cauchy, Philippe’in duyurduğu önlemlerin tatmin edici olmadığını belirtti. “Fransızlar aptal değil ve ekmek kısıntısı değil ekmeğin kendisini istiyor.” ifadelerini kullanan Cauchy, halkın Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’dan mali ve siyasi politikalarını değiştirmesini talep ettiğini söyledi.*”.

Sarı Yeleklilerin sözcüsünün ekmek vurgusu önemlidir. Ekmek metaforu, işçi sınıfının söylem düzeyinde sıklıkla başvurduğu bir ifadedir. Öyle ki “ekmek parası, ekmek teknesi, ekmeğiyle oynamak, ekmeğinde olmak” gibi metaforik ifadeler, işçi sınıfının sıklıkla kullandığı ifadelerden bazılarıdır. Bunun nedeni ekmeğin en temel besin kaynağı olmasındandır. İşçilerin yaşayabilmek için en temel besin kaynağı olan ekmeğe gereksinimi vardır. Fakat Macron’un vaatleri, ekmeği değil ekmeğin kısıntılarını sunmaktadır. Protestocular hayatta kalmak adına gereksinim duydukları

ekmeğin kırıntıları ile yetinmek zorunda bırakılmaktadırlar... Burada Macron ekmeğin üzerinden adeta vurulmuştur.

Haberin sonunda Fransa'daki olaylara çatışma şeklinde yer verilmiştir. Haberde, çatışmalar sonrası yapılan bir ankete göre on kişiden sekizinin eylemlere destek verdiği ifade edilmiştir. TDK'ya göre çatışma, büyük kavga ve arbede anlamına gelmektedir. Çatışma seçimi, Sarı Yelekliler ve Hükümet cephesi arasındaki olayların şiddet çizgisinde ilerlediğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca çatışma iki taraf arasında yaşanmaktadır. Yani Sarı Yelekliler ve Hükümet görevlileri.

Başlık: *Sarı Yeleklilerin liderine gözaltı* (4 OCAK 2019 S8)

Haber Girişi: *Fransa'da 17 Kasım'da, akaryakıt vergisi zammı üzerine, başlayan Sarı Yelekliler protestolarına liderlik eden isimlerden Eric Drouet gözaltına alındı.* (Bu haberin tümü için bkz. EK 19).

Haberde başlıklar arası iletişim güçlü kurulmuştur. Ana olay Eric Drouet'nin gözaltına alınmasıdır. Bunda bir sorun yok ama sunumda sorun bulunmaktadır. Haber girişinde *“Fransa'da 17 Kasım'da, akaryakıt vergisi zammı üzerine başlayan Sarı Yelekliler protestolarına liderlik eden isimlerden Eric Drouet gözaltına alındı.”* denmektedir. Yani gözaltına alınma durumuna gerekçe sunulmaktadır. Eric Drouet neredeyse suçlu olarak gösterilmektedir. Buradan Sarı Yelekliler sanki bir suç örgütüymüş de Eric Drouet da onun lideriymiş gibi bir anlam çıkmaktadır.

Haber metninde ise *“Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, gösterileri dindirmek için ilk adım olarak akaryakıt zammını askıya almış, ardından da asgari ücrete 100 euro zam yapılmasını içeren bir paket açıklamıştı. Gösteriler sonucu Fransa'da 10 kişi hayatını kaybetmişti.”* ifadesi geçmektedir. Bu pasaja yer verilmesinin nedeni, Eric Drouet'nin tutuklanmasını meşrulaştırmak için olabilir. Macron burada “elinden geleni yapan bir lider” olarak sunulmak istenmiş olabilir ama genel sunum içinde bu anlam eriyip gitmektedir. Aslında genel sunum ve özellikle de son cümle dikkate alındığında “Macron her şeyi eline yüzüne bulaştırdı” anlamı çıkmaktadır.

Başlık: *Sarı Yelekli 8. hafta sonu* (7 OCAK 2019 S8)

Fotoğraf altı: *Sarı Yeleklilerin 17 Kasım-17 Aralık 2018 döneminde ülke çapında düzenledikleri gösteriler sırasında çıkan olaylarda 4 bin 570 kişi gözaltına alındı, 216*

kişi tutuklandı. Gösterilerde şimdiye kadar 10 kişi hayatını kaybetti, binden fazla kişi yaralandı.

Haber Girişi: *Fransa hafta sonu yine Sarı Yelekliler'in gösterileri ile sarsıldı. (Bu haberin tümü için bkz. EK 20).*

Gazete baştan beri sürdürdüğü Macron ile Sarı Yelekliler karşıtlığını bu haberde de korumaktadır. Bilançonun sunulduğu haberde, olayların büyüklüğü anlatılmaya çalışılmış ama olayların büyüklüğünün Fransız yönetimi tarafından anlaşılmadığı yan anlamı ortaya çıkmıştır. Öyle ki Fransa eylemler sonucu sarsılmaktadır. Göstericiler de hâlâ “Macron istifa” demektedirler. Yani Macron, Fransa'nın sarsılmasına engel olamamakta ama görevinden de çekilmemektedir. Haberde göstericilerin kararlılığına yapılan bu vurgudan, ifade edilen bu anlamı çıkarmak mümkündür. Toplandı, yürüdü, yaptı, yaşandı, kullandı, verdi gibi yüklemelerle tamamlanan cümlelerdeki anlamlar Sarı Yeleklilerin kararlılığına vurgu yapmaya yöneliktir. Hareketin 8. haftasında olması da bu kararlılığı gösteren bir diğer unsurdur.

Ara başlık tepki sözcüğüyle hedefe yine Macron'u koymaktadır. Kuşkusuz polisle çatışmaya sokulan Sarı Yeleklilerin bu söylem ile polise karşı direnecekleri güce sahip olduğu yönünde bir yan anlam çıkmaktadır. Yani olayda iki “güç” vardır: Macron'u savunan polis ve Sarı Yelekliler.

Başlık: *PARİS'TE dinmeyen ÖFKE (13 OCAK 2019 S8)*

Alt Başlık: *SARI YELEKLİLER PES ETMİYOR*

Fotoğraf Altı: *Göstericilerin, çoğunlukla “Polis şiddetini durdurun” yazılı pankartlar taşıması dikkat çekti.*

Haber Girişi: *Macron hükümetinin sert önlemlerine rağmen Fransa'da sarı öfke dinmiyor. Dokuzuncu haftasında devam eden ‘Sarı Yelekliler’ eylemlerinde, 121 kişinin gözaltına alındığı bildirildi. (Bu haberin tümü için bkz. EK 21, EK 22).*

Öfke bir hedefe yönelik olur. Kendine; eylemde bulunan kişiyi, grubu veya nesneyi hedef alır. Öfke alınmadıkça da dinmez. Pes edilmez. Sarı Yelekliler de pes etmemektedir. Öfkeleri dinmemektedir. Dineceğe de benzememektedir. Elbette Macron istifa etse öfkeleri diner. Gazete genel sunumuyla ve oluşturduğu anlamla okuyucuyu bu yöne çekmiştir. Nitekim onlar artık, bir güç tarafıdır ve Macron sert önlemler almaktadır ama Sarı Yeleklileri durduramamaktadır. Yan anlamda ise Macron açısından yapılacak şey çekilmektir anlamı oluşmaktadır. Nitekim metinde “Ülkede kasım ayında

akaryakıt zamlarına karşı başlatılan ancak daha sonra Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron yönetimine itiraza dönüşen” ifadesi de geçmektedir. Yani olaylar zaten Macron’un yönetiminin beceriksizliği yüzünden sürmektedir anlamı çıkmaktadır. Hatta şu ifade bunun kanıtı durumundadır: “Ekonomi Bakanlığı yakınlarındaki Bataillonde Pacifique Meydanı’nda toplanan göstericiler daha sonra Champs- Elysees Caddesi’ne yöneldi. Göstericiler, zaman zaman “Macron istifa” sloganları attı.”. Haber söylemine göre atık biber gazlı müdahaleler bile yetmemektedir. Polis şiddet uygulamaktadır. Karşılığında da şiddet görmektedir. Aslında gazete “polis şiddeti” gibi ifadelerle yer vermekte ve şiddeti olumsuz sunmaya çalışmaktadır denebilir ama gazete açısından sorununun bu olmadığını iddia etmek de mümkündür.

Başlık: *Macron: Ben de Sarı Yelekliyim (2 ŞUBAT 2019 S8)*

Haber Girişi: *Üç aydır devam eden Sarı Yelekliler gösterileri karşısında çaresiz kalan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, kendisinin de bir “Sarı Yelekli” olduğunu öne sürdü. (Bu haberin tümü için bkz. EK 23).*

Haberin başlığında Macron’un “Ben de Sarı Yelekliyim” söylemine yer verilmiştir. Bu sözü Macron’un söylediğini vurgulamak için Macron sözcüğü kırmızı renkle yazılmıştır. Haber girişinde, Macron’un kendisinin de bir Sarı Yelekli olduğunu öne sürdüğü ifadelerine yer verilmiştir. Macron’un bu söyleminin öne sürmek şeklinde verilmesinden anlaşılmaktadır ki haber dili bu söyleme karşı mesafelidir. Haber metninde Sarı Yelekliler Hareketi “hükümetinin politikalarına karşı bir protesto olarak ortaya çıkan ekonomik adaletsizliğe karşı halk hareketi” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifade hükümetin ekonomik adaletsizlik yaptığı ön kabulünü de beraberinde getirmektedir. Bu söylem ile Sarı Yelekliler, Yeni Şafak gazetesi tarafından ilk defa bir halk hareketi olarak anılmıştır. Bu önemlidir. Böylelikle Sarı Yelekliler Hareketi hem meşru bir kimlik kazanmış hem de halkı temsil gücünü kabul ettirmiştir. Nitekim bundan önce Sarı Yelekliler; isyancı (3 Aralık), Fransa Gezisi (1 Aralık)(Bu haber için bkz. EK 24), akaryakıt zammını bahane eden bir grup (3 Aralık) gibi farklı şekillerde tanımlanmıştı. Ancak gazete bunu rastlantısal olarak yapmamaktadır. Macron’u Sarı Yeleklilerden ayırmak için halk hareketi ifadesini kullanmaktadır. “Ey Macron! Sen halk değilsin, halk olsan başından beri bu harekete ceza kesmezdin, şiddet uygulamazdın, onlar halktır, sen değilsin” mesajını vermek ister gibidir. Nitekim haber

girişinin ilk tarafında “çaresiz kalan” ifadesi anlamlıdır ve Macron’un zorunluluk karşısında kendisini Sarı Yelekliler olarak tanıttığını ifade etmektedir.

5.2. Mikro Yapı Çözümlemesi: Sentaktik Yapı, Sözcük Seçimleri, Yerel Bağdaşıklık ve Retorik Çözümlemeler

Burada Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki mikro yapı sunumu incelenmiştir. İncelemede sentaktik yapı, sözcük seçimleri, yerel bağdaşıklık ve retorik unsurların çözümlemeleri ele alınmıştır.

5.2.1. Cumhuriyet gazetesi

Haberde yer alan mikro göstergeler, makro düzeydeki ideolojik üretimi pekiştirir niteliktedir. Aktif ve pasif yapılar, yerel bağdaşıklık, sözcük seçimi ve haber retorik gibi mikro yapılar; makro yapıda gerçekleştirilen ideolojik üretimin çıkış noktasına işaret eder. Bu nedenle mikro yapı da makro yapı kadar dikkat ve önem gerektirir. Cumhuriyet gazetesinin sözcük seçiminde Yeni Şafak gazetesine kıyasla daha titiz davrandığı görülmektedir. Cumhuriyet, eylemcileri ilk haberden son habere kadar sadece “Sarı Yelekliler” olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda kendi içinde bir tutarlılık sergilediği görülmektedir. Üstelik Sarı Yelekliler ifadesi genelde tırnak içi ifade ile verilerek bu noktada vurgu arttırılmıştır. Bunun yanı sıra haberde, van Dijk’ın ifade ettiği spesifikleştirme, yorum, zıtlık ve örnek tekniklerine başvurulduğu da görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin bunlar arasından en çok başvurduğu teknik spesifikleştirme ve yorumdur. Aynı zamanda Cumhuriyet gazetesinin spesifikleştirmeye Yeni Şafak gazetesinden daha çok yer verdiği görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde polisler için “müdahale etmek” ifadesine sıklıkla yer verilmiştir. Haberde kullanılan “müdahale” kavramı genelde polislerin şiddet uygulamalarına karşılık olarak kullanılmıştır. Bu söylem ile polis şiddeti oldukça yumuşamıştır. Müdahale etmek; dahil olmak, ortak olmak kökünden türemiştir. Aynı zamanda araya girmek, karışmak ve el atmak anlamlarına gelmektedir. Fakat haberlerde sözü geçen durumda, polislerin araya girmekten çok göz yaşartıcı bombalar, biber gazları ve tazyikli sularla Sarı Yeleklilere şiddet uyguladıkları görülmektedir. Böylelikle haber söylemi polis şiddetini örtmekte ve Sarı Yeleklilerin maruz kaldığı fiziksel şiddeti bulanıklaştırmaktadır.

18 Kasım 2018 tarihli ilk haberde eylemciler Elysee Sarayı'na yürümek isteyince “kalabalık” polis tarafından engellenmiştir. Sarı Yelekliler için “kalabalık” sözcüğü kullanılmıştır. “Kalabalık” birçok olumsuz anlama işaret etmektedir. Kalabalık olmak; nicelik olarak sayıca fazla fakat nitelik yönünden ne olduğu belli olmayan bir insan grubuna işaret eder. Kalabalık olmak nitelikten çok niceliğe vurgu yapan bir ifadedir. Böylelikle Sarı Yeleklilerin vatandaş olma ve işçi sınıfını temsil etmesi anlamı örtük bir anlama bürünmüştür. Bu yönüyle polis ile karşı karşıya gelen Sarı Yeleklilerin nitelikleri bulanıklaşmıştır. Demek ki polis karşısında nitelikler silikleşmektedir. “Kalabalık” ifadesinin kullanım nedeni, polislerin eylemlerinin meşru bir zemine çekilmesi olarak gösterilebilir. Vatandaşların yürümek istediği Elysee Sarayı Cumhurbaşkanının resmî adresini temsil etmektedir. Bu durumdan rahatsız olan Cumhurbaşkanı, vatandaşların yürüyüşünü durdurmak istemektedir. Bu, ancak vatandaşlara “kalabalık” gibi ne yapacağı kestirilemeyen, olumsuz anlamlar yüklenerek meşrulaştırılabilir. Haber dili de Macron'un bu düşüncesine “kalabalık” ifadesini kullanarak katkıda bulunmuştur. Böylece “kalabalık” sözcüğü üzerinden Sarı Yelekliler Hareketi olumsuzlanarak, Macron'un kararları meşrulaştırılmıştır. Gazete buna istese de istemese de engel olamamıştır.

Bunun yanı sıra polisler için zaman zaman “güvenlik kuvvetleri” ifadesi kullanılmıştır. Bu sözcük tercihi, polislerin karşısındaki eylemcilerin bir güvenlik tehdidi olduğu ön kabulünü de beraberinde getirmektedir. Bu kullanım Sarı Yeleklilerin güven vermeyen ve tehlikeli bir grup olduğu düşüncesini akıllara getirebilir. Gazete burada yine Sarı Yelekliler karşıtı bir ideolojik üretim yapmaktan kaçınamamıştır.

Haberler ideolojik metinlerdir. Bu nedenle haber içinde kimi zaman bazı şeyler saklanmak istenebilir. Örneğin olumsuz bir eylemin faili gibi. Cumhuriyet gazetesinin genel olarak Sarı Yeleklilerin çıkarlarını korumaya yönelik çizgide olduğu söylenebilir. Fakat bilerek veya bilmeyerek zaman zaman Sarı Yelekliler karşıtı söylem yapmaktan da kaçınamamıştır. Cumhuriyet gazetesinin 4 Aralık 2018 tarihli haberinde (Bu haber için bkz. EK 27) BBC'nin bir haberine başvurulmuştur. Haber şöyle aktarılmıştır: “...öte yandan BBC'nin haberine göre cumartesi günü gösteriler sırasında Marsilya'da evinin penceresinde göz yaşartıcı gaz kapsülü ile vurulan 80 yaşındaki bir kadın yaşamını yitirdi. Burada masum bir vatandaşın polis şiddeti yüzünden yaşamını yitirdiği belirtilmiştir. Cümle yakından incelendiğinde polisin masum bir vatandaşın ölümüne neden olduğu eylem, pasif yapı kullanılarak gizlenmiştir. Gaz kapsülünü

ateşleyen kişi olan polis, gizli öznedir. Böylelikle polis haber dilinde kullanılan pasif yapı sayesinde, ölümüne neden olduğu vatandaşın sorumluluğundan sıyrılmaktadır. Başka bir haberi örnek göstermek gerekirse 2 Aralık 2018 tarihinde yapılan haberde kullanılan ifade şöyledir: “*Eylemciler araç ve çöp kutularını ateşe verdi. 100’e yakın kişi yaralandı, 200’den fazla eylemci gözaltına alındı.*”. Haberde önce eylemcilerin araç ve çöp kutularını ateşe verdiği ifade edilmiştir. Bu aktif bir yapıdır. Özne başta verilerek, cümlenin vurgusu eylemi yapan özneye yüklenmiştir. Yani cümlenin odak noktası, araç ve çöp kutularını ateşe veren eylemcilerdir. Bunun ardından gelen cümle ise pasif yapıdadır. Cümlede yüze yakın kişinin yaralandığı ve iki yüzden fazla eylemcinin gözaltına alındığı ifade edilmektedir. Burada yaralanmak ve gözaltına alınmak eylemleri edilgen çatılı olarak verilmiştir. Yani pasif bir yapıdadır. Peki eylemi gerçekleştiren özneler kimlerdir? Yüze yakın kişinin yaralanmasına neden olanlar kimdir? Öte yandan eylemcileri gözaltına alanlar kimdir? Bu eylemler pasif yapı içerisinde verilerek cümle içindeki odak, eylemden etkilenen öznelerle yüklenmiştir. Yani cümlenin odak noktası eylemi yapan polisler değil, eylemden etkilenen eylemcilerdir. Böylelikle polis şiddeti ve uygulamaları gizlenmeye çalışılmıştır. Burada aynı zamanda bir yerel bağdaşıklık örneği de gözlemlenmektedir. Öyle ki eylemcilerin yaralanmasının ve gözaltına alınmasının sebebi de gerçekleştirmiş olduğu eylemlerdir. Böylelikle iki cümle arasında bir nedensellik ilişkisi kurularak, yerel bağdaşıklık kurulmaya çalışılmıştır. Gazetenin seçmiş olduğu cümle yapıları genel olarak basit yapıdadır.

Cumhuriyet gazetesinin Sarı Yelekliler Hareketi ekseninde bazı ifadeleri tırnak içine alarak verdiği dikkat çekmiştir. Örneğin 5 Aralık 2018 tarihinde yapılan haberi ele alalım. Haberde kullanılan ifade şöyledir: “*Fransa’da ‘ekolojik gerekçelerle’ akaryakıt fiyatlarına getirilen ek vergilerin ardından geçen ay taşra kentlerinde eylemcilerin bazı yolları kapatarak başladığı protestolar ülke çapına yayılmış, önceki günkü eylemlerde 412 kişi gözaltına alınmıştı.*”. Gazete, akaryakıt fiyatlarına getirilen zammın sebebini yani ekolojik gerekçeleri tırnak içinde vererek vurgulamıştır. Bunun sebebi gazetenin bu gerekçeye karşı gösterdiği mesafeli duruştur. Gazete bu ifadeyi tırnak içine alarak vurgulamış ve bu gerekçeye karşı eleştirel bir duruş sergilediğini ifade etmeye çalışmıştır.

Bir diğer tırnak içi ifade için 5 Aralık 2018 tarihli gazetenin başlığına bakmak mümkündür. Başlık şöyledir: *KRİZİ ‘ASKIYA’ ALDI*. Krizi askıya alan Macron

yönetimidir. Askı ifadesi ise tırnak içindedir. Burada da bir önceki haberde olduğu gibi tırnak içi ifade ile vurguda bulunulmuştur. Vurgu krizin askıya alınmış olmasınadır. Yani gazete, krizin henüz bitmediğini ve sadece bir süreliğine rafa kaldırıldığını vurgulamak istemiştir. Böylelikle haber söyleminden anlaşılan şudur ki krizin ileride de sürme ihtimali vardır.

Haber retoriği bağlamında gazetenin kullanmış olduğu fotoğraflar önemlidir. Örneğin gazetenin 2 Aralık 2018 tarihli haberini ele alalım. Habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin fotoğrafında polislerin tazyikli su sıktığı sırada yere çöken Sarı Yelekliler görülmektedir. Fotoğrafın altında *SARI YELEKLİ ÖFKE DİNMIYOR* başlığı atılmış ve ardından gelişmelere yer verilmiştir. İç sayfada ele alınan haberde iki farklı görsele yer verilmiştir. Bunlardan biri büyük biri küçük fotoğraftır. Büyük fotoğrafta yerden dumanlar yükselirken Sarı Yeleklilerin Fransız bayrağı sallayarak üzerine slogan yazdıkları kartonları havaya kaldırdıkları görülmektedir. Sarı Yeleklilerin çoğunda maske bulunması da dikkat çekicidir. Bu polislerin uyguladığı fiziksel şiddet yöntemlerinden biri olan gaz bombasına karşı alınmış bir önlemdir. Büyük fotoğrafın sağ alt köşesinde yer alan küçük fotoğrafta, arkasında yükselen alevlerin önünde duran maskeli bir kişi görülmektedir. Kişinin duruş ve hareketlerinden ceketini çıkarmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Haberin girişinde *“akaryakıt zamlarıyla birlikte alevlenen Macron yönetimine karşı protestolar başta Paris olmak üzere ülke genelinde dün de sürdü”* ifadesine yer verilmiştir. Haber girişinde kullanılan alev ifadesi ile küçük fotoğrafta yer alan “alev” ögesinin kullanımı anlamlıdır. Buradan yurttaşların Macron’a olan tepkisinin sadece akaryakıt zamları ile sınırlı olmadığı çıkarımı yapılabilir. Hatta akaryakıt zamları ile Macron’a olan tepkilerin artık en tepe düzeye ulaştığı anlamı çıkmaktadır. Bu anlam fotoğraf retoriği ile de pekiştirilmiştir. Haberin girişinde yer alan *“Paris sokakları savaş alanına döndü”* ifadesi haber fotoğrafları ile ortak bir anlam bağı kurularak verilmiştir. Nitekim haber fotoğraflarında yükselen duman ve alevler tıpkı bir savaş sahnesini andırmaktadır. Haber görselleri, haber metnindeki ifadeleri pekiştirmek için sıklıkla başvurulan retorik unsurlardan biridir.

Bir diğer örnek için gazetenin 3 Aralık 2018 tarihli haberine göz atmakta fayda vardır. Habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin fotoğrafında sarı yelegei olmayan, yüzü kanlar içinde yaralı bir eylemcinin

dizleri üzerine çökerek kollarını havaya kaldırdığı görülmektedir. Yerler ıslaktır. Bu kişinin arkasında ise Sarı Yelekliler bulunmaktadır. Sarı Yeleklilerden biri onu alkışlarken, bir diğeri ise yumruklarını sıkmış vaziyette yerdeki eylemciyi izlemektedir. Diğer Sarı Yelekliler ise diz çöken eylemciyi izlemektedir. Fotoğraf altı yazısı olarak verilen ifade ise şöyledir: “*Eylemlerde yüzlerce kişi gözaltına alındı, yüzden fazla kişi de yaralandı.*” Fotoğraf altı yazısı okunduktan sonra fotoğraf anlam kazanmaktadır. Diz çökmüş eylemci hem yaralı hem de dizleri üzerine çökerek kollarını açmış teslim olmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki Sarı Yelekliler ciddi anlamda polis tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. İç sayfa haberinde iki fotoğraf bulunmaktadır. Birisi haberin üzerinde, diğeri ise haberin sonundadır. İç sayfada yer alan haberin üst görselinde, ilk sayfadaki fotoğrafta yer alan eylemci görülmektedir. Fotoğraftan yağışlı bir gün olduğu anlaşılmaktadır, zeminde yer yer su birikintileri vardır. Feryat içerisinde bir yakarış sergileyen eylemci elinde Fransız bayrağı olan bir Sarı Yelekli ve bir başka kişi tarafından ayağa kaldırılmaya çalışılmaktadır. Haber sonunda Macron’un Champs-Elysees’de etrafı düşünceli gözlerle gözlerken çekilmiş olan fotoğrafı, “*Macron Champs-Elysees’de inceleme yaptı.*” fotoğraf altı yazısı ile verilmiştir. Başlıkta yer alan Macron formül arıyor ifadesi ilk sayfada yer alan Macron çıkış arıyor ifadesi ile anlam bakımından birbirini tamamlamaktadır. Bu söylem Macron’un fotoğraftaki düşünceli bakışlarının sebebini gözler önüne serer niteliktedir.

Haberlerde inandırıcılığı arttırabilmek adına görgü tanıklarının ifadelerine sıklıkla başvurulmuştur. Bunun yanı sıra inandırıcılığı arttırabilmek için diğer haber kaynaklarının haberlerine de başvurulmuştur. 4 Aralık 2018 tarihli haberde BBC’nin bir haberinin kaynak olarak gösterilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

5.2.2. Yeni Şafak gazetesi

Daha önce de bahsedildiği gibi mikro yapılar da makro yapılar kadar dikkat ve önem gerektirmektedir. Makro düzeyde görülmesi güç ideolojik üretimler, mikro düzeyde daha belirgin olabilir. Bu nedenle mikro göstergeler de makro göstergeler kadar değerlidir.

Yeni Şafak gazetesinde yapılan çözümlemelerdeki sözcük seçimleri dikkat çekicidir. Anılan sözcük seçimleri, gazetenin ideolojik üretimini ortaya çıkarma noktasında mikro yapının ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu bağlamda Yeni Şafak gazetesinde tercih edilen sözcük seçimleri ve özellikle de sıfatlar

hayli dikkat çekicidir. Cumhuriyet gazetesinde Sarı Yelekliler yalnız Sarı Yelekliler şeklinde isimlendirilmiştir. Fakat Yeni Şafak gazetesi Sarı Yelekliler için farklı nitelermelerde bulunmuştur. Bunlardan en dikkat çekicileri şöyledir: Fransa Gezisi (1 Aralık 2018) (Bu haber için bkz. EK 24), akaryakıt zammını bahane eden bir grup (3 Aralık 2018), isyancı (3 Aralık 2018). Buradan Yeni Şafak gazetesinin Sarı Yeleklileri nasıl değerlendirdiği görülebilmektedir. Yeni Şafak gazetesi Fransa'daki Sarı Yeleklileri Türkiye'deki Gezi Parkı olaylarına benzetmiştir. Gezi Parkı olayları, gazetenin ideolojik çerçevesinden değerlendirildiğinde desteklenen bir olay değildir. Bu nedenle bu durum, Yeni Şafak gazetesi tarafından olumsuz olarak sunulmuştur. Tıpkı Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi Yeni Şafak gazetesinde de polislerin “müdahale” ettiği ifadelerine sıklıkla yer verilmiştir. Bu sözcük seçimi hatalı ve ideolojiktir. Bu kullanım ile haber söylemi, polis şiddetini örtmüş ve Sarı Yeleklilerin maruz kaldığı fiziksel şiddeti bulanıklaştırmıştır.

Haberde görgü tanıklarının ifadelerine yer verilmiştir. Fakat ondan daha çok resmî yetkililerin söylemlerine yer verilmiştir. Yeni Şafak gazetesindeki haberler daha çok Macron'un söylemleri ve Macron'un içinde bulunduğu zor durum üzerinden inşa edilmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet gazetesinden ayrılmaktadırlar. Cumhuriyet gazetesinin Sarı Yeleklilerin taleplerine daha duyarlı olduğu görülmektedir. Yeni Şafak gazetesi ise genelde Macron'un içinde bulunduğu zor durumu irdelemektedir. Hatta zaman zaman Türkiye'deki Gezi Parkı olayları ile karşılaştırarak Avrupa'yı ve ABD'yi iki yüzlü olmakla suçlamaktan da geri kalmamıştır. Nitekim 3 Aralık 2018 tarihli haberde şöyle bir ifadeye yer verilmiştir: *“Fransa’da muhalefet partileri, yaşanan şiddet olaylarından hükümeti ve protestoculara aşırı güçle müdahale eden emniyet güçlerini sorumlu tuttu. Türkiye’deki Gezi Kalkışması sırasında her saat başı Türkiye’yi eleştiren Avrupa Birliği ve ABD’den ise Fransa’daki polis şiddetine ilişkin herhangi bir açıklama gelmemesi dikkat çekti.”*. Gazetenin paylaşmış olduğu art alan bilgisi ile siyasal bir karşılaştırma yapılarak son cümlede bir yoruma yer verilmiştir. Böylelikle Yeni Şafak muhabiri bir gazeteci gibi değil de bir siyasetçi gibi haber yazmaktan kaçınmamıştır. Ayrıca Yeni Şafak gazetesi de Cumhuriyet gazetesi gibi polisler için emniyet güçleri ifadesi kullanmıştır. Bu ifade tıpkı Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi Yeni Şafak gazetesinde de aynı ideolojik üretime sebebiyet vermektedir. Başka bir deyişle Sarı Yeleklilerin güvenlik tehdidi oluşturan bir grup gibi anlaşılmasına sebebiyet vermektedir.

Haberde kimi zaman bazı bilgiler saklanmak istenebilir. Bu bilgiler pasif yapılar ardına sıkıştırılabilir. Bunun dışında anlaşılması istenmeyen bilgi karmaşık cümleler verilerek de gizlenebilir. Yeni Şafak gazetesi bunlardan en çok pasif cümlelere yer vermiştir. Örneğin 3 Aralık 2018 tarihli haberinde Yeni Şafak gazetesi şu ifadeye yer vermiştir: “*Paris’te ‘Eylem 3: Macron istifa’ adı verilen gösteride önceki gün çıkan olaylarda 287 kişi gözaltına alındı, 17’si polis en az 110 kişi yaralandı.*” Cümlede alındı ve yaralandı şeklinde iki pasif çatılı eylem bulunmaktadır. Haberi okuduğumuzda gösteride çıkan olaylarda iki yüz seksen yedi kişinin gözaltına alındığı ifade edilmiştir. Fakat gözaltına alan kişiler kimdir? Polisler değil midir? Neden “*polis iki yüz seksen yedi kişiyi gözaltına aldı*” ifadesine yer verilmemiştir de polis öznesi gizlenmeye ihtiyaç duyulmuştur? Bu kullanımlar “geleneksel” gazetecilik kodlarıdır ve kalıplaşmış ifadelerdir. Öte yandan cümlelerin devamında yaralanan kişilere yer verilmiştir. Yaralama eylemi kimler tarafından yapılmıştır belirsizdir. Olayların tarafları Sarı Yelekliler ve polislerdir. Fakat bu bilgi es geçilmiştir. Kişilerin yaralanmasına sebep olan şey de büyük oranda polis şiddetidir.

Yaralananların sayısı spesifikleştirme ile verilmiştir. Fakat burada bir ayrıma parantez açmak gerekmektedir. Öyle ki yaralananlardan eylemciler ve polisler arasında bir ayırım yapılmıştır. Yaralananların on yedisinin polis olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında da yüz on kişi yaralanmıştır. Cümlelerin başında iki yüz seksen yedi kişiyi gözaltına alanların polislerin olduğuna yer verilmezken, burada yaralandıklarına ayrıca yer verilmiştir. Üstelik yaralanan Sarı Yeleklilere protestocu ve eylemci dahi denmemiş, doğrudan “kişi” olarak nitelendirilmişlerdir. Buradan çıkan anlam, polislerin olaylar sırasında zarar gördüğüdür. Diğer yaralananlar ise kategorize edilmemiştir. Onlar sadece yüz on “kişidir”. Kim oldukları belli değildir, önemli de değildir.

Gazete yerel bağdaşıklık öğelerine de başvurulmuştur. Örneğin gazetenin 13 Ocak 2019 tarihli haberini ele alalım. *BİBER GAZLI MÜDAHALE* ara başlığı altında kullanılan ifadeler şöyledir: “*Polis, taş atan göstericilere biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti.*” Burada polislerin göstericilere biber gazı ve tazyikli su sıkmasının sebebi, nedensellik bağı ile açıklanmıştır. Polis kendilerine taş attıkları için biber gazı ve tazyikli su sıkmıştır. Böylelikle polisin bu eylemi meşru bir zemine çekilmiştir. Protestocular da bunu hak etmiştir. Aynı şekilde 10 Şubat 2019 tarihli haberde de polisle çatışmanın sonucu olarak göstericilerden birinin elini kaybetmesi de bir

nedensellik bağı kurularak aktarılmıştır. Böylelikle yerel bağdaşıklık unsuru, gazetede polis şiddetinin meşrulaştırılması adına başvuru yöntemlerinden biri olmuştur.

Haberde başvuru en önemli retorik unsurlardan biri de fotoğraflardır. Yeni Şafak gazetesi de bu retorik unsurları kullanmaktan geri kalmamıştır. Bu duruma örnek olarak gazetenin 18 Kasım 2018 tarihli haberini ele almak mümkündür. Bu haber, Yeni Şafak gazetesinin Sarı Yelekliler haberine yer verdiği ilk haberdır. Bu bağlamda Sarı Yelekliler hakkında yapılan tanımlamalar önem taşımaktadır. Tanımlamalar sadece metinle değil, aynı zamanda görsellerle de yapılabilir. Haberde bir büyük bir de küçük fotoğraf kullanılmıştır. Büyük fotoğrafta Sarı Yeleklilerin yolu lastiklerle kapattığı görülmektedir. Küçük fotoğrafta ise bir Sarı Yeleklinin Macron maskesi takarak başına ip geçirdiği görüntülenmiştir. Fotoğraf altı yazısında büyük harflerle “*MACRON’UN BOYNUNA İP DOLADILAR*” yazılmıştır. Bu fotoğraf ile Sarı Yeleklilerin Macron’un ölmesi gerektiğini ima eden, sert bir tutum sergilediği vurgulanmıştır. Bu durum Sarı Yeleklilerin en hafif ifade ile şiddet yanlısı bir topluluk olduğunu düşündürmektedir. Haberin başlığında ise sarı harflerle “*Sarı yelekliler ayaklandı*” ifadesine yer verilmiştir. Ayaklanmak eyleminin sosyobilişsel olarak ifade ettiği anlam genelde olumsuzdur. Eğer bir ayaklanma varsa bu durum genelde olumsuz gelişmelere gebe. Bu bağlamda Sarı Yelekliler ayaklanarak, daha en başından potansiyel birçok olumsuz gelişmenin sorumlusu olarak işaret edilmektedir. Bu olumsuz gelişmelerin en önemli habercisi, haber fotoğrafında da görüldüğü gibi Macron’un boynuna ip dolanmasıdır.

Gazetenin 13 Ocak 2019 tarihli haberinde habere hem ilk sayfada hem de iç sayfada yer verilmiştir. İlk sayfada yer alan haberin fotoğrafında muhtemelen polisle çatışmakta olan Sarı Yelekliler görülmektedir. Başlık sarı renkle yazılmıştır ve şöyledir: “*Sarı öfke dinmiyor*”. Haberin spotunda ise şu ifadeler yer verilmiştir: “*Fransa’da sarı yeleklilerin öfkesi, alınan sert önlemlere rağmen dinmedi. 9’uncu haftasına giren eylemlerde, ülke genelinde sokaklara dökülen 32 bin kişi, Macron yönetimini protesto ederek polisle çatıştı*”. Bu söylem haber fotoğrafı ile bağdaşmaktadır. Haber fotoğrafı, haber spotundaki söylemi destekler niteliktedir. Böylelikle haber fotoğrafına retorik bir unsur olarak başvurulmuştur. İç sayfada yer alan haberde üç farklı görsele yer verilmiştir. İlk görselde göstericilerin polis şiddetini durdurun yazılı pankart açtığı görülmektedir. Fotoğraf altı yazısında da bu duruma vurgu yapılmıştır. Bu fotoğraf ile ilk sayfadaki fotoğraf arasında bir bağ kurulabilmektedir. Bu bağlamda gene bir anlam pekiştirmesinden söz edilebilir. Başlığın hemen altında ise Fransa bayrağı maskesi

takmış beş protestocuya yer verilmiştir. Başlığın sağ altında ise bir meydanda toplanmış olan Sarı Yelekliler görülmektedir. Meşale yakılmış ve havada sarı bir duman görülmektedir. Bu kadar çok Sarı Yelekliler görüntüsüne yer verilmesi Sarı Yeleklilerin her yerde olduğu düşüncesini akıllara getirmektedir. Bu düşünce de haber başlığı olan “*PARİS’TE dinmeyen ÖFKE*” ifadesi ile örtüşür niteliktedir. Sarı Yeleklilerin “öfkesi” dinmemektedir ve sokakları bırakmamaktadırlar.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada 17 Kasım 2018 tarihinde başlayan Sarı Yelekliler Hareketi'ne ilişkin haberlerin Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki ideolojik sunumu ele alınmıştır. İlgili haberler van Dijk'ın "makro-mikro modeli" kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışmanın başında iki soruya işaret edilmiştir. Bunlar "Haberlerde makro düzeyde nasıl bir ideolojik üretim yapılmıştır?" ve "Haberlerde mikro düzeyde nasıl bir ideolojik üretim yapılmıştır?" sorularıdır. Çalışmanın sonunda bu soruların cevaplarına değinmek faydalı olacaktır.

Haberlerin makro yapısına bakıldığında Cumhuriyet gazetesinin haber söyleminde kendi ideolojik çizgisine bağlı kaldığı görülmüştür. Gazetede, genellikle Sarı Yeleklilerin söylemlerine ve taleplerine yer verilmeye çalışılmıştır. Bu, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerini birbirinden ayıran en önemli özelliktir. Cumhuriyet gazetesi haberlerde işçi sınıfı ve orta sınıfı temsil eden Sarı Yeleklilerin çıkarlarını merkeze çekmeye çalışmıştır. Fakat buna karşın zaman zaman Sarı Yelekliler karşıtı ideolojik üretim yapmaktan da kaçınamamıştır. Öyle ki Cumhuriyet gazetesi gerek makro gerekse mikro düzeyde Sarı Yeleklilerin çıkarlarına ters düşen söylemlere yer vermiştir. Bunun en önemli nedeni haberlerde art alana ve bağlam bilgisinin olmaması ya da yeterince olmamasıdır. Nitekim Cumhuriyet gazetesinin kimi zaman eksik bilgi vererek bağlamı doğru kuramadığı görülmüştür.

Haberlerde genelden özele gidiş olduğu, genel ifadeli bir başlığın açılımının alt başlık ya da spotlarda verildiği anlaşılmıştır. Yani haber başlıklarında genelleştirme, kurgulama ve enformasyon eksilimine gidildiği saptanmıştır. Böylece haberler; başlıklar haber girişini, haber girişi de haber metnini temsil ettiğinden paketlenmiş bir metin olarak ideolojik üretime konu olmuştur. Bunun yanı sıra ana olay haber girişinde sunulmuş ve ideolojik bir kılıfa büründürülmüştür. İdeolojik üretimin görünümünde Cumhuriyet gazetesi Sarı Yeleklilerden yana tavır almaya çalışırken, onları sorunlu göstermekten kaçınamamış günlük yaşamın huzur ve güven içerisinde sürmesini engelleyici etken olarak sunmuştur. Bunun nedeni Cumhuriyet gazetesinin eleştirel bir çizgisi olmasına karşın geleneksel gazetecilik pratiklerine uygun olarak haber sunmasıdır. Nitekim haberin söyleminde ideolojik üretimin nedeni yapısal yanlışlık sorunudur. Bu da haber üretim sürecinde kaynaklarla kurulan ilişkilerden kurumların ekonomi politiklerinden haber yazma tekniğinden, tercih edilen dilden kaynaklanmaktadır.

Dolayısıyla tek bir cümle ile ifade edildiğinde Cumhuriyet gazetesi kaş yapayım derken göz çıkarmıştır.

Buna karşılık Yeni Şafak gazetesi de ideolojik üretim yapmıştır ancak biçimi Cumhuriyet gazetesinden farklı olmuştur. Yeni Şafak gazetesinin Sarı Yeleklilerin yanında bir tavır aldığını söylemek güçtür. Bu gazete daha çok Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı bir tutum sergilemiştir. Başlangıcından sonuna kadar olayların sorumlusu olarak Macron gösterilmiştir. Yeni Şafak gazetesinde de genelden özele gidiş olduğu, kurgulama, genelleştirme ve enformasyon eksiltimi yapıldığı saptanmıştır. Yine ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmüştür. Gazete gerçek art alan ve bağlam bilgisini vermemiştir. Sonuç itibarıyla olayların sorumluluğunu Macron’a yıkmıştır. Bu da Yeni Şafak gazetesinin Cumhuriyet gazetesinden sunum farkını ortaya koymaktadır.

İki gazetenin sunum farkını diğer haberleri de temsil edecek ölçüde 5 Aralık 2018 tarihli haber üzerinden göstermek yararlı olacaktır. Cumhuriyet gazetesi haberde *PARİS YÖNETİMİ AKARYAKIT ZAMMINI 6 AY ERTELEDİ* üst başlığını kullanmış ve başlıkta şu ifadelerle yer vermiştir: *KRİZİ ‘ASKIYA’ ALDI*. Yeni Şafak gazetesi ise üst başlıkta *KÖŞEYE SIKIŞAN MACRON GERİ ADIM ATTI* ifadelerine yer verirken kullandığı başlık ise şöyledir: *ZAMLARA 6 AY ERTELEME*. Üst başlıklara bakılınca Cumhuriyet gazetesinin odak noktasının “zamların 6 ay ertelenmesi” olduğu görülmektedir. Fakat Yeni Şafak gazetesinin odak noktası, Macron’un köşeye sıkışması ve bunun sonucunda geri adım atmış olmasıdır. Cumhuriyet gazetesi zamların ertelenmesini merkeze çekerken, aynı durum için Yeni Şafak gazetesi Macron’un zor bir durumda olduğunu vurgulamıştır. Başlıklarda ise Cumhuriyet gazetesinin tırnak içi ifade kullanımı dikkat çekmektedir. Cumhuriyet gazetesi, zammın askıya alındığını tırnak içi ifade ile vurgulayarak ön plana çıkarmıştır. Yani gazete bu durumun geçici olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Diğer bir deyişle Sarı Yeleklilerin çıkarlarını korumaya çalışmıştır. Fakat Yeni Şafak gazetesi büyük harflerle ve kalın puntolarla zamların altı ay ertelendiğini bir müjdeymişçesine paylaşmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde özetle Cumhuriyet gazetesi Macron’un kararına karşı mesafeli bir duruş sergilerken, Yeni Şafak gazetesi Macron’un zor bir durum içinde olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

Haberlerin mikro yapısına bakıldığında Cumhuriyet gazetesinin Sarı Yelekliler Hareketi'ni; isyan, öfkeli ve kriz gibi ifadeler ile nitelediği görülmüştür. Böylelikle bilerek veya bilmeyerek Sarı Yelekliler en başından olumsuz bir çerçeveye sıkıştırılmıştır. Sözcük seçiminin yanı sıra, fotoğraf da önemli bir ideolojik araçtır ve aynı zamanda retorik bir öğedir. Cumhuriyet gazetesi bu konuda Sarı Yeleklilere karşı zaman zaman olumsuz bir tavır takınmıştır. Cumhuriyet gazetesinin hem aktif hem pasif yapılı cümle kullandığı görülmüştür. Ancak bunlar arasında aktif yapılı cümlelerin daha yoğun olduğunu söylemek mümkündür. Elbette önemli olan bu cümlelerin verdiği anlamdır. Öznesi polis olan aktif yapılı cümlede polis gücüne vurgu yapılmıştır. Bazı olumsuz içerikli pasif cümlelerde ise özneye konması gerekirken polisin gizlendiği de görülmüştür.

Yeni Şafak gazetesinin mikro düzeyde başvurduğu yöntemler dikkat çekicidir. Bu bağlamda Yeni Şafak gazetesinin başvurduğu en dikkat çeken mikro unsur sözcük seçimleridir. Sarı Yeleklilere Türkiye'deki Gezi Parkı olaylarına ilişkin Fransa Gezisi gibi yakıştırmalar yapılmıştır. Bu söylem, ideolojik olarak Yeni Şafak ekseninde olumsuz bir anlama sahiptir. Yeni Şafak gazetesi Sarı Yeleklilere, darbeci (3 Aralık 2018), zamları bahane eden (3 Aralık 2018) ve isyancı (4 Aralık 2018) gibi yakıştırmalar yapılmış veya dolaylı yollardan ima edilmiştir. Yeni Şafak gazetesi, 2 Aralık 2018 tarihli haberde de Sarı Yeleklileri “taşlı ve sopalı gruplar” olarak nitelendirmiştir. Bu sözcük seçimleri Sarı Yelekliler hakkında olumsuz bir anlam oluşmasına neden olmuştur. Bu arada polis şiddetini gizlemeye yönelik dikkat çeken kullanımlardan biri “müdahale” sözcüğüdür. “Müdahale” kullanımına, polislerin eylemcilere şiddet uygulamaya başladığı zamanlarda başvurulmuştur. Bu kullanım ile polislerin uyguladığı şiddet gizlenmeye çalışılmış ve şiddetin gerçekte olduğundan daha hafif görülmesine neden olmuştur. “Müdahale” sözcüğünün kullanımı için yapılan değerlendirme Cumhuriyet gazetesi için de geçerlidir.

Bu çalışma, van Dijk'ın modelinin ilgili haberleri çözümlemeye uygun bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur. İki gazetede de olaylar art alan ve bağlam bilgisinden yoksun olarak sunulmuştur. Bu da haberlerin ideolojik üretime konu olmasına neden olmuştur. Cumhuriyet gazetesi Sarı Yeleklileri olumlu göstermeye çalışırken, olumsuz göstermekten kaçınamamış ve ideolojik olarak sunmuştur. Yeni Şafak ise Emmanuel Macron karşıtlığı üzerinden bir sunum yaparak, haberin söyleminde ideolojik üretim yapmıştır. İki gazete de Sarı Yelekliler Hareketi'ni sanki

iki güç arasındaki çatışma varmış gibi sunmaktan kaçınamamıştır. Bu da ideolojik üretime konu olmuştur. Sonuç olarak bu tez çalışması, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin Sarı Yelekliler Hareketi'ne ilişkin haberleri ideolojik üretim yaparak sunduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışma dolayısıyla van Dijk'ın yaklaşımının yanı sıra kuramsal temelde değinilen diğer eleştirel söylem çözümlemecilerinin yaklaşımlarının kullanılmasının genelde iletişim özelde gazetecilik alanına katkı vereceği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Benjamins. Thorne B., Kremarae, C., ve Henley, N. (Editörler) (1983). *Language, Gender, and Society*. MA: Newbury House.
- Bull, Tove ve Toril Swan. (Editörler) (1992). *Language, Sex and Society. Special Issue of International Journal of the Sociology of Language*, 1992 (94), (s. 7-12).
- Chilton, Paul. (Ed.) 1985. *Language and the Nuclear Arms Debate: Nukespeak Today*. London: Pinter.
- Chilton, Paul (1988). *Orwellian Language and the Media*. London: Longman.
- Dağtaş, Erdal (2016). Giriş: Sınıfsaldan Kimlik Eksenli Toplumsal Hareketlere ve Medyaya İlişkin Genel Bir Değerlendirme. E. Dağtaş (Ed.), *Özgürleşmenin Yolları* içinde (s. 9-26). Ankara: Ütopya.
- Fairclough, Norman L. (1989). *Language and Power*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Oxford: Polity Press.
- Fairclough, N. ve Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. Teun A. van Dijk (Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* içinde, (s. 258-284). London: Sage.
- Fairclough, N. (2000). Discourse, Social Theory and Social Research: The Discourse of Welfare Reform. *Journal of Sociolinguistics*, (4) 2, (s. 163-195).
- Fairclough, N. (2001). The Dialectics of Discourse. *Textus*, XIV (2), (s. 231-242).
- Fairclough N., Mulderring, J., Wodak, R., (2011), Critical Discourse Analysis. T.A. van Dijk (Ed.) *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* içinde, (s. 357-378). Sage.
- Fisher, Sue ve Alexandra Dundas Todd. (Ed.) (1986). *Discourse Institutional Authority: Medicine, Education and Law*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Company.
- Fisher, Sue ve Alexandra Dundas Todd. (Editörler) (1988). *Gender and Discourse: The Power of Talk*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Company.

- Ghachem, I. (2015). A Sociocognitive Approach to Agency Framing in David Cameron's 2010 Pre-Election Discourse. *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines*, 7 (2), (s. 263-281).
- Goodwin, Jeff ve James M. Jasper (2009). Introduction. *The Social Movements Reader: Cases and Concepts* içinde (s. 1-8). J. Goodwin ve J. M. Jasper (Editörler). USA: Blackwell Publishing.
- Lakoff, Robin T. (1975). *Language and Woman's Place*. New York: Harper and Row
- Özer, Ö. (2017). A Critical Discourse Analysis of News on The Assassination of Russian Ambassador Andrey Karlov, *International Journal of Humanities and Social Science*, 7(5), (s. 59-64).
- Özer, Ö. (2018). *Gökyüzüne Çığlık: Öncülerden Eleştirel Söylem Yaklaşımları ve Özgün Çözümlemeler*. Konya: Literatürk Academia.
- Pecheux, Michel. (Ed.) (1975). *Analyse du Discourse. Langue et Ideologies. Langages 37*. Paris: Didier-Larousse.
- Reisigl, M., ve Wodak, R. (2009). The Discourse-Historical Approach (DHA). R. Wodak, ve M. Meyer (Editörler), *Methods for Critical Discourse Analysis* içinde, (s. 87-121). London: Sage (2. düzenlenmiş hali).
- Van Dijk, Teun A. (1982). Opinions and Attitudes in Discourse Comprehension. J.F. Le Ny ve W. Kintsch (Editörler). *Language and Comprehension* içinde (s. 35-51). Amsterdam: North Holland Publishing Company.
- van Dijk, Teun A. (1983). Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News. *Journal of Communication*, 33 (2), 20-43.
- van Dijk, Teun A. ve W. Kintsch (1983). *Strategies of Discourse Comprehension*. New York: Academic Press.
- van Dijk, Teun A. (1987). *Communicating Racism*. Newbury Park, CA: Sage.
- van Dijk, Teun A. (1988). *News Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- van Dijk, Teun A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.
- van Dijk, Teun A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, (4) 2, (s. 249-283).
- van Dijk, Teun A. (1995). Power and the News Media. D. Paletz (Ed.), *Political Communication and Action*. (s. 9-36). Cresskill, NJ: Hampton Press.

- van Dijk, Teun A. (1996). Discourse, Power and Access. Carmen Rosa Caldas-Coulthard ve Malcolm Coulthard (Editörler), *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis* içinde (s. 84-104). London: Routledge.
- van Dijk, Teun A. (2003a). The Discourse-Knowledge Interface. Gilbert Weiss ve Ruth Wodak (Editörler). *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity* içinde (s. 85-109). Houndsmills, UK: Palgrave-MacMillan.
- van Dijk, Teun A. (2003b). Knowledge in parliamentary debates. *Journal of Language and Politics*, 2 (1), (s. 93-129).
- van Dijk, Teun A. (2004). Discourse, Knowledge and Ideology: Reformulating Old Questions and Proposing Some New Solutions. Martin Pütz, JoAnne Neff ve Teun A. van Dijk (Editörler). *Communicating Ideologies. Multidisciplinary Perspectives on Language, Discourse and Social Practice* içinde (s. 5-38). Frankfurt am Mein: Peter Lang.
- van Dijk, Teun A. (2006). Ideology and Discourse Analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11 (2), (s. 115-140).
- van Dijk, Teun A. (2008). News, Discourse, and Ideology. T. Hanitzsch ve W. Jorgensen (Editörler), *Handbook of Journalism Studies* içinde (s. 191-204). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- van Dijk, Teun A. (2009). Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach. R. Wodak ve M. Meyer (Editörler). *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 62-86). London: Sage.
- van Dijk, Teun A. (2011). Discourse, Knowledge, Power and Politics. Christopher Hart (Editör). *Critical Discourse Studies in Context and Cognition* içinde (s. 27-63) Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- van Dijk, Teun A. (2012) A Note on Epistemics and Discourse Analysis. *British Journal of Social Psychology*, 51 (3), (s. 478-485).
- van Dijk, Teun A. (2013). Ideology and Discourse. M. Freeden, L. T. Sargent ve M. Steaars (Editörler), *The Oxford Handbook of Political Ideologies* içinde (s. 175-196). Oxford: Oxford University Press.

- van Dijk, Teun A. (2014). Discourse-Cognition-Society. Current State and Prospects of the Socio-Cognitive Approach to Discourse. C. Hart ve P. Cap (Editörler), *Contemporary Critical Discourse Studies* içinde (s. 121-146). London: Bloomsbury
- van Dijk, Teun A. (2015). Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach. Ruth Wodak ve Michael Meyer (Editörler.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (3. Baskı) içinde (s.63-85). London: Sage
- van Dijk, Teun A. (2015b). Critical Discourse Analysis. D. Tannen, H. Hamilton ve D. Schiffrin (Editörler.), *Handbook of Discourse Analysis* (İkinci Basım) içinde (s. 466-485). Chichester: Wiley Blackwell.
- van Dijk, Teun A. (2016). Sociocognitive Discourse Studies. John Richardson ve John Flowerdew (Editörler). *Handbook of Discourse Analysis* içinde (s. 1-26). (İkinci baskı). London: Routledge.
- van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice New Tools for Critical Discourse Analysis*, Oxford University Press
- Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. R. Wodak ve Meyer (Editörler), *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 63- 94). London: Sage.
- Wodak, Ruth. (2002). Aspects of Critical Discourse Analysis, *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36, (s. 5-31).
- Wodak, R. ve M. Meyer. (2009). Critical Discourse Analysis History, Agenda, Theory and Methodology, R. Wodak ve M. Meyer (Editörler) *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde (s. 1-33). London: Sage

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/16/gilet-jaunes-yellow-jackets-protesters-france-standstill> (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- <https://www.npr.org/2018/12/02/672714809/french-president-holds-security-meeting-on-yellow-vest-protests> (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- <https://see.news/see-publishes-yellow-vests-demands-to-end-protests-in-france/>
- <https://www.nytimes.com/2018/12/04/fashion/yellow-vests-france-protest-fashion.html> (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- <https://www.npr.org/2018/12/03/672862353/who-are-frances-yellow-vest-protesters-and-what-do-they-want> (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- https://www.liberation.fr/france/2018/12/02/paris-emeutes-inedites-depuis-68_1695615 (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- <https://www.theguardian.com/world/video/2019/mar/07/my-hand-was-hanging-from-my-wrist-gilets-jaunes-protesters-mutilated-by-police-weapons> (Erişim tarihi: 15.01.2020)
- <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/27/gilets-jaunes-leader-hit-in-eye-during-protest-will-be-disabled-for-life> (Erişim tarihi: 15.01.2020)
- <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3601006> (Erişim tarihi: 15.01.2020)
- <https://www.mercurynews.com/2018/11/30/yellow-jacket-tax-protests-spread-billiard-balls-vs-water-cannons/> (Erişim tarihi: 15.01.2020)
- <https://www.sudinfo.be/id95716/article/2019-01-12/gilets-jaunes-trois-belges-decedes-depuis-le-debut-du-mouvement> (Erişim tarihi: 14.02.2020)
- <https://www.bbc.com/news/world-europe-46513189> (Erişim tarihi: 15.01.2020)
- <https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/spin-doctor> (Erişim Tarihi: 16.01.2020)
- <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/deictic> (Erişim Tarihi: 24.04.2020)

EKLER

- EK-1. Cumhuriyet Gazetesi 18 Kasım 2018 (Sayfa 1)
- EK-2. Cumhuriyet Gazetesi 18 Kasım 2018 (Sayfa 15)
- EK-3. Cumhuriyet Gazetesi 2 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-4. Cumhuriyet Gazetesi 2 Aralık 2018 (Sayfa 10)
- EK-5. Cumhuriyet Gazetesi 3 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-6. Cumhuriyet Gazetesi 3 Aralık 2018 (Sayfa 7)
- EK-7. Cumhuriyet Gazetesi 5 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-8. Cumhuriyet Gazetesi 5 Aralık 2018 (Sayfa 7)
- EK-9. Cumhuriyet Gazetesi 4 Ocak 2019 (Sayfa 7)
- EK-10. Cumhuriyet Gazetesi 7 Ocak 2019 (Sayfa 7)
- EK-11. Cumhuriyet Gazetesi 13 Ocak 2019 (Sayfa 15)
- EK-12. Cumhuriyet Gazetesi 10 Şubat 2019 (Sayfa 15)
- EK-13. Yeni Şafak Gazetesi 18 Kasım 2018 (Sayfa 9)
- EK-14. Yeni Şafak Gazetesi 3 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-15. Yeni Şafak Gazetesi 3 Aralık 2018 (Sayfa 9)
- EK-16. Yeni Şafak Gazetesi 4 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-17. Yeni Şafak Gazetesi 4 Aralık 2018 (Sayfa 9)
- EK-18. Yeni Şafak Gazetesi 5 Aralık 2018 (Sayfa 9)
- EK-19. Yeni Şafak Gazetesi 4 Ocak 2019 (Sayfa 8)
- EK-20. Yeni Şafak Gazetesi 7 Ocak 2019 (Sayfa 8)
- EK-21. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2019 (Sayfa 1)
- EK-22. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2019 (Sayfa 8)
- EK-23. Yeni Şafak Gazetesi 2 Şubat 2018 (Sayfa 8)
- EK-24. Yeni Şafak Gazetesi 1 Aralık 2018 (Sayfa 9)
- EK-25. Yeni Şafak Gazetesi 2 Aralık 2018 (Sayfa 1)
- EK-26. Yeni Şafak Gazetesi 2 Aralık 2018 (Sayfa 9)
- EK-27. Cumhuriyet Gazetesi 4 Aralık 2018 (Sayfa 7)

SARI YELEKLİLER İSYANI

FRANSA'DA Cumhurbaşkanı Macron'un tartışmalı ekonomik reform paketine tepkiler dinmiyor. Son olarak yakıt vergisinin artırılmasını protesto eden sarı yelekli binlerce kişi alanlara çıktı. Paris'te "Yalancı", "Zenginlerin başkanı Macron" sloganları atıldı. Elysee Sarayı'na yürümek isteyenleri polis engelledi. Eyleme halkın desteğinin yüzde 76 olduğu belirtildi. ➤ SÜLEYMAN TOSUNOĞLU 15'te

'SARI YELEK' İSYANI

SÜLEYMAN TOSUNOĞLU

Fransa yakıt fiyatlarındaki artışa karşı dün ülke genelinde protestolara sahne oldu. Başkent Paris başta olmak üzere pek çok kentte on binlerce kişi meydanlara çıktı, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un tartışmalı ekonomik reform paketine karşı tepki gösterdi. Halihazırda Macron'a karşı sendikaların ara ara eylemlerinin sürdüğü ülkede son olarak yakıt vergisinin artırılması kararıyla birlikte Jacline Mouraud isimli bir kadının sosyal med-

ya üzerinden başlattığı kampanyaya yoğun ilgi oldu. Macron'un akaryakıttaki vergilerin aşağı çekilmesinin söz konusu olmadığı çıkışı gündeme yansıran "Sarı yelek" adı altında örgütlenen eylemciler dün yönetimi protesto için sokaklara çıktı, yolları kapattı.

Muhalefet ve sendikalar da eyleme destek verirken birçoğu alanda kendi sembollerini kullanmadı. Paris'teki eylemlerde "Macron istifa", "Yalancı", "Zenginlerin başkanı Macron" sloganları atıldı. Elysee Sarayı'na yürümek isteyen kalabalığı polis engel-

ledi. Yerel basın, eyleme halkın desteğinin yüzde 76 olduğunu aktaran anketlere yer verdi. Son dönemde Macron'un kamuoyu desteğinin düştüğü biliniyor.

Bir kişi yaşamını yitirdi

Öte yandan İçişleri Bakanlığı, çocuğunu doktora götürmek üzere aracını süren bir kadının kalabalığı görünce panikleyerek kaza yaptığını, eylemcilerin arasına aracıyla girdiğini, olayda bir kişinin yaşamını yitirdiğini duyurdu. 20 kişinin de yaralandığı kaydedildi. ● PARIS

Fransa'da öfke dinmiyor

SÜLEYMAN TOSUNOĞLU

Fransa'da, akaryakıt zamlarıyla birlikte alevlenen Macron yönetimine karşı protestolar başta başkent Paris olmak üzere ülke genelinde dün de sürdü. Yaklaşık iki hafta önce sosyal medyadan başlatılıp meydanlara inen, "Sarı Yelekliler" adı altında gerçekleşen eylemlerde dün Paris sokakları adeta savaş alanına döndü. Paris'teki ünlü Champs-Elysees Caddesi polis tarafından kapatıldı.

En az 80 kişi yaralandı

Alana girmeye çalışan eylemcilere polis göz yaşartıcı gaz ve tazyikli suyla müdahale etti. Kimi gruplarla polis arasında çatışmalar yaşandı. Bazı eylemciler arabaları, çöp kutularını ateşe verdi. Olaylarda 14'ü güvenlik görevlisi 80 kişinin yaralandığı yerel basına yansıdı. Fransa Başbakanı Edouard Phi-

lippe, Paris'te 5 bin 500 olmak üzere Fransa genelinde düünkü eylemlere katılımın 36 bin olduğunu savundu. Eylemleri düzenleyenler ise bu sayının daha fazlasına işaret etti. Paris'teki gösterilerde 205 kişinin gözaltına alındığı da belirtildi. Zafer Takı anıtının önünde toplanan yaklaşık 3 bin eylemci Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron yönetiminin tartışmalı ekonomik reform paketine, akaryakıt fiyatlarına, vergi artışına zammı tepki gösterdi. Eylemciler "Macron İstifa", "Vergileri durdurun", "İşe gitmek artık bizim için lüks haline geldi", "Eylemler, devrime dönüşebilir" sloganları attı.

Paris'teki eylemleri engellemek için polis 8 metro istasyonu ve şehir merkezine giden bütün yolları kapattı. Ama engellemelere rağmen Paris'in merkezine akın eden grupların bir kısmı Champs-

Elysees Caddesi'ne giriş yaptı. Güvenlik güçleri, eylemlerde aşırı sağcı grupların provokasyona giriştiği görüşünü dile getirdi.

Hükümet ikna edemedi

Macron yönetimi protestoların önünü kesmek için hafta arasında petrol fiyatlarındaki artışın küresel ısınma ile mücadeleye aktarılacağı açıklamaları yapmış, eylemci grupların temsilcileriyle bir araya gelme yönünde adım atmış ancak ikna çabalarından sonuç alamamıştı. Düünkü eylemler sırasında Macron, G-20 zirvesi çerçevesinde Arjantin'deydi. Paris'te geçen haftaki eylemlerde de çatışmalar yaşanmış, çok sayıda kişi yaralanmış, yüzlerce eylemci gözaltına alınmıştı.

Fransa'daki "Sarı Yelekliler" eylemi önceki gün akaryakıt zammını protestolar çerçevesinde Belçika'ya da sıçramıştı. • PARİS

SARI YELEKLİLER YİNE SOKAKLARDA

AA

Eylemlerde yüzlerce kişi gözaltına alındı, yüzden fazla kişi de yaralandı.

Macron çıkış arıyor

FRANSA'DA Macron iktidarı "sarı yelekliler" eylemlerini dindirmek için formülleri masaya yatırdı. Protestoların uğrak noktası Champs-Elysee Caddesi'ni ziyareti sırasında istifaya çağrılan Macron, kabinesiy-le acil güvenlik zirvesi düzenledi.

MACRON toplantının ardından Başbakan Philippe'den muhalefet liderleri ve "sarı yelekliler"den bir heyet ile görüşmesini istedi. Reuters'a konuşan bir cumhurbaşkanlığı kaynağı, "Toplantıda OHAL gündeme gelmedi" dedi. >>7'de

TÜRKİYE'DEN 'FRANSA'YA SEYAHAT' UYARISI >>7'de

Macron formül arıyor

Kamuoyu araştırmalarına göre Fransa tarihinin en düşük halk desteği oranına sahip Emmanuel Macron iktidarı, ülkenin son yıllardaki en kitlesel protestolarından biri olan “sarı yelekliler” eylemlerini dindirmek için çıkış arayışında. Protestoların merkezindeki Paris’te bulunan Champs-Élysées Caddesi’ni dün ziyaret eden Cumhurbaşkanı Macron, daha sonra kabinesiyle acil güvenlik zirvesi düzenledi. Zirvede, bundan sonra düzenlenecek protestolara karşı alınacak güvenlik önlemlerinin ele alındığı gündeme yansıdı. Macron toplantının ardından, Başbakan Edouard Philippe’den muhalefet parti liderleri ve “sarı yelekliler”den bir heyet ile görüşmesini istedi. Reuters haber ajansına konuşan bir cumhurbaşkanlığı kaynağı, OHAL ilanınının toplantıda ele alınmadığını söyledi. Zirve öncesi Macron yönetiminin OHAL ilanını da dışlamadığı haberleri basına yansıdı.

Macron, İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre ülke çapında 36 bin kişinin katıldığı protestolarda ana caddelere girişi engelleyen polisle çatışan eylemcileri suçlamış, “Bu şiddetin failleri değişim istemiyor, iyileştirme istemiyor, kaos istiyor” ifadelerini kullanmıştı. Fransa’da “ekolojik gerekçelerle” akaryakıt fiyatlarına getirilen ek vergilerin ardından geçen ay taşra kentlerinde eylemcilerin bazı yolları kapatarak başladığı protestolar ülke çapına yayılmış, önceki günkü eylemlerde 412 kişi gözaltına alınmıştı.

Öte yandan, önceki geceki bazı protestocuların Paris’in sembolü Zafer Takı’ndaki Marianne heykeline zarar verdikleri belirtildi. Ülkenin güneyindeki protestolarda meydana gelen trafik kazasında da bir motor sürücüsünün yaşamını yitirdiği açıklandı.

Macron, Champs-Élysées’de inceleme yaptı.

KRİZ ASKIYA ALINDI

Fransızlar geri adım attırdı

FRANSA hükümeti, “sarı yelekli” protestolar karşısında geri adım attı. Cumhurbaşkanı Macron’un halkın sesine kulak verdiğini belirten Başbakan Philippe, vergi artışını 6 ay erteledi. >> 7’de

Çarşamba 5 Aralık 2018

dishab@cumhuriyet.com.tr

EDİTÖR: BETÜL BERİŞE

TASARIM: BAHADIR AKTAŞ

7

PARİS YÖNETİMİ AKARYAKIT
ZAMMINI 6 AY ERTELEDİ

KRİZİ 'ASKIYA' ALDI

Fransa'da ulaşım sektöründe çalışanların yanı sıra ambulans sürücülerinin destek verdiği eylemlere ortaöğretimde hükümetin uygulamaya koymaya hazırlandığı reform planına tepki gösteren öğrenciler de katıldı. 100'den fazla okulda gösteriler düzenlendiği bildirildi.

Başbakan Philippe, halkın sesini dinlediklerini, hiçbir vergi artışının ulusun bütünlüğünü tehlikeye atması gerektiğini söyledi

MACRON

İdeolojik bakımdan farklı uçları bünyesinde barındıran ve herhangi bir öncü partinin bulunmadığı protestolarda "sarı yelekli"lerin 42 maddelik bir talepler listesi hazırladığı da belirtiliyor. 30 bin kişinin katıldığı bir anketle hazırlanan metinde konut soru-

42 talep

nuna acil çözüm, gelir vergisinde adalet, asgari ücrete artış, akaryakıt zammına son verilmesi, kemer sıkma politikalarının durdurulması, kamulaştırma, kamu mallarının satışının yasaklanması, çocuk bakımından emekliliğe sosyal politika

önerileri talep ediliyor.

Taleplerde, gösterilerde yer yer dile getirilen yabancı düşmanlığının önüne geçme çabasının da olduğu yorumları yapılıyor. Buna göre metinde, zorunlu göç hareketlerinin sebeplerine çözüm üretilmesi, sığınmacılara iyi davranılması, sığınma isteği reddedilenlerin ülkelerine gönderilmesi şeklinde formüle edilen talepler yer alıyor.

Fransa'da hükümet, 3 haftadır yüz binlerce kişinin katıldığı ve dört kişinin yaşamını yitirdiği "sarı yelekli" protestoları karşısında vergi düzenlemeleri hakkında geri adım attı. Başbakan Edouard Philippe, vergi artışının 6 aylığına ertelendiğini duyurdu.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron yönetimi "şiddet eylemlerini" gerekçe göstererek protestolara karşı "taviz vermeyeceğiz" tutumunda, dün U dönüşü yaptı. Televizyondan halka seslenen Başbakan Philippe, hiçbir vergi artışının ulusun bütünlüğünü tehlikeye atması gerektiğini söyledi. Cumhurbaşkanı Macron'un halkın sesine kulak verdiğini ve ülkede sükunetin sağlanması için harekete geçtiğini belirtti. Philippe ayrıca "sarı yelekli" pro-

testolarında 4 kişinin hayatını kaybettiğini ve yüzlerce kişinin de yaralandığını açıkladı, "Fransızların istedikleri şey bu değildi" ifadelerini kullandı.

Yeni vergilerle yılbaşından itibaren petrolün litre fiyatının 2.9 Avro cent, dizelin litre fiyatının ise 6.5 Avro cent artırılması kararının ertelenmesi konusunda Fransız parlamentosunun bugün bir oylama yapı-

ması bekleniyor. Bu arada protesto dalgasına Marsilya ve Bordeaux'da ortaöğretim öğrencilerinin de katıldığı gündeme yansdı.

Ölüm tehdidi

Geçen yıl koltuğa oturan Macron'un, ulaşım sektöründe çalışanların giydikleri "sarı yeleklerle" anılan protestoların yaygınlaşması ve halk nezdinde meşruiyet kazanması karşısında vergi zamlarını askıya alarak tansiyonu düşürmeye hedeflediği değerlendirildi. Göstericilerin temsilcilerinin Başbakan Philippe ile dün yapılması planlanan görüşmelerinin, aşırı sağcılardan gelen tehdit mesajları karşısında güvenlik gerekçesiyle

iptal edildiği öğrenildi. Sarı yelekli-lerin temsilcileri askıya alma kararı hakkında "önemli bir ilk adım olduğu" değerlendirmesinde bulunurken gelecek cumartesi planlanan gösterinin ise yapılacağını duyurdu.

Ekonomiyi vurdu

Bu arada, 17 Kasım'dan bu yana devam eden gösteriler nedeniyle ülkenin Continent, Air France gibi önemli şirketlerinin hisse değerlerinin düştüğü, Total'in 2 bin 200 istasyonundan 75'inin, akaryakıt ürünü ulaştırılmadığı için atıl durumda olduğu duyuruldu. Maliye Bakanı Bruno La Maire de bazı işletmelerin gösteriler nedeniyle satışlarının yüzde 20 ila 40 azaldığını, bazı restoranların da cirolarının yüzde 20 ila 50 düştüğünü belirtti.

Bordeaux'da dün de eylemler vardı.

Sarı Yeleklilere baskı artıyor

Fransa'da akaryakıt zamlarına karşı 17 Kasım'da başlayan ve hükümet karşıtı protestolara dönüşen "Sarı Yelekliler" hareketinin liderlerinden biri olarak bilinen Eric Drouet, önceki gün ikinci kez gözaltına alındı. Halihazırda silah taşımaktan yargılanan Drouet'nin başkent Paris'te Champs-Elysees'ye giderken gözaltına alındığı bildirildi. 22 Aralık'taki eylemlerde gözaltına alınan Drouet, ertesi gün serbest bırakılmıştı. Bu gelişme, hükümetin protestolara karşı daha sert tutum alacağını sinyali olarak yorumlandı. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, geçen hafta sonu yaptığı yeni yıl konuşmasında "Sarı Yeleklilerin halka değil, kin duyan küçük bir topluluğa hitap ettiklerini" söylemişti.

216 kişiye hapis

Öte yandan "Sarı Yelekliler" eylemlerinde çıkan olaylarda 4 bin 570 kişinin gözaltına alındığı, yargılanan 216 kişi için hapis cezası verildiği bildirildi. Gözaltına alınan 697 kişinin davasının da devam ettiği belirtildi.

Sarı Yelekliler yeniden sokaklarda

Fransa'da akaryakıt zammını protesto amacıyla 17 Kasım'da başlayan "Sarı Yelekliler" protestolarının sekizinci haftasında halk bir kez daha meydandaydı. Ülke çapında önceki gün düzenlenen gösterilere 50 bin kişinin katıldığı bildirildirken başkent Paris, yeniden polis ile protestocular arasında şiddetli çatışmalara sahne oldu. Bazı göstericilerin bir iş makinesi yardımıyla Parlamento İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı binasının kapısını kırarak

içeri girdiği ve avludaki iki araca zarar verdiği bildirildi. Olay sırasında binada bulunan Hükümet Sözcüsü Benjamin Griveaux ve ekibinin güvenlik eşliğinde arka kapıdan kaçırıldığı kaydedildi. Diğer yandan Paris'teki gösterilerde polis, protestocuların Seine köprüsü üzerinden parlamento binasına ulaşmasını engellemek amacıyla göz yaşartıcı gaz kullandı. Meclis binası ve Orsay Müzesi yakınında da polis göstericilere biber gazıyla müdahale etti. Pa-

ris polisi, olaylarda 34 kişinin gözaltına alındığını duyurdu.

Akaryakıt zammını protesto amacıyla başlayan, zamanla Fransız hükümetinin politikalarının eleştirildiği geniş katılımlı eylemlere dönüşen gösterilerde, işçi, emekli ve öğrenci hakları gibi konularda talepler duyurulmaya çalışılıyor.

Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, gösterileri dindirmek için ilk adım olarak akaryakıt zammını iptal etmiş, asgari ücreti artırmıştı.

Meydanları bırakmıyorlar

SÜLEYMAN TOSUNOĞLU

Fransa'da geçen kasımda akaryakıt zamlarına tepki olarak başlayan daha sonra Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı protestolara dönüşen eylemler dokuzuncu haftada dün de devam etti. Başkent Paris'te Ekonomi Bakanlığı yakınlarında toplanan Sarı Yelekliler, Champs Elysees Caddesi'ne doğru yürüyüşe geçti. Hükümetin yasaklamasına rağmen, yasaklara aldırış etmeyen binlerce Sarı Yelekli başta Bastille Meydanı olmak üzere Paris'in çeşitli bölgelerinde eylem yaptı.

Polisin yoğun güvenlik önlemi aldığı eylemlerde en az 60 kişi gözaltına alındı. Fransa Hükümet Sözcüsü Benjamin Griveaux, Paris'te başlayan ve ülkenin birçok kentine yayılan Sarı Yelekliler protestolarının "hükümeti devirmeyi amaçlayan bir ajitasyona dönüştüğü" suçlamasında bulunmuştu. Griveaux, hükümetin gösterilerin başlangıcında dile getirilen hayat koşullarıyla ilgili "meşru" taleplere hızla yanıt verdiğini savunarak "Ancak o dönemin ardından Sarı Yelekliler olarak bilinen hareket dahilinde protestolara hâlâ devam edenler ayaklanma,

Fransa'nın başkent Paris başta olmak üzere pek çok bölgesinde Sarı Yelekliler dün yine eylemlerdeydi. Göstericiler Macron yönetimi karşıtı sloganlar attı.

ajitasyon peşindedir ve nihai hedefleri hükümeti devirmektir" demişti.

Gösterilerde şimdiye kadar 10 kişi hayatını kaybetti ve 1700'den fazla kişi yaralandı, 5 bin 600 kişi gözaltına alındı, binden fazla kişi hapis cezasına çarptırıldı. Paris hükümetinin protesto gösterilerinde yaşanan çatışmalar nedeniyle bildirimsiz gösteri düzenleyenleri ve karışıklık çıkaranları cezalandırmayı öngören yeni bir yasa çıkarma çalışmaları yaptığı yönünde-

ki haberler de gündeme yansımıştı.

Londra'da da eylem

Fransa'daki Sarı Yelekliler protestoları Belçika, Hollanda'nın ardından İngiltere'ye de sıçradı. Londra'da Muhafazakâr Partili May hükümetinin kemer sıkma politikalarını protesto eden yüzlerce eylemci genel seçim çağrısı yaptı. Eyleme muhalefet İşçi Partisi'nin Gölge Maliye Bakanı John McDonnell da katıldı. • PARİS

Fransa durulmuyor

Fransa'da akaryakıt zamlarını protesto ile başlayan, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron karşıtı gösterilere evrilen Sarı Yelekliler dün 13. perde için sokaklardaydı. Başkent Paris'teki gösteriler sırasında polisle çatışan eylemcilerden birinin elinin koptuğu duyuruldu. AFP'ye konuşan bir görgü tanığı olaya polisin kullandığı flash-ball adı verilen LBD 40 tipi plastik mermilerin neden olduğunu söyledi. Plastik mermilerin daha önce çok sayıda göstericinin gözünü kaybetmesine neden olduğu haberleri gündeme yansımıştı.

Bu arada Le Figaro gazetesinin haberine göre, aralarında öncü isimlerinden Thierry Paul Valette'in de olduğu Sarı Yelekliler'den bir grup, eski ABD Başkanı Obama ile görüşme talebinde bulundu.

YeniŞafak

Dünya

Sarı yelekliler ayaklandı

**MACRON'UN
BOYNUNA
İP DOLADILAR**

Fransa'da Emmanuel Macron hükümetinin yakıt zammını ve hayat pahalılığı, başkent Paris'te protesto edildi. Fransız şoförlerin sembolü olan sarı yelekler giyerek sokağa dökülen "Sarı Yelekliler" isimli örgüt, Paris'e giden bazı yolları kapattı. Mazotu ısınmak için kullanan köy ve kasaba halkları ise "Bu kış pahalı ısınacağız", "Ek vergilerin kabul edilmesi mümkün değil" sloganları attı. Bazı protestocular Macron'un maskesini taktı, boynuna ip geçirdi. Fransa genelinde, yüz binden fazla kişinin, iki bin ayrı eylem noktasında toplandığı ifade ediliyor. Güvenlik güçlerinin, ülkenin başkenti Paris'te çevre yolunu bloke etmek isteyen Sarı Yelekliler Halk Hareketi'ne izin vermediği bildirildi. Paris dışında ise bazı otoyolların "Sarı Yelekliler" eylemcileri tarafından bloke edildiği açıklandı. Fransa'nın Güney'inde Toulouse Havalimanı yolu bloke edildiği kaydedildi.

BİR GÖSTERİCİ ÖLDÜ

Fransız işçileri Bakanı Christophe Castaner, ülkenin güneydoğusunda bulunan Savoie bölgesinde, 50 yaşındaki bir kadın göstericinin bir arabanın çarpması sonucu hayatını kaybettiğini açıkladı. Onlarca protestocunun ise farklı nedenlerden dolayı yaralandığı bildirildi.

**Fransa'da
akaryakıt
zamlarını
bahane eden
'Sarı yeleklilerin'
üçüncü
haftaya ulaşan
gösterileri,
başta Paris
olmak üzere
ülkeyi sardı.
Yağmaya varan
olaylar sonrası
Fransa hükümeti
OHAL'i
gündemine aldı.**

FRANSA OHAL'E GİDİYOR

**HALKIN YÜZDE 84'Ü
DESTEKLİYOR**

■ İstifası istenen Fransa Cumhurbaşkanı Macron, göstericileri kaos çıkarmakla suçladı ve kabinesini acil koduyla topladı. Halkın yüzde 84'ünün destek verdiği eylemciler, Haute-Loire Bölge Valilik binasına molotofkokteyli attı. Paris caddelerinde çok sayıda araç ve çöp bidonu ateşe verildi. Olaylarda 2 kişi öldü, 158'i güvenlik görevlisi 890 kişi yaralandı, bin 81 kişi gözaltına alındı. 99

DIŞİŞLERİ'NDEN SEYAHAT UYARISI

"Sarı yeleklilerin" üçüncü haftaya ulaşan gösterileri, başta Paris olmak üzere Fransa'yı yakıyor. Gösterilerin Fransa'ya komşu diğer ülkelere de sıçraması dikkat çekti. 17 Kasım'dan bugüne devam eden isyan benzeri olaylarda iki gösterici öldü, yüzlerce kişi de yaralandı. Avrupa Birliği ve ABD'den yaşanan polis şiddetine ilişkin herhangi bir kınama gelmemesi dikkat çekti.

Hafta sonu meydana gelen yoğun şiddet sonrası Fransa hükümeti OHAL'i gündemine aldı. İstifası istenen Fransa Cumhurbaşkanı Macron, göstericileri kaos çıkarmakla suçladı ve kabinesini acil duruma topladı. Avrupa basını göstericilerin hedefinin Macron olduğunu savundu.

Meydan savaşı Paris'i ağır yaraladı

Medyada 1968 benzetmesi

Avrupa basını, sarı yeleklilerin gösterilerindeki şiddete dikkat çekerken, haberlerde, isyanın sadece zamlara değil, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un liderliğine yönelik de olduğu belirtildi. Olaylar için "kaos" yorumu yapılırken, çatışmalar da "gerilla savaşına" benzetildi. Fransa basını ise Macron'un siyasi geleceğinin de sorgulandığını yazdı. Haberlerde,

yanan arabalar ve polisler çıkan çatışmalara ilişkin fotoğraflara geniş yer verildi. Le Monde gazetesi, "Sarı yelekliler: Muhalefet hükümeti protestolarını mesruiyetini zedelemek için şiddete izin vermekle suçuyor" başlığı altında Paris'te dün esine az rastlanan türde bir şiddetin yaşandığını yazdı. İngiliz The Guardian ise olayları "Son 10 yılda görülen en büyük sivil isyan" şeklinde

değerlendirdi. İspanyol La Vanguardia, "Paris ateşte" manşetini attığı haberde, Paris'teki şiddeti 1968 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan olaylara benzetti. İtalyan La Repubblica da "Macron karşı gerilla savaşı. Sarı yelekliler Paris'i yakıyor" başlığını atarak "Macron karşı kızgınlık Paris'i yakıyor. Sarı yelekliler sadece ayaklanma istiyor," diye yazdı.

Fransa'da gündem OHAL

Şehirleri ateşe verdiler

Eylemciler Haute-Loire Bölge Valilik binasına molotokkokteyli attı. Binada çıkan yangın hasara neden oldu. Güneydeki Marsilya kentinde polis, ilimanda birçok yerli ateşe veren eylemcilere sert müdahalede bulundu. Toulouse kentindeki eylemde polisle göstericiler arasında gergin anılar yaşandı.

Fransa, 2015 yılında Paris'i etkisi altına alan saldırıların ardından OHAL ilan etmiş, altı defa uzattığı OHAL'i iki yıl sonra kaldırmıştı. Paris'te "Eylem 3: Macron istifa" adı verilen gösteride önceki gün çıkan olaylarda 287 kişi gözaltına alındı, 17'si polis en az 110 kişi yaralandı. Bu eylemin geçen haftaya göre daha fazla hasara neden olduğu belirtildi.

MACRON PANİKTE

Göstericilerin istifasını istediği Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ise dün kabineyle acil durum toplantısı yaptı. Macron Arjantin'deki G20 Zirvesi'nden ayrılmadan önce yaptığı açıklamayla göstericileri kaos arayışında olmakla suçladı. Macron, "Paris'te olanlar mesru bir öfkenin barışçıl bir ifadesi değil. Bu şiddetli eylemleri yapan suçlular değişim istemiyor, ilerleme aramıyor,

kaos istiyorlar" ifadelerini kullandı.

GÖSTERİCİLERE BÜYÜK DESTEK

Fransa kamuoyunda, yaşanan şiddet olaylarına rağmen, gösterilere desteğin yüzde 84 oranında olduğu ortaya çıktı. Fransa kamuoyu, Macron'u bir süredir yürüttüğü reformların ülkedeki zenginleri daha da zenginleştirdiği, orta ve alt gelirlilerin ise yaşamalarını zorlaştırdığı yönünde eleştiriyordu. Fransa'da yapılan son anketle göre, Fransızların yüzde 84'ü sarı yeleklileri destekliyor. Macron'a kamuoyunda destek oranı ise yüzde 29'a kadar düşmüş durumda.

BOMBALAR PATLADI

Cumartesi günü, Paris'in Sanzelize caddesi, Zafer Taki ve çevre sokaklarda toplanan göstericilere Fransız polisinin aşırı şiddetle müdahalede

bulunduğu gözlerden kaçmadı. Polis, caddeye girmelerine izin vermediği eylemcilere göz yaşartıcı gaz ve tazyikli suyla müdahale etti. Göstericiler, Paris'in caddelerinde çok sayıda araç ve çöp bidonunu ateşe verdi, polisleri tas ve şişe fırlattı. Paris sokaklarında sık aralıklarla ses bombaları duyuldu. Sokaklarda sık aralıklarla ses bombaların patlaması, araçların ve çöp bidonlarının yakılması ve iş yerlerinin hasar

görmesi dikkat çekti.

AB VE ABDESSİZ

Fransa'da muhalefet partileri, yaşanan şiddet olaylarından hükümeti ve protestoculara asırı güde müdahale eden emniyet güçlerini sorumlu tuttu. Türkiye'deki Gezi Kalkışması sırasında her saat başı Türkiye'yi destiren Avrupa Birliği ve ABD'den ise Fransa'daki polis şiddetine ilişkin herhangi bir açıklama gelmemesi dikkat çekti.

■ DİŞ HABERLER

Dışişleri'nden seyahat uyarısı

Dışişleri Bakanlığı, Fransa'daki "Sarı Yelekliler" eylemleri nedeniyle seyahat uyarısı yayımladı. Bakanlık, Fransa'ya seyahat edecek olan Türk vatandaşlarından baskent Paris'te olmak üzere şehirlerin gösteri alanlarından uzak durmalarını, otobüs ve şehirler arası yollarda tedbirli davranmalarını istendi. Mevcut koşullarda, otobüs ve şehirler arası yollarda yapılan yol kapama eylemlerini dikkate alarak tedbirli davranmalarını önerilen açıklamada "Vatandaşlarımızın olayların gelişimiyle ilgili yerel basın yayın kuruluşlarını yakından izlemelerinde ve Fransız makamları ile Bakanlığımız ve Paris Büyükelçiliğimiz ve Fransa'daki Baskonç olusluklarımızın yapabilecekleri ilave uyarı ve duyuruları takip etmelerinde fayda bulunmaktadır" denildi.

"Sarı yeleklilerin" başlattığı ve 17 Kasım'dan bu yana devam eden akaryakıt zamları protesto gösterilerinde çıkan olaylarda 2 kişi öldü, 1581 güvenlik görevlisi 890 kişi yaralandı, bin 81 kişi gözaltına alındı ve 9 eylemci dörder ay hapis cezasına çarptırıldı.

SİVİL İSYAN

Avrupa basını, sarı yeleklilerin gösterilerindeki şiddete dikkat çekerken, haberlerde, isyanın sadece zamlara değil, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un liderliğine yönelik de olduğu belirtildi. Olaylar için "kaos" yorumu yapılırken, çatışmalar da "gerilla savaşına" benzetildi. Fransa basını ise Macron'un siyasi geleceğinin de sorgulandığını yazdı. Haberlerde,

yanan arabalar ve polisler çıkan çatışmalara ilişkin fotoğraflara geniş yer verildi. Le Monde gazetesi, "Sarı yelekliler: Muhalefet hükümeti protestolarını mesruiyetini zedelemek için şiddete izin vermekle suçuyor" başlığı altında Paris'te dün esine az rastlanan türde bir şiddetin yaşandığını yazdı. İngiliz The Guardian ise olayları "Son 10 yılda görülen en büyük sivil isyan" şeklinde

değerlendirdi. İspanyol La Vanguardia, "Paris ateşte" manşetini attığı haberde, Paris'teki şiddeti 1968 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan olaylara benzetti. İtalyan La Repubblica da "Macron karşı gerilla savaşı. Sarı yelekliler Paris'i yakıyor" başlığını atarak "Macron karşı kızgınlık Paris'i yakıyor. Sarı yelekliler sadece ayaklanma istiyor," diye yazdı.

Fransa'da Macron iktidarı, Paris'i yakan ve ülke geneline yayılan sarı yelekliler isyanının önüne geçemiyor. Dün, protestolara ambulans şoförleri, milletvekilleri ve siyasi partilerden de destek geldi.

Meclis'i feshedin

Sarı isyan yayılıyor

■ On beş gündür süren eylemler, Fransa tarihinin son 10 yıldaki en büyük halk ayaklanmasına dönüştü. Paris başta olmak üzere şehirlerde geniş çaplı hasar meydana geldi. Protestocular, arabaları yaktı, mağazaların camlarını kırdı, müzelere ve kültürel alanlara zarar verdi. Macron'un rakibi, aşırı sağ siyasetçi Marine Le Pen ise Meclis'in feshedilmesini istedi. 9

Fransa'da Macron iktidarı, Paris'i yakan ve ülke geneline yayılan sarı yelekliler isyanının önüne geçemiyor. Dün, "sarı isyana" ambulans şoförleri, milletvekilleri ve siyasi partilerden de destek geldi. Siyasiler Macron'un ekonomi politikalarını eleştirdi ve Meclis'in fesh edilmesini talep etti.

Sarı dalga yayılıyor

Paris'i sarsan gösteriler büyümeye devam ediyor

Polis tüfeği calındı

Paris Savcısı Remi Heitz, başkentte akaryakıt vergilerinin düşürülmesi ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi için düzenlenen gösteride, eylemciler tarafından polisten tüfek alındığını açıkladı. Heitz, düzenlediği basın toplantısında, Paris'teki protesto da "Sarı Yelekliler" tarafından polisten "HK G36" modelinde tüfeğin alındığını belirtti. Le Parisien gazetesi, tüfeğin Paris'in 16. Mahallesi'nde alındığını yazdı.

Sarı yelek yok satıyor

Fransız kamuoyunun yüzde 84 ile büyük destek verdiği gösterilerin simgesi "sarı yelek" ise yok satıyor. Fransa'da rakamlara göre sarı yelek satışlarında büyük artış meydana geldi. Amazon sitesi üzerinden sipariş edilen sarı yelek satışlarında ciddi artış dikkat çekti. Bu aynı zamanda sarı yelek fiyatlarının yükselmesini de beraberinde getirdi. 1-30 Kasım arasında sarı yelek fiyatlarında ortalama yüzde 22 artış yaşandı.

Liselerde İSYAN

Fransa'da Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve hükümetin eğitim politikalarını protesto eden öğrenciler, ülke genelinde 100'den fazla lisede blokaj eylemi düzenlendi. Öğrenciler, ülke genelinde 100'den fazla lisede yaptıkları blokaj eyleminde Macron ve hükümetin eğitim politikalarını protesto etti. Eylemler nedeniyle söz konusu liselerde dün eğitime tamamen veya kısmen ara verildiği belirtildi.

Hafta sonu meydana gelen olaylarda, Fransız polisinin bir göstericiyi öleliye darp ettiği görüntüler tepki çekti.

Fransa'da Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile onbes günü askın sürüyor eylemlerine devam eden "Sarı Yelekliler" arasındaki restleşme büyümeye devam ediyor. Pazar günü kabinesini acil durum mesajıyla toplayan Macron, vergi artışılarından geri adım atmama sinyali verdi. Buna karşın "Sarı Yelekliler" in gösterilerine de destek hızla artmaya devam ediyor. Avrupa medyası tarafından "Sivil İsyan" olarak nitelenen ve Fransa tarihinin son 10 yıldaki en büyük halk ayaklanmasına dönüşen gösterilere farklı kesimlerden destek büyüyor. Dün Baskent Paris'teki Ulusal Meclis yakınında toplanan ambulans çalışanlarının "çalışma şartlarının iyileştirilmesi" talebinde bulunduğu gösteri, sarı dalganın tsunamiye dönüşme ihtimalini gözler önüne serdi.

AMBULANSLARDAN BARIKAT

Fransa'da şoförlerin akaryakıt zammına karşı başlattığı "Sarı Yelekliler" isyanı toplumun başka kesimlerine yayılırken, dün ambulans şoförleri greve gitti. Paris'teki Concorde Meydanı'na gelen onlarca ambulans şoförü araçlarını Ulusal Meclis binasının önüne park ederek, barikat kurdu ve trafiği engelledi. Gösterilerin yapıldığı bölgede trafiğin durmasına neden olan protestocular lastikleri ateşe verdi. "Devlet beni öldürdü" yazılı bir pankartın taşıdığı gösteride, "Macron İstifa" sloganları atıldı.

MİLLETVEKİLDEN DESTEK

Ambulans şoförlerinin barikatlı gösterisine bir Fransız milletvekilinden de destek geldi. Bağımsız milletvekili Jean Lassalle da sarı yelek giyerek eylemcilere katıldı. Lassalle, Emmanuel Macron hükümetinin ekonomi politikalarını eleştirerek "Fransa'nın yüzde 60-70'i yaşayamıyor" ifadelerini kullandı.

MECLİS FESHEDİLSİN

Macron'un Cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki rakibi, aşırı sağ siyasetçi Marine Le Pen ise daha da ileri giderek Meclis'in feshedilmesini istedi. Le Pen, Fransa'nın yıllardır görülmeyen boyutta şiddet maruz kaldığını, Macron'un tepki vermekte yetersiz kaldığını iddia ederek, "Nispi temsil sisteminin hayata geçirilmesi lazım. Bunun için de meclis feshedilip yeni nispi temsil sistemiyle seçime gidilmeli" çağrısını yaptı.

MACRON OLİMPOSTAN İNSİN

Sosyalist Parti lideri Olivier Faure, protestoların sebebinin ülkedeki gelir eşitsizliği olduğunu savundu. Macron'un zenginler için kaldırdığı servet vergisini geri getirmesi, emekli kesimleri vuran akaryakıt zammını ise geri çekmesini talep eden Faure, "Yöntem değişikliği istiyorum. Olimpos Dağı'ndan inilmesi lazım" dedi. Böylece Macron'un Jüpiter lakabına ve "kütahe, kibirli" diye eleştirilmesine atıf yaptı.

HÜKÜMET DİYALOG ARAYIŞINDA

Fransa Başbakanı Edouard Philippe ise bugün, Macron'un talimatıyla, protestoları organize edenler ve parti liderleri ile diyalog amacıyla bir araya gelecek. Çevre Bakanı François de Rugy geçen hafta "Sarı Yeleklilerin" temsilcileriyle bir araya gelmiş ancak protestoları sona erdirmeye ikna edememişti.

■ DİS HABERLER

Fransa genelinde hafta sonu düzenlenen gösterilerde başta başkent Paris olmak üzere şehirlerde geniş çaplı hasar meydana geldi. Protestocular, arabaları yaktı, mağazaların camlarını kırdı, müzeler ve kültürel alanlara zarar verdi. Şiddetli bir hafta sonu geçiren Paris'in sokakları şimdi yangından kalan küllele ve yıkılan eserlerle dolu. Sarı isyanda, polis arabaları ve sivil araçlar yakıldı, kentten en ünlü sanat galerilerinden biri olan The Jeu de Paume ateşe verildi. Şanzelize Meydanı'nda yer alan mağazaların camları indirildi. Paris'in simgelerinden biri olan Zafer Takı (Arc de Triomphe) da büyük hasara uğradı.

Fransa genelinde hafta sonu düzenlenen gösterilerde başta başkent Paris olmak üzere şehirlerde geniş çaplı hasar meydana geldi. Protestocular, arabaları yaktı, mağazaların camlarını kırdı, müzeler ve kültürel alanlara zarar verdi. Şiddetli bir hafta sonu geçiren Paris'in sokakları şimdi yangından kalan küllele ve yıkılan eserlerle dolu. Sarı isyanda, polis arabaları ve sivil araçlar yakıldı, kentten en ünlü sanat galerilerinden biri olan The Jeu de Paume ateşe verildi. Şanzelize Meydanı'nda yer alan mağazaların camları indirildi. Paris'in simgelerinden biri olan Zafer Takı (Arc de Triomphe) da büyük hasara uğradı.

Paris'i yakıp yıktılar

Fransa genelinde hafta sonu düzenlenen gösterilerde başta başkent Paris olmak üzere şehirlerde geniş çaplı hasar meydana geldi. Protestocular, arabaları yaktı, mağazaların camlarını kırdı, müzeler ve kültürel alanlara zarar verdi. Şiddetli bir hafta sonu geçiren Paris'in sokakları şimdi yangından kalan küllele ve yıkılan eserlerle dolu. Sarı isyanda, polis arabaları ve sivil araçlar yakıldı, kentten en ünlü sanat galerilerinden biri olan The Jeu de Paume ateşe verildi. Şanzelize Meydanı'nda yer alan mağazaların camları indirildi. Paris'in simgelerinden biri olan Zafer Takı (Arc de Triomphe) da büyük hasara uğradı.

Özel prim verilecek

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, akaryakıt vergilerinin düşürülmesi ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi için "Sarı Yeleklilerin" cumartesi düzenlediği gösterilerde görev yapan polislere özel prim ödeyeceklerini açıkladı. Primin miktarına ilişkin bilgi verilmedi. Geçen cumartesi Paris'te düzenlenen gösterilerde güvenliği sağlamak için yaklaşık 5 bin ve ülke genelinde binlerce polis görev yapmıştı.

17 Kasım'dan bu yana gösterilerde çıkan olaylarda 4 kişi hayatını kaybetti, 222'si güvenlik görevlisi bin 43 kişi yaralandı ve bin 424 kişi gözaltına alındı.

EKMEĞİN KENDİSİNİ İSTİYORUZ

San yeleklilerin sözcülerinden Benjamin Cauchy, Philippe'in duyurduğu önlemlerin tatmin edici olmadığını belirtti. "Fransızlar aptal değil ve ekmek kırsıtısı değil ekmeğin kendisini istiyor." ifadelerini kullanan Cauchy, halkın Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'dan mali ve siyasi politikalarını değiştirmesini talep ettiğini söyledi.

KÖŞEYE SIKIŞAN MACRON GERİ ADIM ATTI

ZAMLARA 6 AY ERTELEME

Üç haftadır Fransa'yı sarsan ve Avrupa geneline yayılma eğilimi gösteren "Sarı Yelekliler" in protestoları Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'a geri adım attırdı. **Fransız hükümeti 1 Ocak'ta devreye girecek akaryakıt vergi zammının 6 ay süreyle ertelendiğini açıkladı. Açıklama sonrası protestoların sürüp sürmeyeceği merak ediliyor.**

Fransa'da üçüncü haftasına giren "Sarı Yelekliler" in gösterileri sonucu köşeye sıkışan Fransız Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron çareyi geri adımda buldu. Fransa Başbakanı Edouard Philippe dün yaptığı açıklamayla ülkede 3 haftadır süren protestoların ardından, hükümetin akaryakıt vergisi zammının 6 ay ertelendiğini açıkladı. Fransa Başbakanı televizyondan yaptığı açıklamada, "hiçbir vergi artışının ulusun bütünlüğünü tehlikeye atmaması" vurgusunu yaptı. Elektrik ve gaz fiyatlarına planlanan zam da ertelenecek. Macron, gösteriler nedeniyle Sırbistan'a yapacağı ziyareti ertelemek zorunda kalmıştı.

MACRON'DAN GERİ ADIM

1 Ocak'ta devreye girecek vergi artışlarının, 6 aylık süreyle ertelenmesi, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un krizde geri adım

atması olarak nitelendirildi. Başbakan Philippe ise Cumhurbaşkanı Macron'un halkın sesine kulak verdiğini ve ülkede sükunetin sağlanması için harekete geçtiğini savundu. Philippe ayrıca San Yelekliler protestolarında 4 kişinin hayatını kaybettiğini ve yüzlerce kişinin de yaralandığını açıkladı, "Fransızların istedikleri şey bu değildi" dedi. Vergilerde 6 aylık erteleme sonrası "San Yelekliler" in nasıl bir yol izleyeceği ise merak konusu. Fransız halkının "San Yelekliler" e desteği ise devam ediyor. Fransa'daki çatışmalar sonrası yapılan ankete göre, 10 kişiden 8'i eylemleri destekliyor.

MUHALEFETLE GÖRÜŞME

Bu arada, Philippe'nin, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un talimatıyla, aralarında aşırı sağcı Ulusal Birlik Partisi lideri Marine Le Pen ve aşırı solcu Boyun Eğmeyen Fransa Hareketi'nin

lideri Jean-Luc Melenchon'un da bulunduğu muhalefet partilerinin liderleriyle görüştüğü belirtildi. Muhalefet partileri, hükümete, protestolarda şiddete izin vererek, sarı yeleklilerin meşruiyetini zedelemeye çalıştığı suçlamasında bulunmuştu. Le Pen, Meclis'in fesh edilmesini talep etmişti. Macron hükümetinin krize çözüm bulamamasının ardından Ulusal Meclis ve Senato devreye girdi. Başbakanlık'tan yapılan yazılı açıklamada bugün Ulusal Meclis'te ve perşembe günü Senato'da, protestolara ilişkin oturumlar düzenlenecek. Dün Başbakan Philippe'in "San Yeleklilerin" temsilcileri ile yapacağı toplantının ise ileri bir tarihe ertelendiği açıklandı. Toplantının iptali ne sebep olarak hükümet kaynakları, eylemciler arasındaki aşırılık yanlılarının ölüm tehditlerini gerekçe gösterdi. ■ **DİŞ HABERLER**

Göstericileri polis mi kıskırttı?

Fransa'da olayların büyümesine ve şiddet görüntülerinin ortaya çıkmasına Fransız polisinin sebep olduğuna yönelik iddialar da kuvvetleniyor. Sosyal medyada birçok kişi, polislerin "Sarı Yelekliler" in arasına karışıp göstericileri şiddete başurması için kıskırttıklarını iddia etti. Protestoların en yoğun şekilde yaşandığı Paris'in Charles de Gaulles meydanı yakınlarında, eylemlere katılan birçok kişi yaşananları kameralarıyla kaydetti. Bu videolardan birinde, sivil kıyafetli bir kişinin polis arabasından eşyalar aldığı ve orada bulunan polislerin konuş-

tuğu görüntüleri. Aynı kişinin daha sonra eylemciler arasına katılmak için oradan ayrıldığı görülüyor. Le Monde gazetesinde çalışan bir kişinin çektiği videoda ise polislerin yanında duran sarı yeleklili bir kişinin eylemcilere biber gazı fırlattığı görülüyor. Birçok yorum alan videonun altına, "Polislerin sarı yelek giyerek eylemcilerin arasına katıldığının en bariz kanıtı" yorumları yapıldı. Öte yandan gösteriler sırasında evinin panjurlarını kapatmak isteyen gaz bombasının yüzüne isabet etmesi sonucu hastaneye kaldırılan 80 yaşındaki bir kadın da hayatını kaybetti.

Sarı Yeleklilerin liderine gözaltı

Fransa'da 17 Kasım'da, akaryakıt vergisi zammı üzerine, başlayan Sarı Yelekliler protestolarına liderlik eden isimlerden Eric Drouet gözaltına alındı. Fransa savcılık makamlarının Fransız haber ajansı AFP'ye verdiği bilgiye göre Drouet izinsiz gösteri organize etmek suçlaması ile gözaltına alındı. Emniyet kaynakları, silah taşımaktan yargılanan Drouet'nin başkent Paris'te Şanzelize'ye giderken gözaltına alındığını açıkladı. Drouet'yi Zafer Takı yakınlarında yakınlarında onlarca göstericinin beklediği iddia edildi. Drouet'nin gözaltına alınması Fransız siyasetçi Jean Luc Melenchon'un tepkisine neden oldu. Twitter üzerinden yayınladığı mesajında "Eric Drouet yine yakalandı, neden? Güç suistimal ediliyor. Siyasileşen polis, Sarı Yelekliler hareketinin liderlerini hedef alıyor" yazdı. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, gösterileri dindirmek için ilk adım olarak akaryakıt zammını askıya almış, ardından da asgari ücrete 100 euro zam yapılmasını içeren bir paket açıklamıştı. Gösteriler sonucu Fransa'da 10 kişi hayatını kaybetmişti.

Dünya

YeniŞafak

Sarı Yelekli 8. hafta sonu

Hollanda da karıştı

Hollanda'daki "Sarı Yelekliler", farklı kentlerde hükümeti protesto için gösteriler düzenledi. Sarı Yelekliler, sosyal medyadan yapılan çağrılar üzerine Lahey ve Rotterdam'ın yanı sıra çeşitli kentlerde toplandı. Genellikle ülkedeki aşırı sağ grupların yer aldığı gösterilerde, Hollanda Başbakanı Mark Rutte ve hükümetin politikaları protesto edildi. Ülkede 6 haftadır toplanan sarı yeleklilere alternatif olarak örgütlenen "Kırmızı Yelekliler", 13 Ocak'ta Utrecht kentinde hükümet karşıtı gösteri yapacak.

Sarı Yeleklilerin 17 Kasım-17 Aralık 2018 döneminde ülke çapında düzenledikleri gösteriler sırasında çıkan olaylarda 4 bin 570 kişi gözaltına alındı, 216 kişi tutuklandı. Gösterilerde şimdiye kadar 10 kişi hayatını kaybetti, binden fazla kişi yaralandı.

Fransa hafta sonu yine Sarı Yelekliler'in gösterileri ile sarsıldı. Sarı Yelekliler başta başkent Paris olmak üzere, ülkenin Lyon, Nantes ve Bordeaux gibi önemli şehirlerinde de gösteriler düzenledi, polisle çatışmaya girdi ve şiddete başvurdu. Fransa İçişleri Bakanı Christophe Castaner, ülke çapında yapılan eylemlere 50 bin kişinin katıldığını ifade etti. Paris Emniyet Müdürlüğü, gösterilere 3 bin 500 kişinin katıldığını, çıkan olaylarda 18 kişinin gözaltına alındığını açıkladı. Binlerce eylemci sabah saatlerinde Paris'in sembolleri arasında yer alan Champs-Élysées Caddesi'nde toplandı. "Macron istifa" sloganları atan göstericiler, sokaklarda yürüdü. Lyon'da da göstericiler A7 otoyolunda yol kapatma eylemi yaptı. Nantes kentinde de polisle eylemciler arasında zaman zaman gerginlik yaşandı. Polis göstericilere karşı biber gazı kullandı. Eylemciler çevredeki birçok yeri ateşe verdi. Olaylarda en az bir kişi yaralandı. Bordeaux

şehirindeki eylemde de birçok araç ateşe verildi.

MACRON'A TEPKİ

Sarı yeleklilerin sözcüsü Priscilla Ludosky, Paris Belediyesi önünde yaptığı basın açıklamasında, Macron'un yeni yıl konuşmasında sarı yelekliler hakkında kullandığı ifadelerle tepki gösterdi. Macron'un gösterilerdeki şiddet olaylarını kınadığını ancak polisin protestoculara uyguladığı şiddetten bahsetmediğini belirten Ludosky, Macron'un sarı yelek hareketini meşru görmemesinin, eylemcilerin daha da kenetlenmesine sebep olduğunu söyledi. Ludosky, hükümet tarafından ülkenin farklı bölgelerinde yapılacak çalışmalara katılmayacaklarını ve bunu siyasi bir tuzak olarak değerlendirdiklerini söyledi. Macron, yeni yıl dolayısıyla yaptığı konuşmada, sarı yeleklilerin sözcülerinin halkın adına konuştuklarını zannettiklerini ancak "halka değil, kin duyan küçük bir topluluğa" hitap ettiklerini söylemişti.

PARİS'TE dinmeyen ÖFKE

SARI YELEKLİLER PESETMİYOR

Macron hükümetinin sert önlemlerine rağmen Fransa'da sarı öfke dinmiyor. Dokuzuncu haftasında devam eden 'Sarı Yelekliler' eylemlerinde, 121 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

Fransa'da Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron hükümetinin arttırdığı tedbirlere rağmen, Sarı Yelekliler geri adım atmıyor. Ülkede kasım ayında akaryakıt zamlarına karşı başlatılan ancak daha sonra Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron yönetimine itirazla dönüşen Sarı Yelek eylemleri dokuzuncu haftasında da devam etti. Fransa İçişleri Bakanlığı gösterilere karşı 5 bini Paris'te olmak üzere ülke genelinde 80 bin polisin görevlendirildiğini açıkladı.

YASAK DINLEMEDİLER

Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un ekonomi politikalarına ve hayat pahalılığına karşı bir araya gelen yüzlerce eylemci dün de ülke genelinde sokaklara çıktı. Başkent Paris'in yanı sıra valilikçe yasaklanmasına karşın Bourges kentinde de sokağa çıkan Sarı Yelekliler toplumdaki öfkenin dinmediği mesajını verdi. Paris Savcılığı şehir merkezinde tarihi mekanların olduğu bölgede tüm gösterileri yasakladığını açıkladı. Sabah saatleri itibarıyla Ekonomi Bakanlığı yakınlarındaki Bataillon du Pacifique Meydanı'nda toplanan göstericiler daha sonra Champs-Élysées Caddesi'ne yöneldi.

Göstericiler, zaman zaman "Macron istifa" sloganları attı.

BİBER GAZLI MUDAHALE

Polis, göstericilerin Champs-Élysées Caddesi'ne girmesine izin vermezken müdahaleler Zafer Takı çevresinde yoğunlaştı. Champs-Élysées Caddesi araç trafiğine kapatılırken olaylar nedeniyle çevredeki mağaza ve restoranlar da kepenk indirdi. Polis, taş atan göstericilere biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. Paris'te 121, Toulouse'ta 6 ve Nantes'de 7 gösterici gözaltına alındı. Gösterilere 8 bini Paris'te olmak üzere 32 bin kişi katıldı.

KATILMAK DAHI SUÇ!

Öte yandan, önceki akşam açıklama yapan Fransa İçişleri Bakanı Christophe Castaner, sarı yeleklilerin düzenlediği gösterilere katılanların da şiddete başvuranlar kadar suçlu olduğunu belirtti. Castaner, şiddet olayları çıkarmak için gösterilerin arkasında kendilerini gizleyenlere tepki gösterdi. Fransa Başbakanı Edouard Philippe, pazartesi günü izinsiz gösteri yapanların ve eylemlerde şiddet olaylarına başvuranların sert şekilde cezalandırılması için yeni yasa çıkaracaklarını söylemişti.

■ DIŞ HABERLER

Göstericilerin, çoğunlukla "Polis şiddetini durdurun" yazılı pankartlar taşıması dikkat çekti.

İrkcılar fırsatı kaçırmadı

Dün Paris'in yanı sıra İngiltere'nin başkenti Londra'da da sarı yelekliler sokaktaydı. Saint James semtinde toplanan ve sarı yelekli asırı sağcılar, İslam ve göçmen karşıtı pankartlar taşıdı.

Sarı yelekliye kamyon çarptı

Belçikalı Sarı Yelekliler'in dün gece saatlerinde gerçekleştirdiği eylem ölümlü bitti. Belçika ve Hollanda arasındaki Liege'den Hollanda'nın Maastricht kentinde giden E25 otobanında Visé çıkışında eylem yapan yaklaşık 30 kişilik eylemci grubun arasına kamyon daldı. Kaza sonucu 50 yaşındaki Belçikalı Roger B. olay yerinde hayatını kaybetti. Olayda 1 kişi ise yaralandı. Kamyon sürücüsü kaza sonrası olay yerinden kaçtı.

Macron: Ben de Sarı Yeleклиyim

Üç aydır devam eden Sarı Yelekliler gösterileri karşısında çaresiz kalan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, kendisinin de bir “Sarı Yeleкли” olduğunu öne sürdü. Macron, Fransız medyasına verdiği röportajda, Fransız hükümetinin politikalarına karşı bir protesto olarak ortaya çıkan ekonomik adaletsizliğe karşı halk hareketi ile uyum sağlama çabasında olduğunu söyledi. Cumhurbaşkanı Macron röportajda, “Eğer Sarı Yeleкли olmak daha az milletvekili istemek ve daha iyi para kazanmak için çalışmak anlamına gelirse, ben de bir Sarı Yeleклиyim“ ifadelerini kullandı.

Fransa Sarı Devrim'in eşiğinde

EYLEMCİLERDEN MACRON'A ÜLTİMATOM

Cumartesi günü düzenlenecek eylemler öncesinde Paris'in ünlü Şanzelize bulvarının trafiğe kapanması ve olağanüstü tedbirler alınması dikkat çekti.

Fransa Gezisi, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un istifasını istedi. Akaryakıt zamlarını protesto eden "Sarı Yelekliler" Paris Koordinatörü Thierry Paul Valette Macron'un istifasını istediklerini söyledi. Akaryakıtta ek vergi koyulmasının bardağı taşıran son damla olduğunu kaydeden Valette "Macron'un hızlı şekilde bizleri memnun edecek yeni somut adımlar atması gerekiyor" dedi. Paris koordinatörü, "Macron ve hükümet eylemcilerin sorunlarını çözüme kavuşturmazsa Fransızları devrime iter" sözleriyle daha büyük bir halk ayaklanması örgütleyebileceklerini vurguladı.

ÜST SINIRLARA AYRICALIK

Gösterilerin akaryakıtta ek vergi gelmesiyle başladığını hatırlatan Valette, "Her zaman aynı sınıftaki insanlar vergi ödemek zorunda kalıyor, parası olan üst sınıflara ve büyük şirketlere

vergi uygulanmıyor. Bu nedenle Macron'un politikalarına karşı insanların sabrı tükendi ve sokaklara döküldü" diye konuştu.

MACRON KÜSTAHIN TEKİ

Fransızların sürekli vergi ödemekten bıktığını belirten Valette, "Göstericiler, Macron'un yürüttüğü reformlarla ilgili referandum da istiyor. Bunun yanında Macron aynı zamanda Fransızları provoke ediyor. Mütevazî değil. İnsanlar artık Macron'un bu tavrından sıkıldı" dedi. Sarı Yelekliler'in eylem planladığı Paris'in sembollerinden Şanzelize Caddesi bugün trafiğe kapatılarak geniş güvenlik önlemleri alındı. Fransa'da yapılan ankete göre de Fransızların yüzde 84'ü "Sarı Yelekliler'i" destekliyor. Ülke genelindeki protestolarda 2 kişi hayatını kaybederken 780 kişi yaralandı. Polis 794 kişiyi gözaltına aldı ve 9 kişi hapis cezasına çarptırıldı.

KAOS BRÜKSEL'E TAŞINDI

Fransa'da başlayan 'yakıt zammı' gösterileri Belçika'ya da yayılıyor. Geçtiğimiz hafta Fransızca konuşulan Valon bölgesinde başlayan gösteriler başkent Brüksel'e de sıçradı. Dün başkentte toplanan kalabalık yolları kapatarak zamları protesto etti. Brüksel Belediye Başkanı Philippe Close, "sarı yelekliler'in ve şiddet olaylarının yaşandığı protestoların yasaklandığını açıkladı. Emniyet yetkilileri protestolarda 60 kişinin gözaltına alındığını duyurdu.

Yeni Şafak

Dünya

Macron istifa!

Taşlı ve sopalı gruplar, Elysee Sarayı, ABD ve İngiliz elçiliklerinin bulunduğu Faubourg Saint Honoré sokağına dayandı.

Paris yanıyor

Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un ABD'ye karşı Avrupa ordusu kurmayı istediklerini açıklamasının ardından ülke yangın yerine döndü. Ülke genelinde 300 bin kişinin katıldığı eylemler "Macron istifa" sloganlarıyla iniliyor. Dükkân gösterilerde taşlı ve sopalı protestocular Elysee Sarayı'nın kapısına dayandı. Paris'e binlerce polis konuşlandırıldı, şehir duman altında kaldı.

'Dikkatli ol'
tavsiyesi

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Arjantin'de G20 Zirvesi kapsamında ayaküstü sohbet ettiği Suudi Velihaht Prensi Muhammed bin Selman'la konuşması basına sızdı. Görüntülerde Macron, Velihaht "Beni hiç dinlemiyorsun. Kaşıkçı cinayetine uluslararası uzmanlar da dahil olsun. Bu senin için bir fırsat" diyor. Prensi ise, "Hayır, hayır tabii ki seni dinliyorum" diye cevap veriyor. Macron'un son olarak "Ben sözümün arkasındayım" dediği duyuluyor.

Velihaht'tan CIA'den katillere

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un ABD'ye karşı Avrupa ordusu kurmayı istediklerini açıklamasının ardından ülke yangın yerine çevrildi. Akaryakıt zamları gerekçeyle düzenlenen protestolar Elysee Sarayı, Amerikan ve İngiliz elçiliklerinin yanı sıra olduğu Faubourg Saint Honoré sokağına da sıradı. Bölgede ilerleyen taşlı ve sopalı gruplar polisle çatıştı. Başkent Paris'teki ünlü Şanzelize Caddesi çevresine gelen "Sarı yelekli" polis göz yaşartıcı gaz ve tazyikli suyla müdahale etti. Sarı yelekli yolları kapattı, araba lastikleri yaktı, Cumhurbaşkanı Macron'un istifası için sloganlar attı. Paris'te binlerce polis konuşlandırıldı, şehir duman altında kaldı.

**VİTRİNLERE
SUNTA CEKİLDİ**

Protestolar sebebiyle

kentteki ünlü markalar yağma korkusuyla mağazalarının vitrinlerini sunta perdeler ile kapattı. Eylemciler, çevredeki birçok yerini ateşi verirken, polisleri taş ve şişe fırlattı. Fransız basınında yer alan haberlere göre, Paris'teki gösteride 60 kişi gözaltına alındı, 3'ü polis 10 kişi yaralandı.

AJAN PROVOKATÖRLER

İçişleri Bakanı Christophe Castaner, Şanzelize Caddesi çevresinde bin 500 provokatör eylemcinin bulunduğunu açıkladı. Caddedeki birçok restoran, kafe ve mağaza kepenk indirirken, protesto nedeniyle çevredeki çok sayıda caddede trafiğe kapatıldı ve metro seferleri durduruldu.

YUZDE 84 DESTEKLİYOR

Macron'un yürüttüğü reformların ülkedeki zen-

gini daha da zengin ettiği, orta ve alt gelirli insanların ise yaşamlarını zorlaştırdığı yönünde eleştiriliyor.

Fransa'da yapılan ankete göre, Fransızların yüzde 84'ü "Sarı yelekli" destekliyor. Protestocuların çoğu orta gelir grubundaki kişilerden oluşuyor.

300 BİN KİŞİ KATILDI

Bir süre daha devam etmesi beklenen gösterilerde, su ana kadar Paris'in ünlü caddelerindeki birçok iş yeri hasar gördü, ülke genelinde çok sayıda akaryakıt deposunun giriş ve çıkışları tutuldu, caddeler ve yollarda blokaj eylemi düzenlendi. Ülke genelinde 300 bin kişinin katıldığı protestolarda çıkan olaylarda 2 kişi hayatını kaybetti, 141'i güvenlik görevlisi 780 kişi yaralandı, 794 kişi gözaltına alındı ve 9 kişi hapis cezasına çarptırıldı. ■ PARIS

Fransa'daki geçim sıkıntısı kapsamında düzenlenen akaryakıt zammı eylemlerine ambulans çalışanları da katıldı.

Macron'a baskı artıyor

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, geçen hafta sonu başta başkent Paris olmak üzere ülke çapında binlerce kişinin düzenlediği akaryakıt zammı eylemlerinin ardından gitgide büyüyen siyasi baskıyla karşı karşıya. Başbakan Edouard Philippe, Macron'un önceki günkü kabine toplantısının ardından İçişleri Bakanlığı'na verdiği talimat doğrultusunda "sarı yelekliler" olarak bilinen eylemcilerin temsilcileri ve siyasi parti liderleriyle bir araya gelmeye hazırlanırken Senato, İçişleri Bakanı Christophe Castaner'dan olaylara ilişkin izahat beklediğini açıkladı.

Öte yandan BBC'nin haberine göre cumartesi günkü gösteriler sırasında Marsilya'da evinin penceresinde göz yaşartıcı gaz kapsülü ile vurulan 80 yaşındaki bir kadın yaşamını yitirdi. Üç haftadır süren gösterilerde hayatını kaybedenlerin sayısı dörde yükseldi.

Radikal tandanslı Boyun Eğmeyen Fransa hareketinin

lideri Jean Luc-Melenchon ile aşırı sağcı lider Marine Le Pen'den ise genel seçimlere gidilmesi çağrısı geldi.

Hükümetin akaryakıtta getirdiği ek vergilere karşı sosyal medya platformlarında örgütlenen "sarı yelekliler" eylemleri, Macron iktidarı döneminde yaşanan geçim sıkıntısı, sosyal adaletsizliklere karşı duyulan tepkiyi de içine alarak ülke geneline yayılmıştı. Polisle göstericiler arasında şiddetli çatışmalara sahne olan Paris'te 630 kişi gözaltına alındı.

Bu arada Fransa'da ambulans çalışanları da eylemlere başladı. Paris'te, Ulusal Meclis yakınında toplanan ambulans çalışanları çalışma şartlarının iyileştirilmesi talebinde bulundu. Ambulanslara ve açtıkları pankartlara "Macron İstifa" yazan eylemciler, bölgedeki trafiği durdurarak araç lastiklerini ateşe verdi. Sarı yelek giyen ambulans çalışanlarının eylemlerine, bağımsız milletvekili Jean Lassalle'in de katıldığı gündeme yansdı.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Tamer ATAÇ
Yabancı Dil : İngilizce
Doğum Yeri ve Yılı : İzmir / 1995
E-Posta : tameratacc@gmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2018, Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın
- 2013, Karabağlar Cumhuriyet Anadolu Lisesi
- 2015-2018, Muhabir, Anadolu Üniversitesi, Haber Merkezi